

Sytuacja osób starszych w Polsce w 2020 r.

Sytuacja osób starszych w Polsce w 2020 r.

Główny Urząd Statystyczny
Urząd Statystyczny w Białymstoku

Opracowanie merytoryczne
Urząd Statystyczny w Białymstoku

pod kierunkiem
Ewy Kamińskiej Gawryluk

Zespół autorski
dr hab. Dorota Wyszowska
Magdalena Gabińska, Sylwia Romańska

Skład i opracowanie graficzne
Marzena Bylińska

Przy publikowaniu danych GUS prosimy o podanie źródła

Przedmowa

Przekazujemy Państwu kolejną edycję publikacji, której celem jest przedstawienie informacji o różnych aspektach życia osób starszych w połączeniu z analizą cech demograficznych tej grupy osób. W opracowaniu, stosownie do uregulowań ustawy z dnia 11 września 2015 r. o osobach starszych, za osoby starsze przyjęto osoby w wieku 60 lat i więcej.

Rok 2020 to okres, w którym wszyscy znaleźliśmy się w nowej sytuacji będącej następstwem pandemii wirusa SARS-CoV-2. Osoby starsze znalazły się w szczególnie trudnej sytuacji, przede wszystkim z uwagi na większą podatność na wirusa, jak również poważniejszy przebieg choroby i wyższą śmiertelność spowodowaną COVID-19. Wprowadzane ograniczenia w dostępie do usług oraz konieczność izolacji społecznej szczególnie mocno dotknęły tę grupę osób i pogłębiły problemy, z jakimi zmagają się one na co dzień. Znalazło to odzwierciedlenie w prezentowanych w publikacji danych.

Do jej przygotowania wykorzystano najnowsze dostępne wyniki badań prowadzonych przez Główny Urząd Statystyczny w ramach Programu badań statystycznych statystyki publicznej oraz dane zbiorcze opracowywane w GUS na podstawie sprawozdawczości resortowej. Informacje te zostały wzbogacone dodatkowo o dane pozyskane ze źródeł administracyjnych. Umożliwiły one opisanie cech demograficznych populacji osób starszych oraz ich sytuacji ekonomicznej i mieszkaniowej. W publikacji zaprezentowano także wyniki eksperymentalnych statystyk rynku pracy dotyczące pracujących osób starszych posiadających ustalone prawo do emerytury. Przedstawiono także wybrane kwestie związane ze zdrowiem i opieką zdrowotną, pomocą społeczną oraz aktywnością osób starszych.

Zapraszamy Państwa do zapoznania się z publikacją i wyrażamy nadzieję, że będąc źródłem wielu informacji o osobach starszych, spotka się ona z zainteresowaniem i pozytywnym przyjęciem. Jednocześnie pragniemy podziękować gestorom źródeł administracyjnych – Narodowemu Funduszowi Zdrowia oraz Biuru Informacji Kredytowej za współpracę i przekazane informacje, które wzbogaciły treść publikacji. Będziemy wdzięczni za wszelkie uwagi i sugestie dotyczące jej zawartości oraz prowadzonych przez nas badań w zakresie podjętym w opracowaniu.

Dyrektor
Urzędu Statystycznego w Białymstoku

Ewa Kamińska-Gawryluk

Prezes
Głównego Urzędu Statystycznego

dr Dominik Rozkrut

Warszawa, Białystok grudzień 2021 r.

Spis treści

	Str.
Przedmowa	3
Spis treści	4
Spis tablic	5
Spis wykresów	6
Objaśnienia znaków umownych. Ważniejsze skróty	9
Synteza	10
Rozdział 1. Osoby starsze w Polsce	13
1.1. Liczba i struktura ludności w wieku 60 lat i więcej	13
1.2. Przeciętne dalsze trwanie życia, umieralność osób w wieku 60 lat i więcej	19
1.3. Prognoza demograficzna w perspektywie do 2050 r.	23
Rozdział 2. Sytuacja ekonomiczna i mieszkaniowa osób starszych	26
2.1. Aktywność ekonomiczna	26
2.2. Sytuacja finansowa	31
2.3. Sytuacja mieszkaniowa	39
2.4. Subiektywna ocena sytuacji materialnej	42
Rozdział 3. Stan i ochrona zdrowia oraz pomoc społeczna – wybrane zagadnienia dotyczące osób starszych	44
3.1. Ambulatoryjna opieka zdrowotna	44
3.2. Stacjonarna i uzdrowiskowa opieka zdrowotna	46
3.3. Wydatki publiczne na ochronę zdrowia	49
3.4. Pomoc społeczna	53
Rozdział 4. Aktywność osób starszych	57
4.1. Aktywność fizyczna	57
4.2. Uczestnictwo w kulturze	59
4.3. Korzystanie z Internetu	62
Uwagi ogólne	64

Spis tablic

	Str.
Tablica 1. Osoby w wieku 60 lat i więcej według płci, miejsca zamieszkania oraz grup wieku w 2020 r.	17
Tablica 2. Współczynnik feminizacji w 2020 r.	17
Tablica 3. Przeciętne dalsze trwanie życia w 2020 r.	19
Tablica 4. Współczynnik zgonów w 2020 r.	21
Tablica 5. Udział osób w wieku 60 lat i więcej w liczbie ludności ogółem danej grupy według miejsca zamieszkania i płci (prognoza)	23
Tablica 6. Współczynnik feminizacji (prognoza)	24
Tablica 7. Udział osób w wieku 60 lat i więcej w liczbie ludności ogółem według grup wieku (prognoza)	25
Tablica 8. Aktywność ekonomiczna ludności w wieku 60 lat i więcej według płci i miejsca zamieszkania w 2020 r.	26
Tablica 9. Bierni zawodowo w wieku 60 lat i więcej według wybranych przyczyn bierności w 2020 r.	27
Tablica 10. Struktura pracujących oraz wykonujących umowy cywilnoprawne w wieku 60 lat i więcej posiadających ustalone prawo do emerytury według płci i grup wieku w 2020 r.	29
Tablica 11. Osoby pobierające emerytury i renty z tytułu niezdolności do pracy według płci i instytucji wypłacających świadczenia w 2020 r.	34
Tablica 12. Gospodarstwa domowe wyłącznie z osobami w wieku 60 lat i więcej w mieszkaniach wyposażonych w instalacje w 2020 r.	40
Tablica 13. Subiektywna ocena użytkowanego mieszkania w 2020 r.	41
Tablica 14. Subiektywna ocena sytuacji materialnej gospodarstw domowych w 2020 r.	42
Tablica 15. Porady udzielone w ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej w 2020 r.	44
Tablica 16. Struktura porad ambulatoryjnych udzielonych osobom w wieku 65 lat i więcej według rodzaju porad w 2020 r.	45
Tablica 17. Pacjenci długoterminowej i hospicyjno-paliatywnej stacjonarnej opieki zdrowotnej w 2020 r.	47
Tablica 18. Zakłady stacjonarne pomocy społecznej w 2020 r.	53
Tablica 19. Miejsca w zakładach stacjonarnych pomocy społecznej w 2020 r.	54
Tablica 20. Usługi opiekuńcze dla osób w wieku 60 lat i więcej w 2020 r.	56
Tablica 21. Członkowie kół, klubów lub sekcji w centrach, domach i ośrodkach kultury, klubach i świetlicach w 2020 r.	60
Tablica 22. Członkowie grup artystycznych w centrach, domach i ośrodkach kultury, klubach i świetlicach w 2020 r.	61
Tablica 23. Udział osób korzystających z Internetu w ciągu ostatnich 3 miesięcy w liczbie osób danej grupy wieku w 2020 r.	63

Spis wykresów

	Str.
Wykres 1. Udział osób w wieku 60 lat i więcej w liczbie ludności ogółem	13
Wykres 2. Osoby w wieku 60 lat i więcej według województw w 2020 r.	14
Wykres 3. Udział osób w wieku 60 lat i więcej w ludności ogółem według województw w 2020 r.	14
Wykres 4. Struktura osób w wieku 60 lat i więcej według grup wieku	15
Wykres 5. Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi (w wieku 65 lat i więcej) ..	15
Wykres 6. Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi (w wieku 65 lat i więcej) według województw w 2020 r.	16
Wykres 7. Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	16
Wykres 8. Współczynnik feminizacji populacji osób w wieku 60 lat i więcej według województw w 2020 r.	18
Wykres 9. Przeciętne dalsze trwanie życia osób w wieku 60 lat według płci	19
Wykres 10. Struktura zgonów osób w wieku 60 lat i więcej według grup wieku w 2020 r.	20
Wykres 11. Współczynnik zgonów osób w wieku 60 lat i więcej według płci	20
Wykres 12. Współczynnik zgonów osób w wieku 60 lat i więcej według województw w 2020 r.	21
Wykres 13. Współczynnik zgonów spowodowanych COVID-19 osób w wieku 60 lat i więcej według grup wieku i płci w 2020 r.	22
Wykres 14. Ludność według płci i wieku	23
Wykres 15. Ludność w wieku 60 lat i więcej (prognoza)	24
Wykres 16. Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 60 lat i więcej według województw w 2020 r.	28
Wykres 17. Udział osób w wieku 60 lat i więcej w ogólnej liczbie bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy	28
Wykres 18. Udział pracujących i wykonujących umowy cywilnoprawne w wieku 60 lat i więcej posiadających ustalone prawo do emerytury w ogólnej liczbie osób w wieku 60 lat i więcej według województw w 2020 r.	30
Wykres 19. Struktura pracujących i wykonujących umowy cywilnoprawne w wieku 60 lat i więcej posiadających ustalone prawo do emerytury według grup sekcji PKD w 2020 r.	30
Wykres 20. Udział pracujących i wykonujących umowy cywilnoprawne w wieku 60 lat i więcej posiadających ustalone prawo do emerytury w ogólnej liczbie pracujących oraz wykonujących umowy cywilnoprawne według grup sekcji PKD w 2020 r.	31
Wykres 21. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny i przeciętne miesięczne wydatki na 1 osobę w gospodarstwach domowych w 2020 r.	32
Wykres 22. Zasięg ubóstwa skrajnego w gospodarstwach domowych w 2020 r.	33
Wykres 23. Struktura dochodu rozporzadzalnego na 1 osobę w gospodarstwach domowych złożonych wyłącznie z osób w wieku 60 lat i więcej w 2020 r.	33
Wykres 24. Przeciętna miesięczna emerytura brutto z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych i jej relacja do przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce narodowej	35

Wykres 25. Liczba świadczeniobiorców zasiłków stałych w wieku 60 lat i więcej przypadająca na 10 tysięcy osób w wieku 60 lat i więcej według województw w 2020 r.	35
Wykres 26. Wartość zobowiązań kredytowych osób w wieku 60 lat i więcej	36
Wykres 27. Przeciętne zadłużenie 1 kredytobiorcy w wieku 60 lat i więcej z tytułu kredytów konsumpcyjnych według województw w 2020 r.	37
Wykres 28. Przeciętne zadłużenie 1 kredytobiorcy w wieku 60 lat i więcej z tytułu kredytów hipotecznych według województw w 2020 r.	38
Wykres 29. Przeciętne zadłużenie 1 kredytobiorcy w wieku 60 lat i więcej z tytułu kart kredytowych i limitów debetowych według województw w 2020 r.	39
Wykres 30. Przeciętna liczba porad udzielonych w ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej przypadająca na 1 mieszkańca w 2020 r.	45
Wykres 31. Poradnie geriatryczne według województw w 2020 r.	46
Wykres 32. Oddziały geriatryczne	46
Wykres 33. Oddziały geriatryczne według województw w 2020 r.	47
Wykres 34. Kuracjusze zakładów uzdrowiskowych w wieku 65 lat i więcej według województw w 2020 r.	48
Wykres 35. Struktura kuracjuszy zakładów uzdrowiskowych w wieku 65 lat i więcej w opiece stacjonarnej według sposobu finansowania w 2020 r.	48
Wykres 36. Udział kosztów refundacji leczenia szpitalnego osób w wieku 60 lat i więcej w kosztach refundacji leczenia szpitalnego ogółem według województw w 2020 r.	49
Wykres 37. Udział kosztów refundacji ambulatoryjnych świadczeń specjalistycznych udzielonych osobom w wieku 60 lat i więcej w kosztach refundacji ambulatoryjnych świadczeń specjalistycznych ogółem według województw w 2020 r.	50
Wykres 38. Wydatki Narodowego Funduszu Zdrowia na refundację świadczeń opieki zdrowotnej w zakresie geriatry w województwach w 2020 r.	51
Wykres 39. Wydatki Narodowego Funduszu Zdrowia na refundację świadczeń opieki zdrowotnej w zakresie geriatry na 1 osobę w wieku 60 lat i więcej według województw w 2020 r.	51
Wykres 40. Wydatki Narodowego Funduszu Zdrowia na refundację świadczeń opieki hospicyjnej i paliatywnej na 1 osobę w wieku 60 lat i więcej według województw w 2020 r.	52
Wykres 41. Mieszkańcy zakładów stacjonarnych pomocy społecznej w wieku 60 lat i więcej według województw w 2020 r.	54
Wykres 42. Udział osób w wieku 60 lat i więcej w liczbie mieszkańców wybranych typów zakładów stacjonarnych pomocy społecznej w 2020 r.	55
Wykres 43. Aktywność fizyczna związana z codzienną pracą według grup wieku w 2019 r.	57
Wykres 44. Udział osób chodzących lub dojeżdżających do różnych miejsc na rowerze lub hulajnodze w liczbie osób danej grupy wieku w 2019 r.	58
Wykres 45. Udział osób uprawiających sport, fitness, inną rekreację fizyczną, ćwiczenia na siłowni w liczbie osób danej grupy wieku w 2019 r.	58
Wykres 46. Udział czytelników powyżej 60 roku życia zarejestrowanych w bibliotekach publicznych w ogólnej liczbie czytelników według województw w 2020 r.	59

Wykres 47. Udział osób powyżej 60 roku życia w ogólnej liczbie członków kół, klubów, sekcji w centrach, domach i ośrodkach kultury, klubach i świetlicach według województw w 2020 r.	60
Wykres 48. Udział osób powyżej 60 roku życia w ogólnej liczbie członków grup artystycznych w centrach, domach i ośrodkach kultury, klubach i świetlicach według województw w 2020 r.	61
Wykres 49. Udział osob korzystających z Internetu w ciągu ostatnich 3 miesięcy w liczbie osób danej grupy wieku	62

Objaśnienia znaków umownych

Symbol	Opis
Kreska (-)	zjawisko nie wystąpiło
Kropka (.)	oznacza: brak informacji, konieczność zachowania tajemnicy statystycznej lub że wypełnienie pozycji jest niemożliwe albo niecelowe
„W tym”	oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy

Ważniejsze skróty

Skrót	Znaczenie
tys.	tysiąc
mln	milion
mld	miliard
zł	złoty
p. proc.	punkt procentowy
r.	rok
tj.	to jest
itp.	i tym podobne
NFZ	Narodowy Fundusz Zdrowia
KRUS	Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego
BIK	Biuro Informacji Kredytowej
PFRON	Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
GUS	Główny Urząd Statystyczny
ZUS	Zakład Ubezpieczeń Społecznych
MON	Ministerstwo Obrony Narodowej
MSWiA	Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji
MS	Ministerstwo Sprawiedliwości

Synteza

W ostatnich latach obserwowany jest w Polsce nasilający się proces starzenia się społeczeństwa. Udział osób starszych w populacji mieszkańców Polski systematycznie rośnie. Na koniec 2020 r. liczba osób w wieku 60 lat i więcej wyniosła 9,8 mln i w stosunku do roku poprzedniego zwiększyła się o 1,0%. Odsetek osób starszych w populacji Polski osiągnął poziom 25,6%. Według prognozy GUS, liczba ludności w wieku 60 lat i więcej w Polsce w roku 2030 ma wzrosnąć do poziomu 10,8 mln, a w 2050 r. wyniesie 13,7 mln. Osoby te będą stanowiły około 40% ogółu ludności Polski.

W 2020 r. wskaźnik obciążenia demograficznego osobami starszymi¹ wzrósł do poziomu 28,2 (z 27,2 w roku 2019). Wskaźnik ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym ukształtował się na poziomie 37,5, podczas gdy rok wcześniej wynosił 36,5.

Starzenie się społeczeństwa obserwowane jest z różnym natężeniem w poszczególnych województwach. W 2020 r., podobnie jak rok wcześniej, najwyższym odsetkiem osób w wieku 60 lat i więcej charakteryzowało się województwo łódzkie (28,0%), natomiast najniższym – małopolskie (23,8%).

W strukturze osób starszych dominują osoby względnie najmłodsze (w grupie wieku 60–64 lata), chociaż ich udział w ogólnej liczbie osób starszych w ostatnich latach systematycznie maleje. W 2020 r. wyniósł on 27,3%, co oznacza spadek o 1,1 p. proc. w stosunku do roku poprzedniego.

Większość osób w wieku senioralnym, zamieszkuje w miastach. W 2020 r. wskaźnik urbanizacji dla osób w wieku 60 lat i więcej ukształtował się na poziomie 65,0%. Wśród mieszkańców miast osoby w wieku senioralnym stanowiły 27,8%, a w gronie osób zamieszkałych na wsi odsetek seniorów wyniósł 22,3%.

W populacji seniorów dominują kobiety. W 2020 r., podobnie jak rok wcześniej, udział kobiet w zbiorowości osób starszych wyniósł 58,1%. W grupie osób w wieku 60 lat i więcej na 100 mężczyzn przypadają 139 kobiet. Mężczyźni w wieku 60 lat i więcej w 2020 r. zawarli 5339 związków małżeńskich, a kobiety w tym wieku – 3104. Współczynnik małżeństw wśród mężczyzn w wieku senioralnym wyniósł 1,3, a w gronie kobiet ukształtował się na poziomie 0,5. W 2020 r., z udziałem kobiet w wieku 60 lat i więcej (w dniu wniesienia powództwa), orzeczono 2274 rozwodów. Rozwodzących się mężczyzn w wieku senioralnym było zdecydowanie więcej – 3305 rozwodów.

W 2020 r. przewidywane przeciętne dalsze trwanie życia noworodka płci męskiej wynosiło 72,6 roku, natomiast płci żeńskiej – 80,7 roku. W stosunku do roku poprzedniego w obu przypadkach nastąpiło pogorszenie tego wskaźnika, dla mężczyzn spadek ten był wyższy niż dla kobiet (odpowiednio o 1,5 i 1,1 roku). Mężczyzna w wieku 60 lat w 2020 r. miał przed sobą 17,9 roku życia. W przypadku kobiet w tym wieku przewidywana przeciętna długość dalszego trwania życia wyniosła 23,2 roku.

W Polsce w 2020 r. zmarło 412,8 tys. osób w wieku 60 lat i więcej, a ich odsetek w ogólnej liczbie zgonów wyniósł 86,5%. Współczynnik zgonów w populacji osób w wieku 60 lat i więcej (liczba zgonów na 1000 osób w danym wieku) ukształtował się na poziomie 42,2, co oznacza znaczny wzrost w stosunku do roku poprzedniego (w roku 2019 wyniósł on 36,4). Niewątpliwie wpływ na to miała epidemia COVID-19, która w 2020 r. była przyczyną 9,1% zgonów osób starszych w Polsce.

W 2020 r. 8123 tys. seniorów było biernych zawodowo (tj. 85,5%). Liczba osób w wieku 60 lat i więcej aktywnych zawodowo wynosiła 1378 tys. Współczynnik aktywności zawodowej wyniósł 14,5%, co oznacza wzrost o 0,6 p. proc. w skali roku. Wskaźnik zatrudnienia wśród seniorów ukształtował się na poziomie 14,3% wobec 13,7% w roku poprzednim.

W 2020 r. wśród ogółu pracujących w wieku 60 lat i więcej 38,7% posiadało ustalone prawo do emerytury (spadek o 0,2 p. proc. w porównaniu z rokiem poprzednim). W gronie osób starszych wykonujących prace na podstawie umów cywilnoprawnych, odsetek osób z ustalonym prawem do emerytury wyniósł, podobnie jak rok wcześniej, 70,3%.

¹ Wskaźnik obciążenia demograficznego osobami starszymi to liczba osób w wieku 65 lat i więcej przypadająca na 100 osób w wieku od 15 do 64 lat.

W 2020 r. sytuacja dochodowa gospodarstw domowych seniorów uległa poprawie. W 2020 r. osoby w wieku 60 lat i więcej, żyjące w gospodarstwach domowych złożonych wyłącznie z osób w tym wieku, dysponowały przeciętnym miesięcznym dochodem rozporządzalnym przypadającym na jedną osobę w wysokości 2170 zł, tj. o 2,9% wyższym niż rok wcześniej. Przeciętne miesięczne wydatki na jedną osobę w gospodarstwach domowych seniorów ukształtowały się na poziomie 1531 zł (spadek o 2,9% w porównaniu z rokiem 2019). Udział wydatków w dochodzie rozporządzalnym tych osób zmniejszył się z 74,7% w roku 2019 do 70,6%. W 2020 r. w ubóstwie skrajnym, szacowanym w oparciu o wydatki gospodarstw domowych, żyło 4,3% osób w wieku 60 lat i więcej, co oznacza, że w stosunku do 2019 r. stopa ubóstwa skrajnego wśród seniorów wzrosła o 0,6 p. proc.

Dochody ze świadczeń społecznych, które są podstawowym źródłem utrzymania gospodarstw domowych składających się z osób w wieku senioralnym, w 2020 r. stanowiły 84,7% dochodów rozporządzalnych tych gospodarstw. W dochodach ze świadczeń społecznych najwyższy udział miały emerytury i renty, które stanowiły 79,8% ogółu dochodów. Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto wypłacana z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych ukształtowała się w 2020 r. na poziomie 2455 zł (wzrost o 5,5% w stosunku do roku 2019), a z KRUS osiągnęła wartość 1376 zł (wzrost o 6,5%). W 2020 r. z zasiłków stałych korzystało 82,9 tys. osób w wieku 60 lat i więcej, a ich łączna wartość wyniosła 384,2 mln zł, z czego 94,0% trafiło do seniorów samotnie gospodarujących.

Według danych Biura Informacji Kredytowej 19,1% osób w wieku 60 lat i więcej posiadało w 2020 r. zobowiązania z tytułu kredytu konsumpcyjnego, a 3,7% z tytułu kredytu hipotecznego. Udział wartości zobowiązań kredytowych seniorów w ogólnej ich wartości wyniósł 10,2%, co oznacza niewielki spadek w stosunku do roku poprzedniego.

Rok 2020 był kolejnym, w którym sytuacja materialna osób starszych, według ich subiektywnej oceny, uległa poprawie. Dobrą lub raczej dobrą sytuację materialną odnotowano w 39,9% gospodarstw domowych złożonych wyłącznie z osób starszych, co oznacza wzrost w stosunku do roku poprzedniego o 2,5 p. proc. Zła lub raczej zła sytuacja materialna wskazana została w przypadku 8,5% gospodarstw seniorów (wobec 10,4% w roku poprzednim). W 2020 r. odnotowano również poprawę w zakresie wyposażenia mieszkań osób starszych w większość instalacji techniczno-sanitarnych.

W końcu 2020 r. w ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej funkcjonowało 21496 przychodni oraz 729 praktyk lekarskich, a także 3319 praktyk stomatologicznych. Zgodnie ze sprawozdawczością placówek ochrony zdrowia, w analizowanym roku osobom w wieku 65 lat i więcej udzielono łącznie 89,8 mln porad (o 10,0% mniej niż rok wcześniej), co stanowiło 31,7% ogólnej ich liczby. W 2020 r. funkcjonowało 151 poradni geriatrycznych, w których udzielono łącznie 59,7 tys. porad lekarskich.

Stacjonarną opiekę zdrowotną w 2020 r. zapewniało w Polsce 898 szpitali ogólnych z liczbą łóżek wynoszącą 167,6 tys. W szpitalach tych działało 51 oddziałów geriatrycznych, które posiadały 1,0 tys. łóżek. W stosunku do roku poprzedniego liczba łóżek na tych oddziałach zmniejszyła się o 4,7%, a liczba osób na nich leczonych spadła o 32,7%.

W ciągu 2020 r. 70,9 tys. osób w wieku 65 lat i więcej (o 11,4% mniej niż rok wcześniej) leczono w zakładach opiekuńczo-leczniczych, pielęgnacyjno-opiekuńczych, hospicjach oraz na oddziałach paliatywnych. Osoby w wieku 65 lat i więcej stanowiły 76,7% ogólnej liczby pacjentów tego typu placówek. Liczba osób w wieku 65 lat i więcej, korzystających z lecznictwa uzdrowiskowego wyniosła 199,2 tys., co oznacza prawie 52% spadek w stosunku do roku poprzedniego. Po odliczeniu cudzoziemców leczonych stacjonarnie, odnotowano 187,3 tys. kuracjuszy w wieku 65 lat i więcej.

Koszty świadczeń zdrowotnych poniesione przez Narodowy Fundusz Zdrowia w 2020 r. wyniosły 98,0 mld zł i w stosunku do roku poprzedniego wzrosły o 8,2 mld zł, tj. o 9,1%. Według danych NFZ środki finansowe przeznaczone na refundację świadczeń geriatrycznych w ramach ambulatoryjnej opieki specjalistycznej i lecznictwa szpitalnego w 2020 r. wyniosły 88,7 mln zł, z czego na szpitalną opiekę geriatryczną przeznaczono 96,6% tej kwoty.

W 2020 r. koszty refundacji świadczeń leczenia szpitalnego osób w wieku 60 lat i więcej stanowiły 55,2% ogólnej kwoty refundacji tych świadczeń. W przypadku ambulatoryjnych świadczeń specjalistycznych, wartość refundacji świadczeń udzielonych osobom starszym wyniosła 47,4% ogólnej kwoty refundacji w tym zakresie. Koszty leczenia seniorów, finansowane przez Narodowy Fundusz Zdrowia, w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej stanowiły 38,3% wartości tych świadczeń.

Pod koniec 2020 r. funkcjonowało 1851 stacjonarnych zakładów pomocy społecznej (o 14 placówek więcej niż w 2019 r.), wśród których było 871 domów pomocy społecznej oraz 408 placówek zapewniających całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku. Zakłady stacjonarne pomocy społecznej dysponowały podobną liczbą miejsc jak rok wcześniej, wynoszącą 119,3 tys., z czego najwięcej było ich w domach pomocy społecznej (82,7 tys.). Udział osób w wieku senioralnym wśród mieszkańców zakładów stacjonarnych pomocy społecznej zmniejszył się w skali roku o 0,6 p. proc. i ukształtował się w 2020 r. na poziomie 63,9%.

Z przeprowadzonego w 2019 r. Europejskiego Ankietowego Badania Zdrowia wynika, że osoby starsze charakteryzują się znacznie niższą aktywnością związaną z głównym zajęciem wykonywanym w życiu codziennym. Wśród osób w wieku 60–69 lat blisko 22% zadeklarowało, że nie ma żadnych obowiązków codziennych. W gronie 70-latków odsetek ten wyniósł 28%, podczas gdy w grupie osób w wieku 80 lat i więcej – blisko 44%. Nieco ponad 88% 60-latków, 83% 70-latków i niespełna 65% osób w wieku 85 lat i więcej docierało do różnych miejsc (np. do pracy, na zakupy) pieszo. Wyniki badania dowodzą, że wraz z wiekiem maleje powszechność korzystania z roweru lub hulajnogi w celu dojazdu do różnych miejsc, jak również uprawiania różnego rodzaju sportów. Wśród najstarszych seniorów (w wieku 80 lat i więcej) jedynie 7% deklaruowało wykonywanie tego typu aktywności.

W 2020 r. z oferty bibliotek publicznych skorzystało 835,7 tys. osób powyżej 60 roku życia, tj. o 7,7% mniej niż rok wcześniej. Również znacznie mniej seniorów niż w latach poprzednich korzystało z oferty kulturalnej centrów kultury, domów i ośrodków kultury oraz klubów i świetlic. W 2020 r. w jednostkach tych blisko 170 tys. osób w wieku powyżej 60 lat było członkami różnych kół, klubów i sekcji (spadek o 19,3% w skali roku), a 48,0 tys. aktywnie udzielało się w grupach artystycznych (spadek o 12,2%).

W 2020 r. z Internetu korzystała (w ciągu ostatnich trzech miesięcy poprzedzających badanie) ponad połowa osób w wieku 60–74 lata (51,4%). Udział użytkowników Internetu w tym wieku był dużo niższy w porównaniu do osób młodszych, wśród których z Internetem łączyło się 93,1% osób. Regularnie (co najmniej raz w tygodniu) z Internetu korzystało 48,3% osób w wieku 60–74 lata.

Rozdział 1

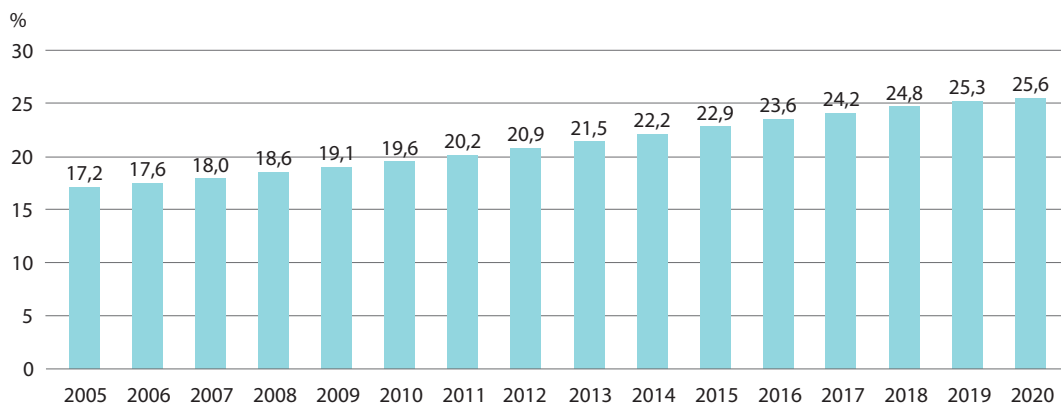
Osoby starsze w Polsce

1.1. Liczba i struktura ludności w wieku 60 lat i więcej

W 2020 r., podobnie jak w roku poprzednim, utrzymywał się trend spadkowy liczby mieszkańców Polski. W końcu 2020 r. liczba ludności Polski wyniosła 38265,0 tys. i była o 117,6 tys. niższa niż w 2019 r. Na zmniejszenie się liczby ludności poza normalnymi procesami demograficznymi znaczny wpływ miała epidemia COVID-19. Obserwowane były także zmiany w strukturze wieku, wynikające z postępującego procesu starzenia się społeczeństwa.

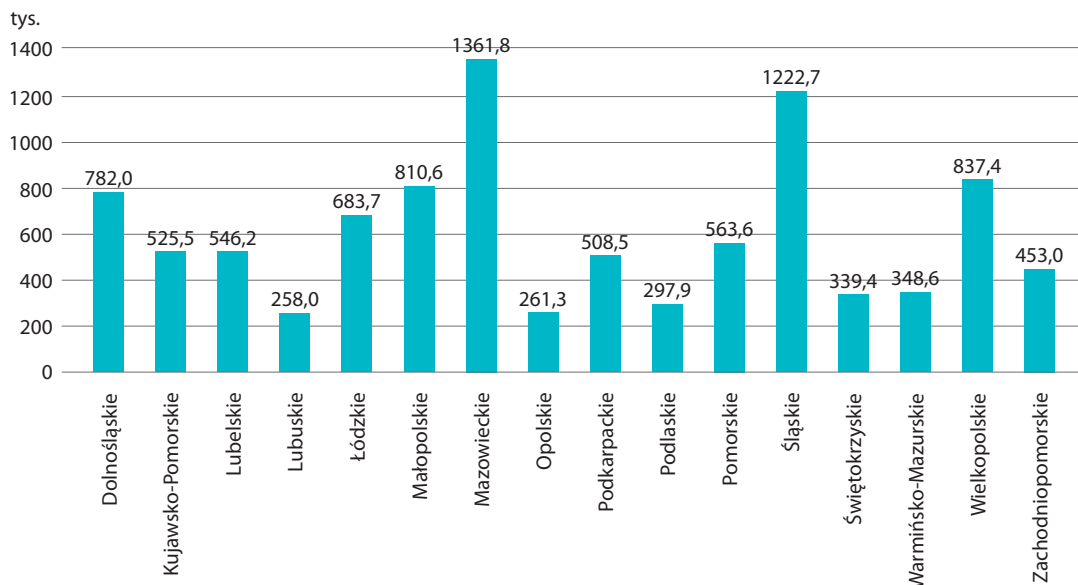
W 2020 r., podobnie jak w latach poprzednich, nastąpił wzrost liczby mieszkańców Polski w wieku 60 lat i więcej, chociaż był on znacznie niższy niż w roku poprzednim. Na koniec roku populacja osób starszych wyniosła 9800,2 tys. i w stosunku do roku poprzedniego zwiększyła się o 1,0%. Niższa dynamika wzrostu liczby osób w wieku senioralnym spowodowana była dużą liczbą nadmiarowych zgonów. Od 2006 r. obserwuje się stały wzrost udziału osób starszych w populacji Polski. W 2005 r. udział ten wyniósł 17,2%, w 2015 r. wzrósł do poziomu 22,9%, a w 2020 r. ukształtował się na poziomie 25,6%.

Wykres 1. Udział osób w wieku 60 lat i więcej w liczbie ludności ogółem
Stan w dniu 31 grudnia

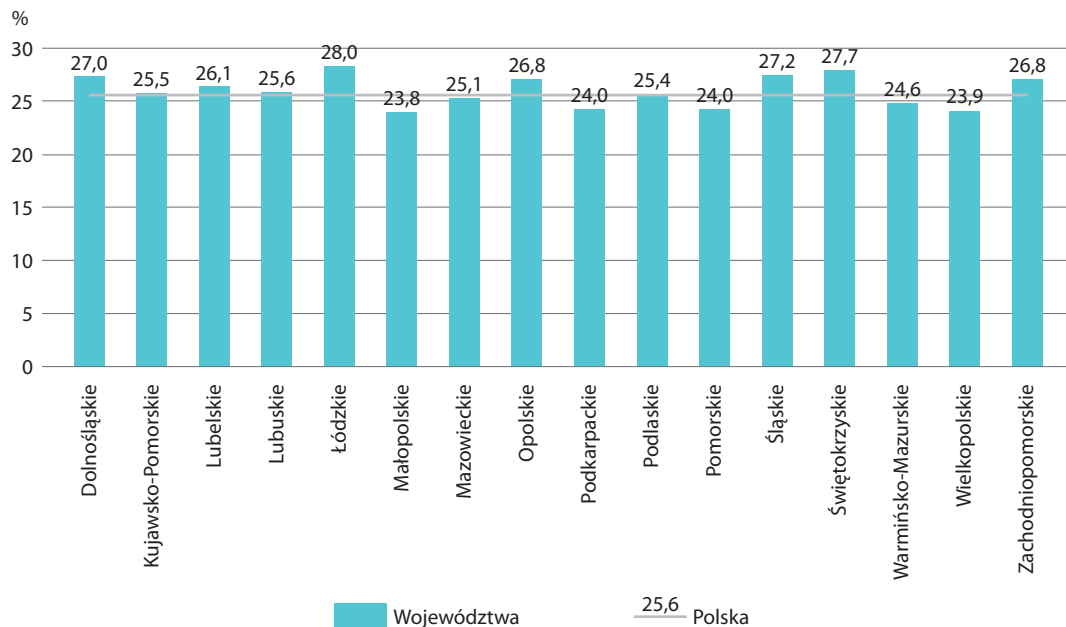
Liczba osób w wieku senioralnym jest istotnie zróżnicowana w układzie regionalnym, co jest przede wszystkim konsekwencją dysproporcji ogólnej liczby ludności w poszczególnych województwach. W 2020 r. ponad jedna czwarta (26,4%) seniorów zamieszkiwała dwa województwa, tj. mazowieckie oraz śląskie. W województwie o najmniejszej liczbie osób starszych – lubuskim, mieszkało 2,6% ogólnej liczby osób starszych.

Wykres 2. Osoby w wieku 60 lat i więcej według województw w 2020 r. Stan w dniu 31 grudnia

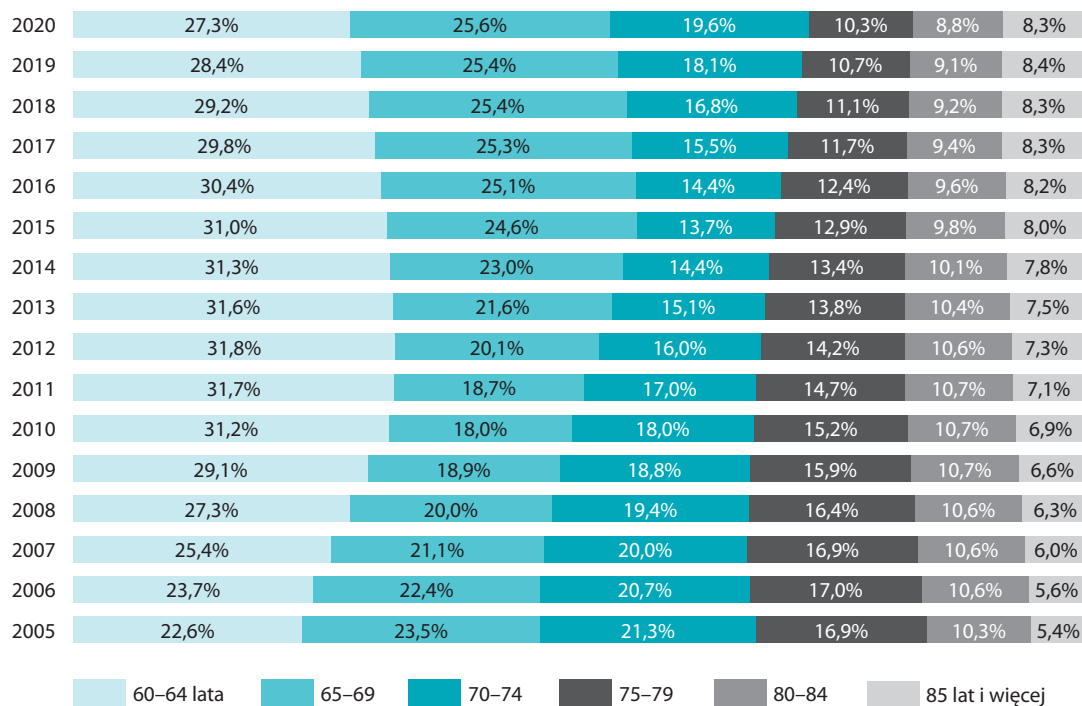
Starzenie się społeczeństwa obserwowane jest z różnym natężeniem w poszczególnych województwach. W 2020 r., podobnie jak rok wcześniej, najwyższym odsetkiem osób w wieku 60 lat i więcej charakteryzowało się województwo łódzkie (28,0%), natomiast najniższym – małopolskie (z udziałem wynoszącym 23,8%). Od roku 2005 odsetek osób starszych najbardziej zwiększył się w województwie zachodniopomorskim (wzrost o 11,2 p. proc.), a najmniej w województwach mazowieckim i małopolskim (o 6,5 p. proc.).

Wykres 3. Udział osób w wieku 60 lat i więcej w ludności ogółem według województw w 2020 r. Stan w dniu 31 grudnia

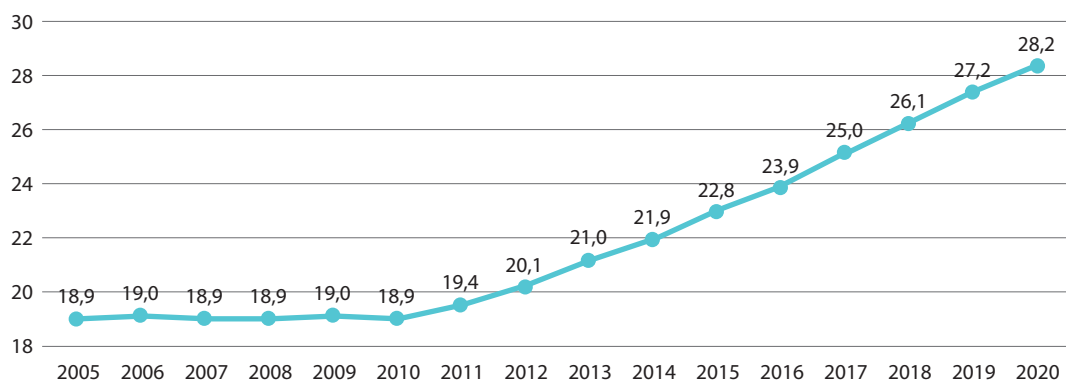
W 2020 r., podobnie jak w roku poprzednim, najliczniejszą grupę seniorów stanowiły osoby w wieku 60–64 lata. Ich udział w ogólnej liczbie osób starszych wyniósł 27,3%. Najmniej liczną grupę stanowiły osoby w wieku 85 lat i więcej. Odsetek tej grupy wieku w populacji osób w wieku senioralnym kształtował się w 2020 r. na poziomie 8,3%. Należy jednak zauważyć, iż pomimo wciąż największego udziału najmłodszych seniorów w populacji osób starszych, udział ten od 2013 r. sukcesywnie maleje. W 2020 r. w stosunku do roku poprzedniego odsetek osób w grupie wieku 60–64 lata spadł o 1,1 p. proc.

Wykres 4. Struktura osób w wieku 60 lat i więcej według grup wieku
Stan w dniu 31 grudnia

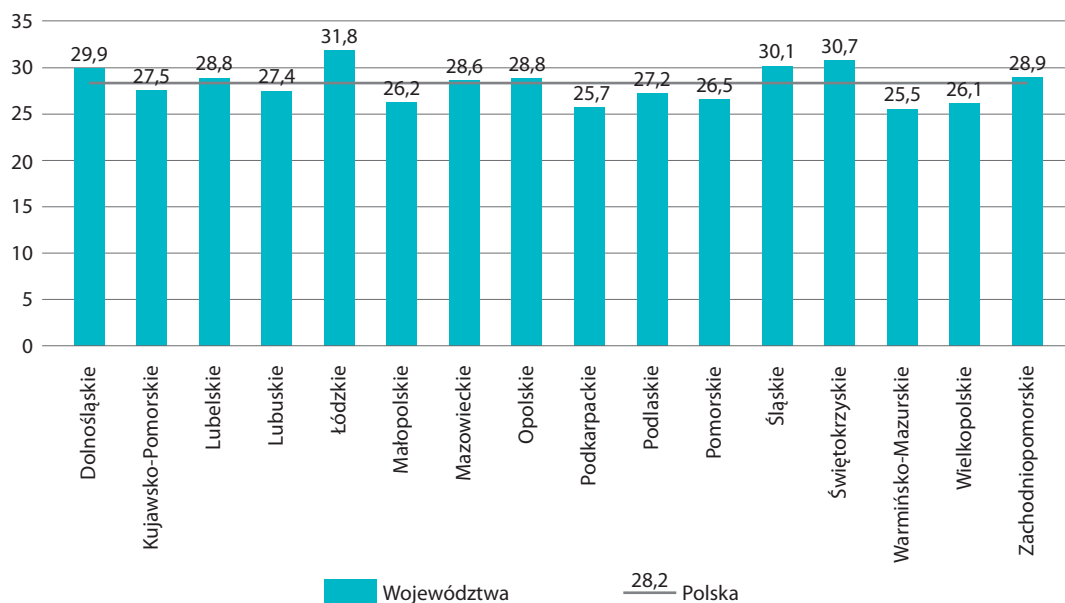
Spadek liczby ludności ogółem i wzrost liczby ludności w wieku senioralnym skutkuje wzrostem wskaźnika obciążenia demograficznego osobami starszymi (liczby osób w wieku 65 lat i więcej przypadająca na 100 osób w wieku od 15 do 64 lat). Wskaźnik ten kształtował się w 2020 r. na poziomie 28,2. Dynamiczny wzrost wskaźnika obciążenia demograficznego zauważalny jest od 2011 r. Wcześniej kształtował się on na względnie stabilnym poziomie.

Wykres 5. Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi (w wieku 65 lat i więcej)
Stan w dniu 31 grudnia

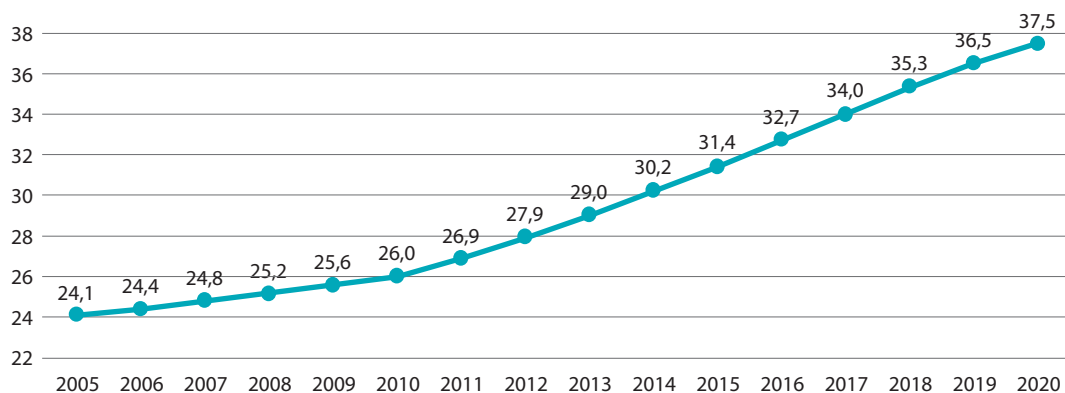
W 2020 r. najwyższy poziom wskaźnika obciążenia demograficznego osobami starszymi zanotowano w województwie łódzkim (31,8), podczas gdy w województwie warmińsko-mazurskim był on najniższy i ukształtował się na poziomie 25,5.

Wykres 6. Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi (w wieku 65 lat i więcej) według województw w 2020 r. Stan w dniu 31 grudnia

Dynamiczny przyrost liczby osób starszych oznacza, iż wzrasta liczba osób w wieku poprodukcyjnym (tj. 65 lat i więcej w przypadku mężczyzn oraz 60 lat i więcej w przypadku kobiet). W 2020 r. wskaźnik ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym ukształtował się na poziomie 37,5, tj. o 1,0 wyższym niż w roku ubiegłym i aż o 13,4 wyższym niż w roku 2005.

Wykres 7. Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym Stan w dniu 31 grudnia

Osoby starsze, podobnie jak jest to obserwowane dla ogółu społeczeństwa, częściej zamieszkują miasta niż wsie. Wskaźnik urbanizacji dla mieszkańców Polski w 2020 r. wyniósł 59,9%, a w przypadku osób w wieku 60 lat i więcej był jeszcze wyższy i ukształtował się na poziomie 65,0%. Ponadto, w strukturze wieku ludności miast można zauważyć wyższy udział osób starszych niż na wsi. W 2020 r. wśród mieszkańców miast było 27,8% osób w wieku senioralnym, natomiast na terenach wiejskich wskaźnik ten osiągnął wartość 22,3% (odpowiednio o 0,4 i 0,3 p. proc. więcej niż w 2019 r.). Zarówno w miastach, jak i na wsi najliczniejszą grupę osób starszych stanowiły osoby w wieku 60–64 lata. Na wsi ich udział wyniósł 29,3% i był o 3,0 p. proc. wyższy niż w miastach, w przypadku których ukształtował się na poziomie 26,3%. Wśród seniorów na wsi w porównaniu do miasta odnotowano wyższy udział osób z najstarszych grup wieku, tj. w wieku 80–84 lata i 85 lat i więcej.

W 2020 r. wśród kobiet zamieszkujących Polskę 28,8% było w wieku senioralnym, podczas gdy wśród mężczyzn udział seniorów ukształtował się na poziomie 22,2% (wzrost w stosunku do roku poprzedniego w obu przypadkach wyniósł 0,3 p. proc.).

Tablica 1. Osoby w wieku 60 lat i więcej według płci, miejsca zamieszkania oraz grup wieku w 2020 r. Stan w dniu 31 grudnia

Wyszczególnienie	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Miasta	Wieś
W % ludności ogółem danej grupy	25,6	22,2	28,8	27,8	22,3
W % ludności w wieku 60 lat i więcej danej grupy:					
60–64 lata	27,3	30,7	24,9	26,3	29,3
65–69	25,6	27,3	24,3	25,9	25,0
70–74	19,6	19,7	19,4	20,2	18,3
75–79	10,3	9,5	10,9	10,5	10,0
80–84	8,8	7,1	10,1	8,8	8,9
85 lat i więcej	8,3	5,6	10,3	8,2	8,6

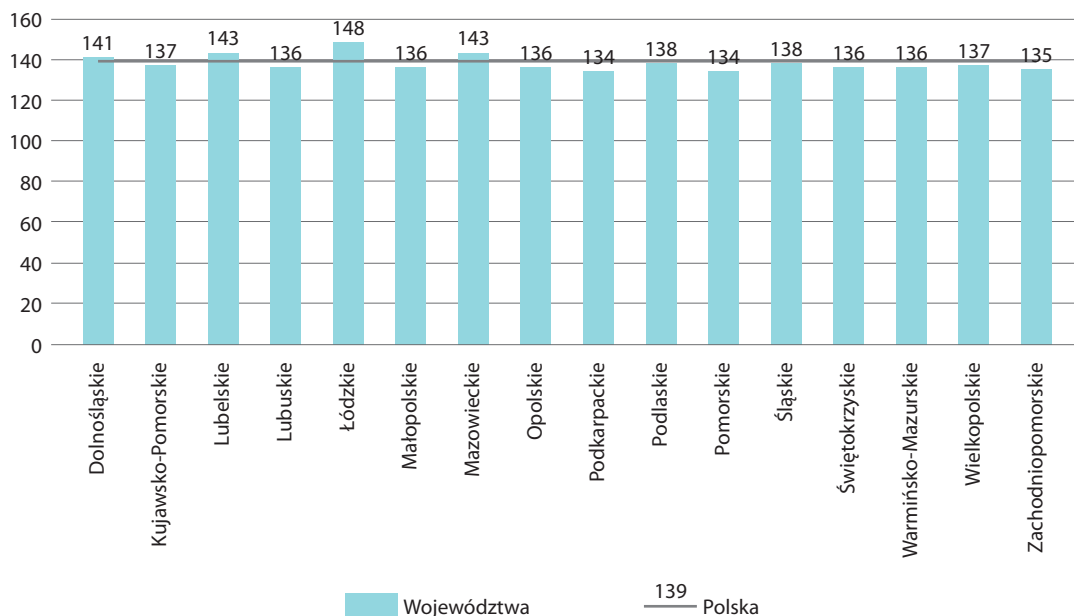
Wśród seniorów, podobnie jak w całym społeczeństwie, przeważają kobiety. W 2020 r. kobiety stanowiły 51,6% ogółu społeczeństwa, a na 100 mężczyzn przypadało ich 107. Udział kobiet w populacji osób starszych był wyższy niż w przypadku populacji Polski i w 2020 r. wyniósł 58,1%. W grupie wieku 60 lat i więcej na 100 mężczyzn przypadało 139 kobiet. W zbiorowości osób w wieku senioralnym współczynnik feminizacji wzrasta wraz z wiekiem. Jest to konsekwencją nadumieralności mężczyzn.

Tablica 2. Współczynnik feminizacji w 2020 r. Stan w dniu 31 grudnia

Wyszczególnienie	Ogółem	Miasta	Wieś
Ogółem	107	111	101
W tym dla osób w wieku 60 lat i więcej	139	146	126
60–64 lata	113	123	98
65–69	123	133	106
70–74	137	143	124
75–79	160	162	155
80–84	196	197	193
85 lat i więcej	257	248	274

Najwyższym współczynnikiem feminizacji populacji osób w wieku 60 lat i więcej charakteryzowało się województwo łódzkie, w którym wskaźnik ten ukształtował się na poziomie 148, natomiast najniższym województwo pomorskie i podkarpackie ze wskaźnikiem na poziomie 134.

Wykres 8. Współczynnik feminizacji populacji osób w wieku 60 lat i więcej według województw w 2020 r. Stan w dniu 31 grudnia

Mężczyźni w wieku 60 lat i więcej w 2020 r. zawarli 5339 związków małżeńskich wobec 6112 w roku poprzednim, a kobiety w tym wieku – 3104 (w roku poprzednim – 3686). W stosunku do roku 2019 liczba małżeństw zawartych przez kobiety w wieku senioralnym spadła o 15,8%, a mężczyzn – o 12,6%. W tym samym czasie dla ogółu społeczeństwa w Polsce zanotowano jeszcze wyższy spadek. W 2020 r. zarejestrowano 145,0 tys. nowo zawartych związków małżeńskich, tj. o 20,9% mniej niż w roku poprzednim.

Współczynnik małżeństw wśród mężczyzn w wieku senioralnym wyniósł 1,3. Częstość zawierania małżeństw przez mężczyzn w wieku senioralnym była zdecydowanie wyższa w miastach niż na wsi. W 2020 r. na 1000 mężczyzn w wieku 60 lat i więcej zamieszkałych w miastach zawarto średnio 1,5 małżeństw, wśród mieszkańców wsi analogiczny wskaźnik ukształtował się na poziomie 0,9. Kobiety w wieku 60 lat i więcej rzadziej wstępowały w nowe związki małżeńskie. Współczynnik zawartych małżeństw kształtował się u nich na poziomie 0,5. Częstość zawierania małżeństw przez kobiety w starszym wieku, podobnie jak w przypadku mężczyzn, była wyższa w miastach (0,6) niż na wsi (0,4).

W 2020 r. orzeczono 2274 rozwody z udziałem kobiet w wieku 60 lat i więcej (w dniu wniesienia pozwództwa), czyli o 24,9% mniej niż w poprzednim roku, co stanowiło 4,4% wszystkich rozwodów w Polsce. Rozwodzących się mężczyzn w wieku senioralnym było zdecydowanie więcej, z udziałem których orzeczono 3305 rozwodów (spadek o 24,5%), co stanowiło 6,5% ich ogólnej liczby. Dynamika spadku liczby rozwodów osób starszych jest wyższa, niż w przypadku populacji ogółem. W 2020 r. w Polsce zostały prawomocnie orzeczone przez sądy 51164 rozwody, tj. o 21,7% mniej niż przed rokiem.

1.2. Przeciętne dalsze trwanie życia, umieralność osób w wieku 60 lat i więcej

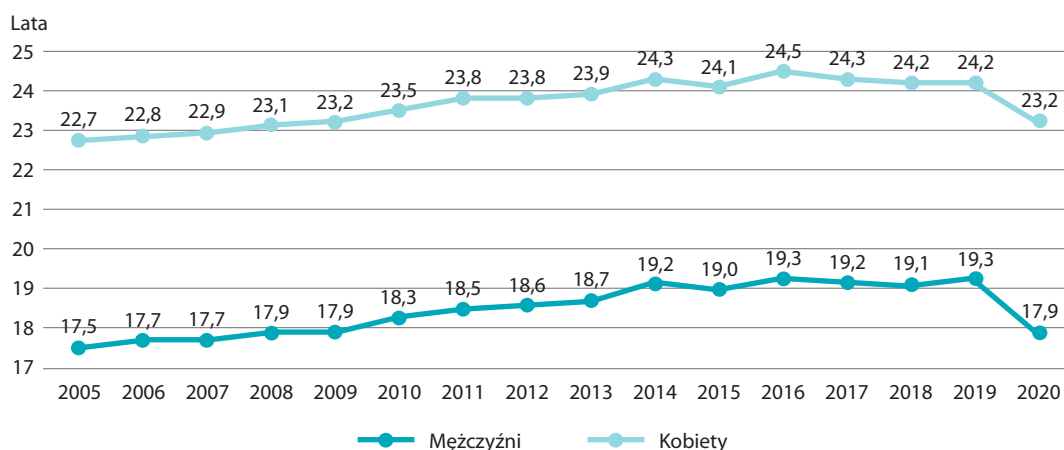
W 2020 r. przewidywane przeciętne dalsze trwanie życia noworodka płci męskiej wynosiło 72,6 roku, natomiast płci żeńskiej – 80,7 roku. Pandemia COVID-19, która była przyczyną wielu nadmiarowych zgonów spowodowała, iż w stosunku do roku poprzedniego w obu przypadkach nastąpiło pogorszenie tego wskaźnika. W przypadku mężczyzn był to spadek wyższy niż dla kobiet (odpowiednio o 1,5 i 1,1). W porównaniu z rokiem 2005 przeciętne dalsze trwanie życia wydłużyło się o 1,8 roku dla mężczyzn i 1,3 roku dla kobiet.

Tablica 3. Przeciętne dalsze trwanie życia w 2020 r.

Wyszczególnienie	Przeciętna liczba lat dalszego trwania życia osób w wieku lat						
	0	60	65	70	75	80	85
Mężczyźni							
Ogółem	72,61	17,92	14,64	11,76	9,17	6,88	5,04
Miasta	72,94	18,22	14,94	12,04	9,44	7,13	5,24
Wieś	72,09	17,42	14,14	11,28	8,71	6,46	4,69
Kobiety							
Ogółem	80,71	23,22	19,13	15,32	11,85	8,74	6,15
Miasta	80,77	23,35	19,28	15,49	12,03	8,94	6,33
Wieś	80,61	23,00	18,88	15,04	11,54	8,41	5,86

Mężczyzna w wieku 60 lat w 2020 r. miał przed sobą 17,9 roku życia, tj. o 1,4 roku mniej niż mężczyzna, który wiek ten osiągnął w roku 2019. W przypadku kobiet w tym wieku przewidywana przeciętna długość dalszego życia wyniosła 23,2 roku, co oznacza spadek o 1 rok w porównaniu z 2019 r. Dłuższe dalsze trwanie życia kobiet wobec mężczyzn występuje we wszystkich grupach wieku, jednak różnica ta maleje wraz z wiekiem. W 2020 r. wyniosła ona 5,3 roku dla 60-latków, a w przypadku 85-latków nieco ponad rok.

Wykres 9. Przeciętne dalsze trwanie życia osób w wieku 60 lat według płci

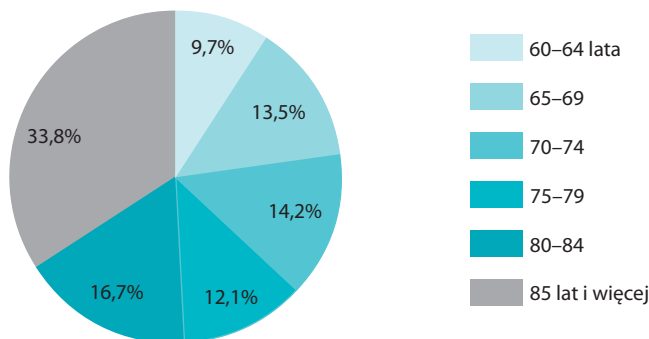

Długość przeciętnego dalszego trwania życia zarówno mężczyzn, jak i kobiet, jest zróżnicowana ze względu na miejsce zamieszkania. W 2020 r. mężczyzna w wieku 60 lat mieszkający w mieście miał przed sobą przeciętnie o 0,8 roku życia więcej niż mężczyzna mieszkający na wsi. W przypadku kobiet analogiczna różnica wyniosła 0,3 roku.

W Polsce w 2020 r. zmarło 412,8 tys. osób w wieku 60 lat i więcej, a ich odsetek w ogólnej liczbie zgonów wyniósł 86,5%. W porównaniu z rokiem poprzednim, liczba zgonów osób w wieku senioralnym wzrosła o 63,4 tys., tj. o 18,2%. Udział zgonów osób w wieku senioralnym w ogólnej liczbie zgonów wzrósł o 1,2 p. proc.

Udział kobiet w wieku 60 lat i więcej wśród zmarłych kobiet wyniósł 92,3%. W przypadku zgonów mężczyzn, analogiczny wskaźnik ukształtował się na poziomie 81,2%. W 2020 r. zgony osób w wieku senioralnym stanowiły 87,3% ogółu zgonów w miastach i 85,2% zgonów na wsi.

Wykres 10. Struktura zgonów osób w wieku 60 lat i więcej według grup wieku w 2020 r.

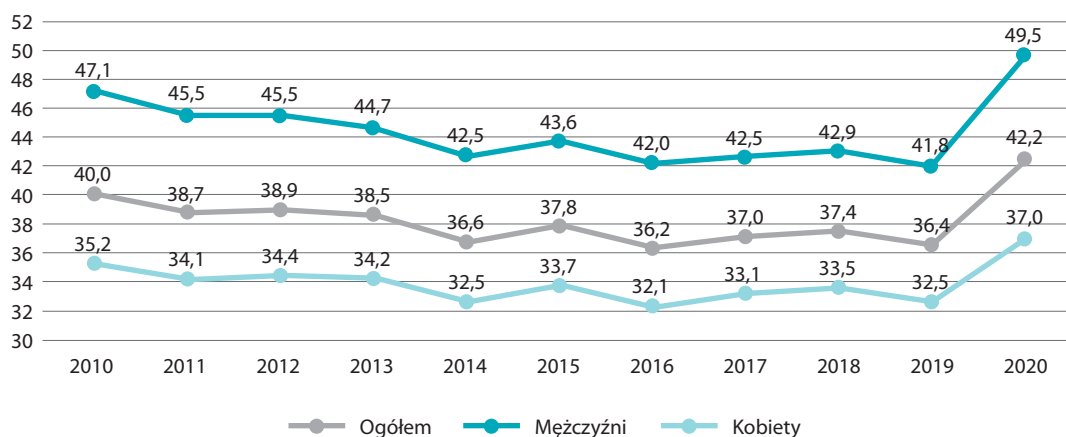

W 2020 r., tak jak w roku poprzednim, w strukturze zgonów osób starszych dominowały zgony osób z grupy wieku 85 lat i więcej (udział w strukturze zgonów w obu latach na poziomie 33,8%). W stosunku do roku poprzedniego wzrósł udział zgonów osób z grup wieku 70-74 lata (z 13,0% do 14,2%) i 80-84 lata (z 16,6% do 16,7%). Udział pozostałych grup wieku w strukturze zgonów uległ obniżeniu.

Współczynnik zgonów w populacji osób w wieku 60 lat i więcej (liczba zgonów na 1000 osób w danym wieku) ukształtował się w 2020 r. na poziomie 42,2, wobec 36,4 w roku poprzednim. W ostatnich latach współczynnik ten miał tendencję malejącą, mimo występowania okresowych niewielkich wzrostów. Spadek ten został zahamowany w 2020 r., kiedy to z uwagi na epidemię COVID-19 zaobserwowano znacznie wyższą umieralność seniorów.

Wyższym natężeniem zgonów, obserwowanym we wszystkich grupach wieku seniorów, charakteryzuje się populacja mężczyzn, dla której współczynnik zgonów w 2020 r. wyniósł 49,5. Dla kobiet ukształtował się on na poziomie 37,0.

Wykres 11. Współczynnik zgonów osób w wieku 60 lat i więcej według płci

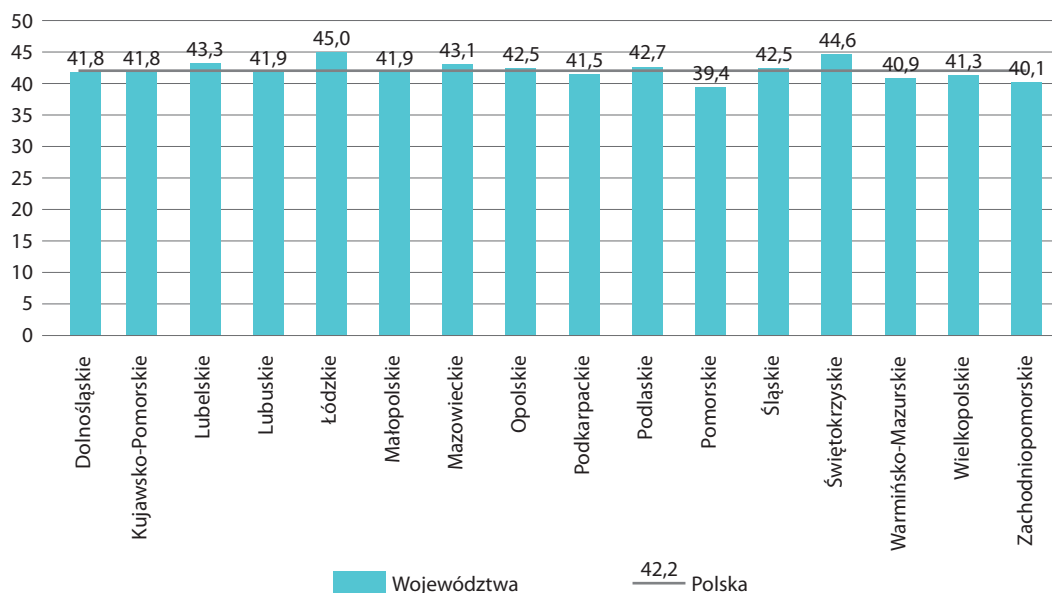
Najwyższym współczynnikiem zgonów charakteryzuje się najstarsza grupa osób (w wieku 85 lat i więcej), dla której współczynnik ten w 2020 r. wyniósł 169,2. W zbiorowości osób starszych najniższe natężenie zgonów występuje wśród kobiet w wieku 60–64 lata. W 2020 r. współczynnik zgonów dla tej grupy osób ukształtował się na poziomie 8,8.

Tablica 4. Współczynnik zgonów w 2020 r.

Wyszczególnienie	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Miasta	Wieś
Ogółem	12,4	13,5	11,5	12,8	11,9
W tym osób w wieku 60 lat i więcej	42,2	49,5	37,0	40,5	45,4
60–64 lata	14,7	21,3	8,8	14,3	15,3
65–69	22,4	32,8	13,9	21,7	23,7
70–74	31,9	45,1	22,2	31,1	33,7
75–79	48,6	67,2	37,0	47,3	51,2
80–84	78,6	105,8	64,6	74,9	85,4
85 lat i więcej	169,2	195,9	158,7	160,7	184,3

Poziom współczynnika zgonów zróżnicowany jest również w zależności od miejsca zamieszkania. Zauważalna jest wyższa umieralność wśród seniorów zamieszkałych na wsi w stosunku do mieszkańców miast. Sytuacja taka występuje we wszystkich grupach wieku. W przypadku populacji osób starszych, na wsi w 2020 r. na każde 1000 mieszkańców w wieku 60 lat i więcej zmarło ponad 45 osób, podczas gdy wskaźnik ten dla populacji seniorów mieszkających w miastach osiągnął wartość 40,5.

Wykres 12. Współczynnik zgonów osób w wieku 60 lat i więcej według województw w 2020 r.

W ujęciu regionalnym, podobnie jak w roku poprzednim, najwyższy poziom współczynnika zgonów wśród osób starszych obserwowany był w województwie łódzkim. W 2020 r. wyniósł on 45,0. Najniższym natężeniem zgonów osób w wieku 60 lat i więcej charakteryzowało się natomiast województwo pomorskie ze wskaźnikiem na poziomie 39,4.

W 2020 r. w populacji osób w wieku senioralnym – podobnie jak w latach ubiegłych – głównymi przyczynami zgonów były choroby układu krążenia oraz choroby nowotworowe. Choroby układu krążenia odpowiadały za 39,6% zgonów osób starszych (35,9% zgonów mężczyzn i 43,2% zgonów kobiet). Dla ogółu społeczeństwa odsetek zgonów w wyniku chorób serca ukształtował się na poziomie 36,6%. Wśród seniorów mieszkających na wsi choroby układu krążenia były powodem 42,6% zgonów, natomiast w przypadku seniorów mieszkających w miastach – 37,8%.

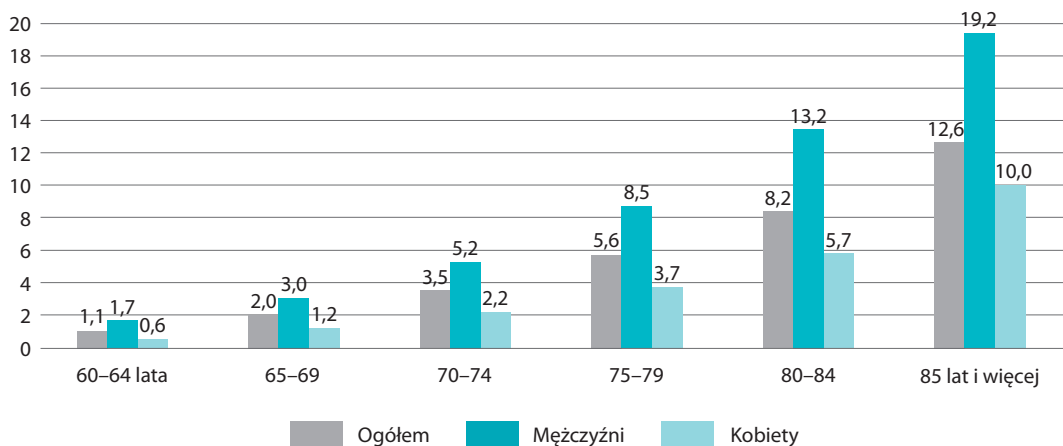
Drugą najczęściej obserwowaną przyczyną zgonów osób w wieku senioralnym były nowotwory. W 2020 r. odsetek zgonów z tego powodu dla ogółu społeczeństwa wyniósł 22,8%, a w populacji osób starszych 22,7%. Choroby nowotworowe zdecydowanie częściej były powodem zgonów mężczyzn w wieku 60 lat i więcej (25,1%) niż kobiet (20,4%) oraz mieszkańców miast niż wsi (odpowiednio 24,0% i 20,6% zgonów).

W stosunku do roku 2019 udział zgonów osób starszych z powodu powyższych przyczyn zmniejszył się o 3,4 p. proc. w przypadku zgonów spowodowanych chorobami układu krążenia oraz o 4,0 p. proc. w przypadku zgonów spowodowanych nowotworami. Podobne spadki obserwujemy niemal we wszystkich klasach przyczyn zgonów. Zmiany te są konsekwencją pandemii, w wyniku której w 2020 r. zmarło w Polsce niemal 41,5 tys. osób, z czego 37,7 tys. osób w wieku senioralnym.

Epidemia COVID-19 bezpośrednio przyczyniła się do 8,7% zgonów w Polsce, w przypadku osób w wieku senioralnym – do 9,1% z nich. Współczynnik zgonów (liczba zgonów na 1000 osób) z powodu COVID-19, dla osób w wieku senioralnym ukształtował się na poziomie 3,9, podczas gdy dla populacji ogółem na poziomie 1,1. Współczynnik zgonów z powodu COVID-19 rośnie wraz z wiekiem. Dla grupy osób w wieku 60–64 ukształtował się na poziomie 1,1, podczas gdy dla grupy osób w wieku 85 lat i więcej na poziomie 12,6.

Analiza zgonów z powodu COVID-19 według wieku osób zmarłych wskazuje na dużą dysproporcję umieralności uwarunkowaną płcią osób zmarłych. We wszystkich grupach wieku współczynnik umieralności na tysiąc ludności jest znacznie wyższy wśród mężczyzn niż wśród kobiet.

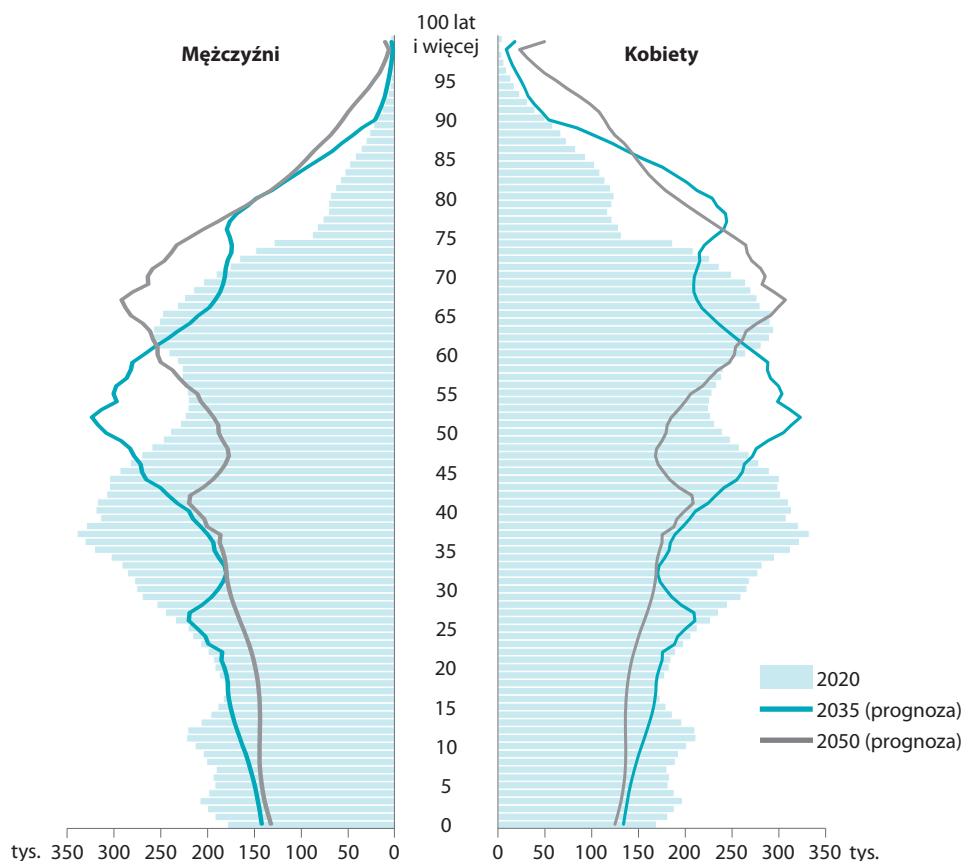
Wykres 13. Współczynnik zgonów spowodowanych COVID-19 osób w wieku 60 lat i więcej według grup wieku i płci w 2020 r.

1.3. Prognoza demograficzna w perspektywie do 2050 r.

Według prognozy demograficznej w perspektywie do roku 2050 populacja Polski będzie stawała się coraz starsza. Równoległe do przewidywanego spadku liczby ludności o 4,3 mln osób do roku 2050, spodziewany jest stały wzrost liczby ludności w wieku senioralnym.

Wykres 14. Ludność według płci i wieku
Stan w dniu 31 grudnia

Liczba ludności w wieku 60 lat i więcej według prognozy GUS w roku 2030 ukształtuje się na poziomie 10,8 mln (wzrost o 10,0% w stosunku do roku 2020), w roku 2040 na poziomie 12,3 mln (wzrost o 25,1%). W 2050 r. w Polsce będzie mieszkać 13,7 mln osób w starszym wieku (tj. o 39,8% więcej niż w 2020 r.), stanowiąc 40,4% społeczeństwa. W 2050 r. osoby w wieku senioralnym mieszkające w miastach mają stanowić 23,5% populacji Polski, zaś mieszkańcy wsi w tym wieku – 16,8%.

Tablica 5. Udział osób w wieku 60 lat i więcej w liczbie ludności ogółem danej grupy według miejsca zamieszkania i płci (prognoza)

Wyszczególnienie	2030	2040	2050
	w %		
Ogółem	29,0	34,4	40,4
miasta	31,0	36,4	42,4
wieś	26,3	31,8	37,8
Mężczyźni	25,5	30,9	37,3
Kobiety	32,3	37,6	43,3

Wśród mieszkańców miast udział osób w wieku senioralnym wzrośnie z 27,8% w 2020 r. do 42,4% w roku 2050. W tym samym horyzoncie czasowym, udział starszych osób w populacji polskiej wsi zwiększy się z 22,3% do 37,8%. Kobiety w wieku 60 lat i więcej w 2050 r. będą stanowiły 22,2% ogółu ludności kraju, a mężczyźni – 18,2%. Udział kobiet w wieku 60 lat i więcej w populacji kobiet wzrośnie z 28,8% w 2020 r. do 43,3% w 2050 r., w przypadku mężczyzn wskaźnik ten zwiększy się z 22,2% w 2020 r. do 37,3% w 2050 r.

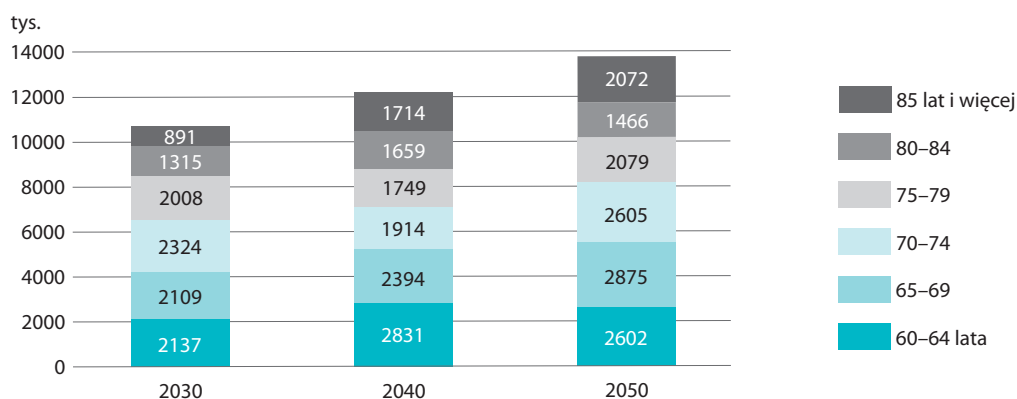
W całym okresie prognozy obserwowana będzie większa liczba kobiet niż mężczyzn wśród ludności Polski, szczególnie w przypadku osób w wieku senioralnym. W zbiorowości osób starszych w 2030 r. na 100 mężczyzn przypadają 135 kobiet, a w 2050 r. wskaźnik ten osiągnie wartość 122. W miastach współczynnik feminizacji ukształtuje się w 2030 r. na poziomie 145, a w roku 2050 wyniesie 127. Na terenach wiejskich w 2030 r. na 100 mężczyzn przypadają 121 kobiet, natomiast w roku 2050 – 115.

Tablica 6. Współczynnik feminizacji (prognoza)

Wyszczególnienie	2030	2040	2050
Ogółem			
Ogółem	107	106	105
Miasta	111	111	109
Wieś	100	101	100
w tym osoby w wieku 60 lat i więcej			
Ogółem	135	129	122
Miasta	145	137	127
Wieś	121	119	115

Przewiduje się również zmiany w populacji osób w wieku 60 lat i więcej w poszczególnych grupach wieku. W 2050 r. jedynie w przypadku najmłodszej grupy osób w wieku senioralnym (60–64 lata) nie będzie obserwowano zwiększenia liczebności w stosunku do roku 2020. Najwięcej przybędzie osób w najstarszej grupie wieku, tj. w wieku 85 lat i więcej. Prognozuje się, że liczebność tej grupy zwiększy się ponad 2,5-krotnie w porównaniu z rokiem 2020.

Wykres 15. Ludność w wieku 60 lat i więcej (prognoza)

W 2050 r. w porównaniu z 2020 r. zmniejszy się udział trzech najmłodszych grup wieku w populacji osób starszych. Osoby w wieku 60–64 lata będą stanowiły 19,0% osób w wieku senioralnym (o 8,3 p. proc. mniej niż w 2020 r.). Udział osób w wieku 65–69 lat zmniejszy się o 4,6 p. proc. i osiągnie w 2050 r. poziom 21,0%, natomiast osób w wieku 70–74 – o 0,6 p. proc. do poziomu 19,0%. W pozostałych grupach odsetek w populacji osób w wieku 60 lat i więcej zwiększy się, osiągając 15,2% w grupie 75–79 lat (wzrost o 4,9 p. proc.) oraz 10,7% w populacji osób 80–84 lata (wzrost o 1,9 p. proc.). Najwyższy przyrost (o 6,8 p. proc.) będzie dotyczył grupy najstarszej – osób w wieku 85 lat i więcej. Według prognozy odsetek tych osób w populacji w wieku 60 lat i więcej ukształtuje na poziomie 15,1%.

Tablica 7. Udział osób w wieku 60 lat i więcej w liczbie ludności ogółem według grup wieku (prognoza)

Wyszczególnienie	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Z liczby ogółem	
				miasta	wieś
	w %				
2030					
Ogółem	29,0	12,3	16,7	18,0	11,0
60–64	5,7	2,8	3,0	3,3	2,5
65–69	5,7	2,7	3,0	3,3	2,4
70–74	6,2	2,8	3,5	3,9	2,4
75–79	5,4	2,2	3,2	3,6	1,8
80–84	3,5	1,3	2,3	2,4	1,2
85 lat i więcej	2,4	0,7	1,7	1,6	0,8
2050					
Ogółem	40,4	18,2	22,2	23,5	16,8
60–64	7,7	3,8	3,8	4,3	3,4
65–69	8,5	4,1	4,3	4,9	3,6
70–74	7,7	3,7	4,0	4,5	3,2
75–79	6,1	2,8	3,3	3,5	2,6
80–84	4,3	1,8	2,5	2,5	1,8
85 lat i więcej	6,1	2,0	4,1	3,8	2,3

W roku 2050 obserwowane będą zmiany w strukturze seniorów według płci. W 2020 r. udział kobiet w populacji seniorów wyniósł 58,1%, natomiast pod koniec okresu prognozy osiągnie poziom 55,0%. Spadek odsetka kobiet zauważalny będzie we wszystkich grupach wieku, przy czym najwyższy wśród osób w wieku 80–84 lata. W tej grupie udział kobiet w 2050 r. wyniesie 58,2% i będzie niższy niż w roku 2020 o 8,0 p. proc. Zmiany struktury seniorów według płci będą wynikiem spadku nadumieralności mężczyzn.

Rozdział 2

Sytuacja ekonomiczna i mieszkaniowa osób starszych

2.1. Aktywność ekonomiczna

Wśród osób starszych zdecydowana większość to osoby nieaktywne zawodowo. W 2020 r. liczba osób w wieku 60 lat i więcej biernych zawodowo wyniosła 8123 tys. i wzrosła w stosunku do roku 2019 o 85 tys., tj. o 1,1%, a w porównaniu z rokiem 2015 – o 706 tys., czyli o 9,5%. Mimo rosnącej liczby seniorów biernych zawodowo ich udział w zbiorowości osób starszych maleje. W 2020 r. wyniósł on 85,5% i był niższy o 0,6 p. proc. w porównaniu z rokiem poprzednim i o 2,0 p. proc. w stosunku do 2015 r.

Wśród kobiet w wieku 60 lat i więcej odsetek biernych zawodowo osiągnął wartość 91,8% (wobec 92,3% w roku poprzednim). Ten sam wskaźnik dla mężczyzn w analizowanej grupie wieku wyniósł 76,8% (77,4% w 2019 r.). Należy mieć na uwadze, że odsetek biernych zawodowo kobiet jest wyższy niż mężczyzn m.in. z powodu zróżnicowania wieku uprawniającego do przechodzenia na emeryturę – wśród kobiet wiek ten wynosi 60 lat, natomiast wśród mężczyzn – 65 lat. W związku z tym mężczyźni pozostają dłużej aktywni na rynku pracy.

W miastach w 2020 r. bierni zawodowo seniorzy stanowili 85,1% ogółu osób starszych, podczas gdy na wsi odsetek ten był wyższy o 1,2 p. proc. i osiągnął poziom 86,3%. W porównaniu z rokiem poprzednim, różnica między odsetkiem osób biernych zawodowo w wieku 60 lat i więcej zamieszkałych na wsi a mieszkańcami miast zmalała o 1,1 p. proc.

Tablica 8. Aktywność ekonomiczna ludności w wieku 60 lat i więcej według płci i miejsca zamieszkania w 2020 r. (dane średnioroczne)

Wyszczególnienie	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Z liczby ogółem	
				miasta	wieś
Ludność w tys.	9501	3981	5520	6160	3341
Aktywni zawodowo	1378	924	454	920	458
w tym pracujący	1357	906	451	905	452
Bierni zawodowo	8123	3057	5066	5240	2883

Podstawową przyczyną bierności zawodowej seniorów jest pobieranie emerytury. W 2020 r. wśród osób w wieku 60 lat i więcej była ona powodem niewykonywania i nieposzukiwania pracy w przypadku 90,0% seniorów (86,7% mężczyzn i 91,9% kobiet).

Kolejną ważną przyczyną bierności zawodowej osób starszych to choroba lub niepełnosprawność. Z tego powodu nie pracowało i nie poszukiwało pracy 6,5% osób w analizowanej grupie wieku (4,0% kobiet i 10,6% mężczyzn). Występowanie choroby lub niepełnosprawności staje się coraz rzadszą przyczyną bierności zawodowej wśród osób starszych. W 2020 r. z tego powodu nie wykonywało i nie poszukiwało pracy o 0,6 p. proc. mniej seniorów niż rok wcześniej i o 3,3 p. proc. mniej w porównaniu z rokiem 2015.

Tablica 9. Bierni zawodowo w wieku 60 lat i więcej według wybranych przyczyn bierności w 2020 r. (dane średnioroczne)

Wyszczególnienie	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Z liczby ogółem	
				miasta	wieś
w tys.					
Ogółem	8123	3057	5066	5240	2883
W tym nieposzukujący pracy	8119	3055	5064	5237	2882
w tym z powodu:					
emerytury	7307	2651	4657	4766	2541
choroby, niepełnosprawności	527	323	204	292	235

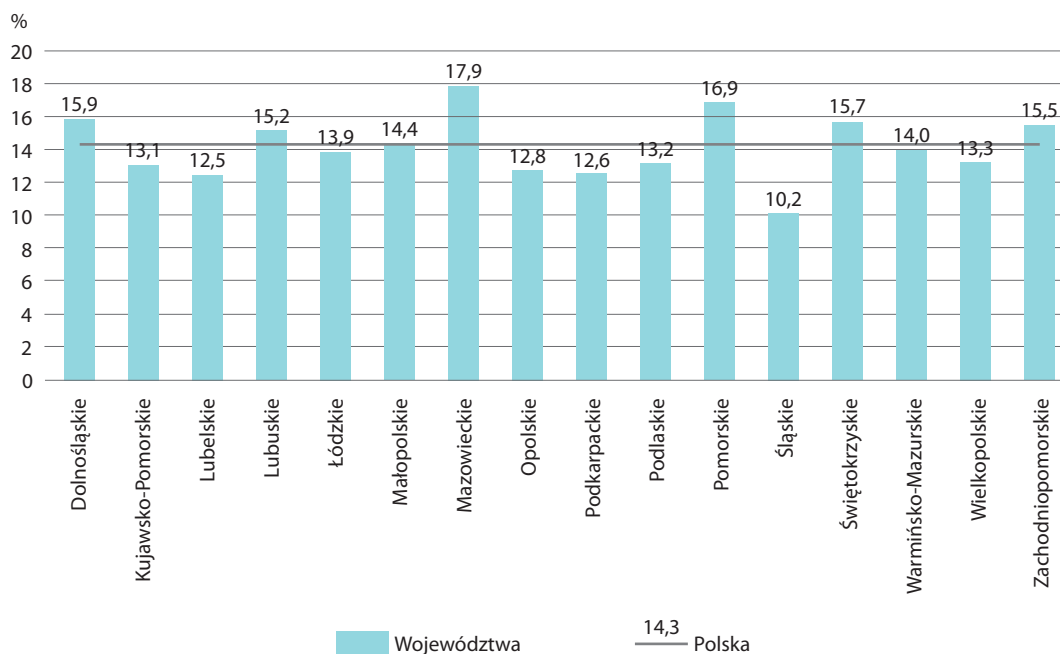
W 2020 r. liczba seniorów aktywnych zawodowo wzrosła w stosunku do roku poprzedniego o 5,9% i wyniosła 1378 tys., co stanowiło 8,1% ogółu aktywnych zawodowo Polaków w wieku 15 lat i więcej (wobec 7,6% rok wcześniej). Współczynnik aktywności zawodowej w grupie osób w wieku 60 lat i więcej ukształtował się na poziomie 14,5%, co oznacza wzrost w stosunku do roku poprzedniego o 0,6 p. proc.

Wśród aktywnych zawodowo osób starszych, podobnie jak w latach poprzednich, ponad dwie trzecie stanowili mężczyźni. W 2020 r. ich liczba wyniosła 924 tys., tj. 67,1% ogółu seniorów aktywnych zawodowo. Kobiet aktywnych zawodowo w analizowanej grupie wieku było 454 tys., czyli 32,9%.

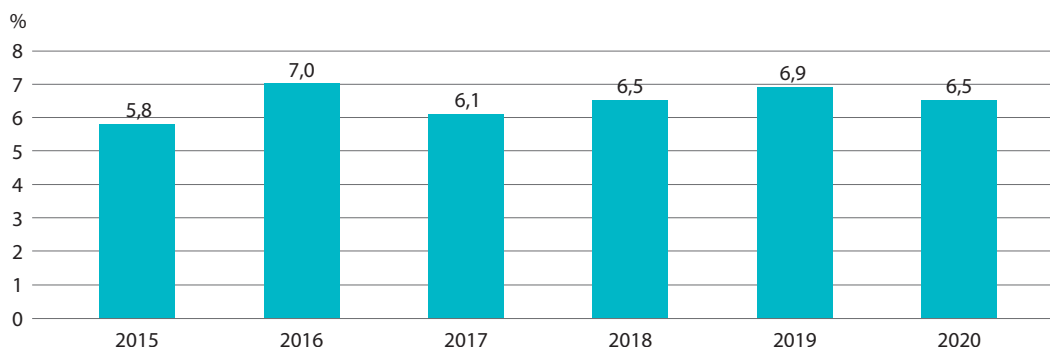
Większość aktywnych zawodowo osób starszych to mieszkańcy miast. W 2020 r. odnotowano ich 920 tys., co stanowiło 66,8% ogółu osób starszych aktywnych zawodowo. Na wsi osób aktywnych zawodowo w wieku 60 lat i więcej mieszkało 458 tys. tj. 33,2%.

Zdecydowana większość aktywnych zawodowo seniorów (tj. 98,5%) to osoby pracujące. W 2020 r. liczba pracujących w wieku 60 lat i więcej wyniosła 1357 tys., a wskaźnik zatrudnienia w tej grupie wieku ukształtował się na poziomie 14,3%, co oznacza wzrost o 0,6 p. proc w stosunku do roku poprzedniego. W miastach udział pracujących w populacji osób starszych wzrósł z 14,4% w 2019 r. do 14,7% w 2020 r., natomiast na wsi z 12,3% do 13,5%.

Najwyższym odsetkiem pracujących wśród seniorów, podobnie jak w roku poprzednim, charakteryzowało się województwo mazowieckie. Wskaźnik zatrudnienia w grupie wieku 60 lat i więcej ukształtował się w tym regionie na poziomie 17,9%. Drugie miejsce pod względem wysokości tego wskaźnika zajęło województwo pomorskie (16,9%). Trzecie z kolei było województwo dolnośląskie (15,9%). Najniższy udział pracujących wśród seniorów odnotowano w województwie śląskim (10,2%) i lubelskim (12,5%).

Wykres 16. Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 60 lat i więcej według województw w 2020 r.

W 2020 r. w porównaniu do roku poprzedniego nastąpił wzrost liczby bezrobotnych seniorów zarejestrowanych w urzędach pracy, natomiast zmniejszył się ich udział w liczbie bezrobotnych ogółem. W końcu grudnia 2020 r. liczba zarejestrowanych w urzędach pracy bezrobotnych w wieku 60 lat i więcej wyniosła 67,6 tys. osób (wyłącznie mężczyźni), z czego 59,5% stanowili mieszkańcy miast. Bezrobotni mężczyźni w analizowanym wieku stanowili 6,5% ogólnej liczby bezrobotnych i 13,9% ogółu bezrobotnych mężczyzn (w 2019 r. odpowiednio 6,9% i 15,6%, podczas gdy w 2015 r. – 5,8% i 10,6%).

Wykres 17. Udział osób w wieku 60 lat i więcej w ogólnej liczbie bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy Stan w dniu 31 grudnia

Wśród osób starszych obserwuje się znaczną grupę osób pracujących, będących jednocześnie na emeryturze. Na koniec 2020 r. liczba pracujących w wieku 60 lat i więcej mających jednocześnie ustalone prawo do emerytury wyniosła 509,5 tys.¹ W stosunku do roku 2019 liczba ta wzrosła o 1,1%, ale wzrost ten był zdecydowanie niższy od zanotowanego rok wcześniej, kiedy to wyniósł 7,5%. Udział pracujących osób starszych z ustalonym prawem do emerytury wśród ogółu pracujących w wieku 60 lat i więcej wyniósł

¹ Wielkości ustalone zgodnie z metodyką pozyskiwania danych o pracujących ze źródeł administracyjnych, będącą elementem prac eksperymentalnych.

38,7%, co oznacza spadek tego wskaźnika w porównaniu do roku poprzedniego o 0,2 p. proc. W 2020 r. wzrósł natomiast udział pracujących osób starszych będących na emeryturze w ogólnej liczbie pracujących z 3,4% w 2019 r. do 3,5%.

Wśród pracujących w wieku 60 lat i więcej z ustalonym prawem do emerytury, ponad połowę (55,4%) stanowili pracownicy najemni (zatrudnieni), a 43,5% to pracujący na własny rachunek (prowadzący działalność gospodarczą rolniczą lub pozarolniczą).

Seniorzy będący na emeryturze podejmują również pracę w ramach umów cywilnoprawnych². W 2020 r. 173,0 tys. osób w wieku 60 lat i więcej, z ustalonym prawem do emerytury, wykonywało pracę na podstawie tego typu umów, co oznacza spadek w porównaniu do roku poprzedniego o 5,3 tys. (tj. o 3,0%). Udział emerytów w ogólnej liczbie seniorów wykonujących umowy cywilnoprawne wyniósł, podobnie jak rok wcześniej, 70,3%. Odsetek emerytów mających 60 lat lub więcej wśród ogółu osób wykonujących umowy cywilnoprawne osiągnął poziom 16,2% (wobec 16,9% w roku poprzednim).

Tablica 10. Struktura pracujących i wykonujących umowy cywilnoprawne w wieku 60 lat i więcej posiadających ustalone prawo do emerytury według płci i grup wieku w 2020 r. Stan w dniu 31 grudnia

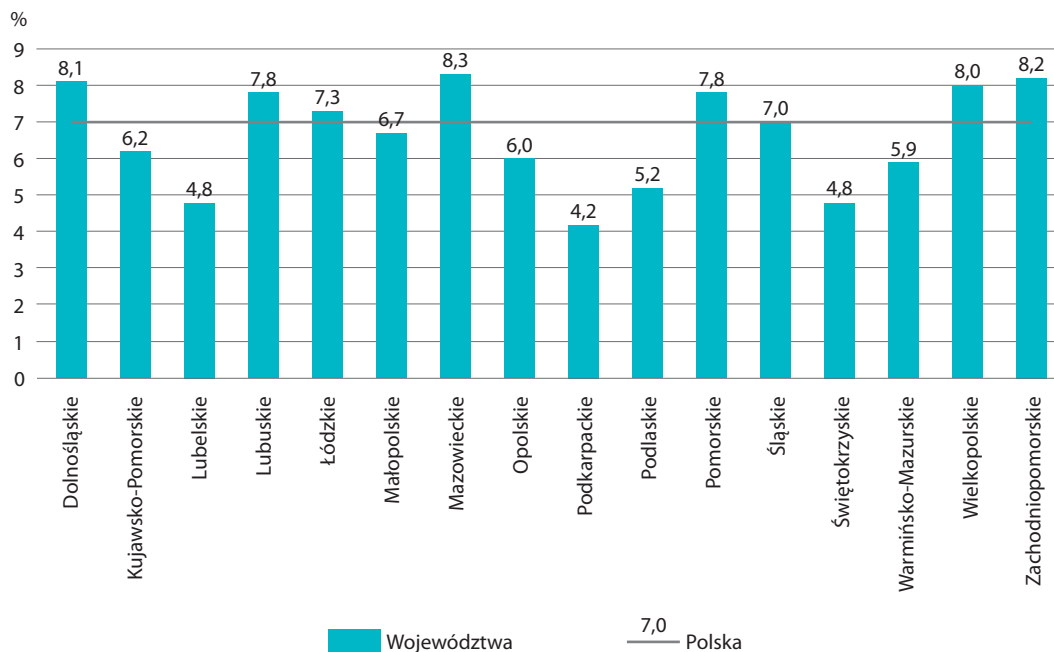
Wyszczególnienie	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
	w odsetkach		
Pracujący	100,0	100,0	100,0
60–64	35,8	13,1	53,2
65–69	40,3	53,5	30,2
70–74	17,4	24,4	12,0
75–79	4,4	6,1	3,1
80–84	1,6	2,2	1,2
85 lat i więcej	0,5	0,7	0,3
Wykonujący umowy cywilnoprawne	100,0	100,0	100,0
60–64	33,7	18,6	45,3
65–69	39,7	45,1	35,6
70–74	20,1	27,2	14,7
75–79	4,6	6,4	3,1
80–84	1,5	2,1	1,1
85 lat i więcej	0,4	0,6	0,3

Wśród emerytów w wieku 60 lat i więcej pracujących lub wykonujących umowy cywilnoprawne, ponad 90% to osoby, które nie przekroczyły 75 roku życia. Zarówno mężczyźni, jak i kobiety z ustalonym prawem do emerytury, najbardziej aktywni zawodowo są w pierwszych latach po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego. W przypadku mężczyzn są to osoby z grupy wieku 65–69 lat, których odsetek wśród pracujących z ustalonym prawem do emerytury w 2020 r. wyniósł 53,5%, a wśród wykonujących umowy cywilnoprawne – 45,1%. W przypadku kobiet, najliczniejszą grupę stanowiły osoby w wieku 60–64 lata, dla których analogiczne odsetki wyniosły 53,2% i 45,3%.

Najwyższym odsetkiem pracujących emerytów w populacji osób starszych charakteryzowało się województwo mazowieckie, w którym pracujący i wykonujący umowy cywilnoprawne emeryci stanowili 8,3% mieszkających tam osób starszych. Drugie pod tym względem było województwo zachodniopomorskie ze wskaźnikiem na poziomie 8,2%. Najniższy odsetek odnotowano natomiast w województwie podkarpackim (4,2%). Podobnie jak rok wcześniej, udział pracujących i wykonujących pracę na podstawie umów cywilnoprawnych emerytów w wieku 60 lat i więcej w populacji osób starszych w kraju osiągnął poziom 7,0%.

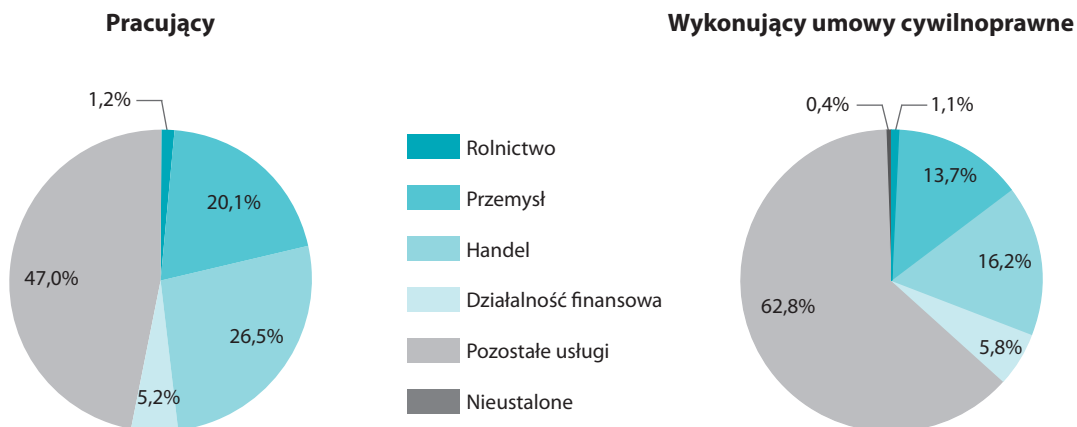
² Dane nie obejmują osób wykonujących umowy o dzieło.

Wykres 18. Udział pracujących i wykonujących umowy cywilnoprawne w wieku 60 lat i więcej posiadających ustalone prawo do emerytury w ogólnej liczbie osób w wieku 60 lat i więcej według województw w 2020 r.³
Stan w dniu 31 grudnia

W 2020 r. 20,1% pracujących i 13,7% wykonujących prace na podstawie umów cywilnoprawnych osób w wieku 60 lat i więcej, posiadających ustalone prawo do emerytury, pracowało w przemyśle. W handlu pracowało odpowiednio 26,5% i 16,2%, a w sektorze finansowym – 5,2% i 5,8%. Najwięcej seniorów mających ustalone prawo do emerytury świadczyło pracę w pozostałych usługach (47,0% pracujących oraz 62,8% wykonujących pracę na podstawie umów cywilnoprawnych). Najmniej takich osób odnotowano w rolnictwie (odpowiednio 1,2% oraz 1,1%).

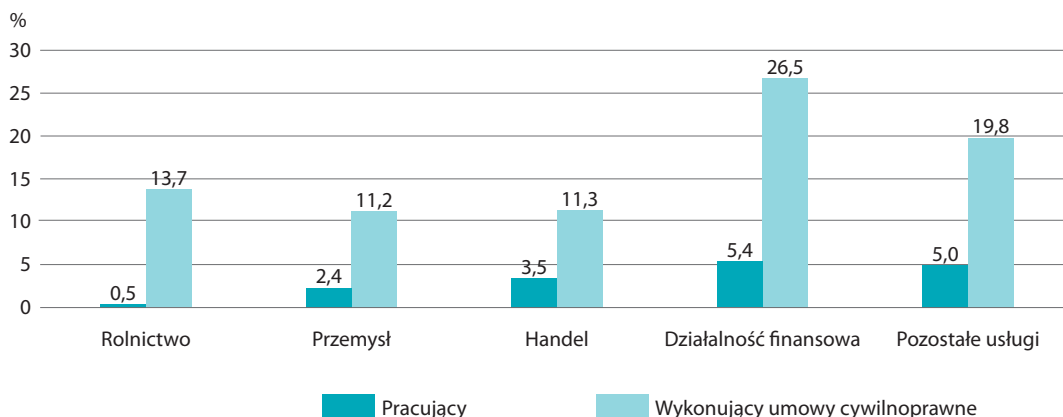
Wykres 19. Struktura pracujących i wykonujących umowy cywilnoprawne w wieku 60 lat i więcej posiadających ustalone prawo do emerytury według grup sekcji PKD w 2020 r.
Stan w dniu 31 grudnia

³ Według miejsca zamieszkania.

Wśród ogółu osób pracujących lub świadczących pracę na podstawie umów cywilnoprawnych najwyższy udział seniorów z ustalonym prawem do emerytury odnotowano w sektorze finansowym. W 2020 r. pracujący emeryci w wieku 60 lat i więcej stanowili 5,4% ogólnej liczby pracujących w tym sektorze, a seniorzy z ustalonym prawem do emerytury wykonujący pracę na podstawie umów cywilnoprawnych – 26,5% ogółu osób wykonujących tego typu umowy. We wszystkich grupach sekcji PKD odsetek seniorów z ustalonym prawem do emerytury był wyższy w przypadku wykonywania umów cywilnoprawnych niż w przypadku pracowników najemnych lub prowadzących działalność gospodarczą (czyli pracujących).

Wykres 20. Udział pracujących i wykonujących umowy cywilnoprawne w wieku 60 lat i więcej posiadających ustalone prawo do emerytury w ogólnej liczbie pracujących oraz wykonujących umowy cywilnoprawne według grup sekcji PKD w 2020 r. Stan w dniu 31 grudnia

2.2. Sytuacja finansowa

Rok 2020 był kolejnym rokiem poprawy sytuacji dochodowej gospodarstw domowych, w tym również gospodarstw seniorów. W porównaniu z rokiem poprzednim nastąpił wzrost dochodów przy jednoczesnym spadku wydatków.

Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na jedną osobę w gospodarstwach domowych, w skład których wchodziła przynajmniej jedna osoba w wieku 60 lat i więcej wyniósł 1868 zł, co oznacza wzrost w stosunku do roku poprzedniego o 4,3%, natomiast przeciętne miesięczne wydatki na jedną osobę w tych gospodarstwach ukształtowały się na poziomie 1180 zł, czyli spadły o 2,6% w porównaniu do roku 2019. Udział wydatków w dochodzie rozporządzalnym w gospodarstwach z co najmniej jedną osobą starszą ukształtował się na poziomie 63,2% i zmniejszył się w skali roku o 4,5 p. proc. Zarówno przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny, jak i przeciętne miesięczne wydatki na jedną osobę w gospodarstwach domowych z osobami w wieku senioralnym były niższe od tych zanotowanych dla gospodarstw domowych bez osób w wieku 60 lat i więcej (odpowiednio o 86 zł i 49 zł).

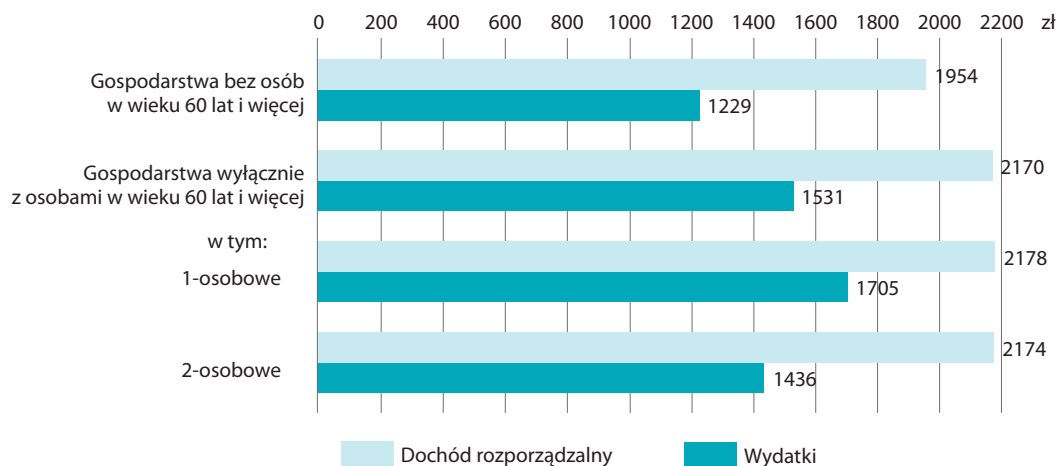
Osoby mające 60 lat lub więcej, żyjące w gospodarstwach domowych złożonych wyłącznie z osób w tym wieku, dysponowały przeciętnie w miesiącu dochodem rozporządzalnym przypadającym na jedną osobę w wysokości 2170 zł. Dochód ten, w porównaniu do analogicznego dochodu w gospodarstwach domowych bez osób starszych, był wyższy o 216 zł. Należy mieć jednak na uwadze fakt, że gospodarstwa wyłącznie z osobami w wieku 60 lat i więcej to głównie gospodarstwa 1- lub 2-osobowe.

W stosunku do roku poprzedniego, przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na jedną osobę w gospodarstwach seniorów zwiększył się o 61 zł (tj. o 2,9%). Jest to wzrost znacznie niższy niż w przypadku dochodu w gospodarstwach bez osób w wieku 60 lat i więcej, który wzrósł w tym samym czasie o 114 zł (tj. o 6,2%).

W 2020 r. przeciętne miesięczne wydatki na jedną osobę w gospodarstwach domowych osób starszych wynosiły 1531 zł i były o 301 zł wyższe w porównaniu z wydatkami gospodarstw, w skład których wchodziły wyłącznie osoby w wieku poniżej 60 lat. W przypadku gospodarstw jednoosobowych seniorów wydatki te wynosiły 1705 zł, a w gospodarstwach złożonych z dwóch osób w wieku 60 lat i więcej – 1436 zł. W porównaniu do roku 2019 przeciętne wydatki na jedną osobę w gospodarstwach seniorów spadły o ok. 45 zł (tj. o 2,9%), natomiast w gospodarstwach domowych osób młodszych o 51 zł (tj. o 3,9%).

Udział przeciętnych miesięcznych wydatków na jedną osobę w dochodzie rozporządzalnym w gospodarstwach domowych wyłącznie z osobami starszymi w 2020 r. wyniósł 70,6% (wobec 74,7% w roku poprzednim), podczas gdy w gospodarstwach domowych składających się tylko z osób w wieku poniżej 60 roku życia – zmniejszył się z 69,6% w 2019 r. do 62,9% w 2020 r.

Wykres 21. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny i przeciętne miesięczne wydatki na 1 osobę w gospodarstwach domowych w 2020 r.

Analizując przeciętne dochody i wydatki gospodarstw domowych na jedną osobę według miejsca ich lokalizacji można zauważyć, że zarówno dochody, jak i wydatki są wyższe w mieście niż na wsi. W 2020 r. w przypadku gospodarstw domowych złożonych wyłącznie z osób w wieku 60 lat i więcej przeciętny dochód rozporządzalny na jedną osobę w miastach wyniósł 2269 zł i był o 389 zł, tj. o 20,7% wyższy niż na wsi. Natomiast wydatki w gospodarstwach domowych seniorów w miastach wynosiły przeciętnie w miesiącu 1586 zł na jedną osobę i były wyższe o 216 zł, tj. 15,7% w porównaniu do wsi. W stosunku do roku poprzedniego przeciętny miesięczny dochód na jedną osobę w gospodarstwach domowych seniorów w mieście wzrósł o 2,3%, a na wsi o 4,2%, podczas gdy przeciętne wydatki spadły w miastach o 3,7%, a na wsi o 0,5%. Mimo wyższego wzrostu dochodów na wsi i niższego spadku wydatków, nadwyżka dochodów nad wydatkami w miastach była nadal wyższa niż na wsi. W 2020 r. w miastach wyniosła ona 683 zł, na wsi zaś 510 zł.

W 2020 r. w strukturze miesięcznych wydatków gospodarstw domowych, w skład których wchodziły jedynie osoby w wieku 60 lat i więcej, 29,3% ogółu wydatków stanowiły wydatki na żywność i napoje bezalkoholowe (wobec 27,4% w roku poprzednim). Wydatki na użytkowanie mieszkania lub domu i nośniki energii wzrosły z 21,7% w 2019 r. do 22,7%, natomiast wydatki związane ze zdrowiem – z 8,7% do 9,0%. W przypadku mieszkańców wsi analizowanej zbiorowości udział wydatków na żywność i napoje bezalkoholowe wyniósł w 2020 r. 32,5% i był wyższy niż w mieście o 4,1 p. proc. Natomiast wydatki związane z użytkowaniem mieszkania lub domu, nośnikami energii oraz wydatki związane ze zdrowiem były niższe na wsi niż w mieście (odpowiednio o 1,6 i 0,9 p. proc.).

Porównując strukturę przeciętnych miesięcznych wydatków na jedną osobę w gospodarstwach seniorów do struktury tych wydatków w gospodarstwach domowych bez osób w wieku 60 lat i więcej można zauważyć, iż w 2020 r. udział wydatków na żywność, napoje bezalkoholowe, użytkowanie mieszkania lub domu i nośniki energii oraz zdrowie był łącznie o 13,2 p. proc. wyższy w gospodarstwach złożonych wyłącznie z osób starszych. W 2020 r. łącznie wydatki te stanowiły 61,0% ich wydatków ogółem, natomiast

w gospodarstwach bez osób w wieku 60 lat i więcej – 47,8%. Szczególnie duża różnica widoczna jest w przypadku wydatków na zdrowie, których udział w strukturze wydatków gospodarstw osób starszych był ponad 2-krotnie wyższy niż w gospodarstwach bez takich osób.

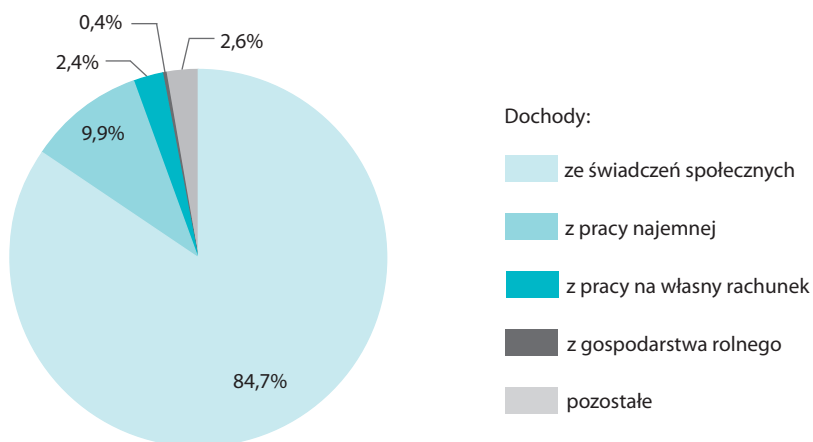
Na podstawie wydatków gospodarstw domowych szacuje się zasięg ubóstwa ekonomicznego. W 2020 r. w stosunku do roku poprzedniego odnotowano wzrost odsetka osób skrajnie ubogich we wszystkich grupach wieku. W przypadku osób w wieku 60 lat i więcej stopa ubóstwa skrajnego wzrosła z 3,7% w 2019 r. do 4,3% w 2020 r. Pomimo tego sytuacja osób starszych mierzona wskaźnikiem ubóstwa skrajnego była nadal lepsza w porównaniu do osób młodszych. W analizowanym roku stopa ubóstwa skrajnego osób w wieku senioralnym była o 1,0 p. proc. niższa niż w przypadku osób w wieku 18–59 oraz o 1,6 p. proc. niższa niż osób w wieku 0–17 lat.

Wykres 22. Zasięg ubóstwa skrajnego w gospodarstwach domowych w 2020 r.

Podobnie jak w latach poprzednich, w 2020 r. podstawowym źródłem utrzymania gospodarstw domowych składających się wyłącznie z osób w wieku senioralnym były dochody ze świadczeń społecznych, które stanowiły 84,7% dochodów rozporządzalnych tych gospodarstw. W świadczeniach tych najwyższy udział miały emerytury i renty, które stanowiły 79,8% ogółu dochodów rozporządzalnych. Dochody z pracy najemnej, w przypadku analizowanej zbiorowości, wyniosły 9,9%, a dochody z pracy na własny rachunek poza gospodarstwem rolnym – 2,4%.

Wykres 23. Struktura dochodu rozporządzalnego na 1 osobę w gospodarstwach domowych złożonych wyłącznie z osób w wieku 60 lat i więcej w 2020 r.

Tablica 11. Osoby pobierające emerytury i renty z tytułu niezdolności do pracy według płci i instytucji wypłacających świadczenia w 2020 r. Stan w dniu 31 grudnia

Wyszczególnienie	Osoby pobierające emerytury			Osoby pobierające renty z tytułu niezdolności do pracy		
	ogółem	mężczyźni	kobiety	ogółem	mężczyźni	kobiety
Z ZUS	5995234	2367905	3627338	664069	446323	217746
w tym osoby w wieku 60 lat i więcej	5913205	2294882	3618323	329231	254167	75064
Z KRUS	835364	255804	579560	186757	98326	88431
w tym osoby w wieku 60 lat i więcej	823238	255804	567434	103535	57508	46027
Z MON	109952	109726	226	12528	12495	33
w tym osoby w wieku 60 lat i więcej	71823	71768	55	9065	9061	4
Z MSWiA	161742	144616	17126	11590	10039	1551
w tym osoby w wieku 60 lat i więcej	89328	76625	12703	6891	5660	1231
Z MS	26645	22768	3877	2208	1796	412
w tym osoby w wieku 60 lat i więcej	13926	11284	2642	1225	946	279

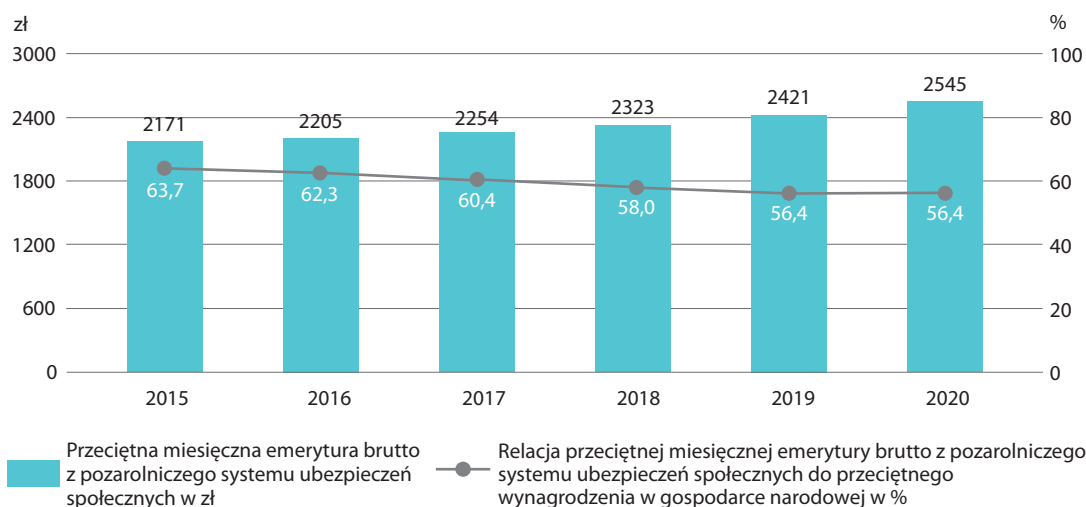
Wśród osób w wieku 60 lat i więcej zdecydowana większość pobierających emerytury i renty z tytułu niezdolności do pracy, otrzymywała świadczenia z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (ZUS). Na koniec 2020 r. emerytury z tego źródła uzyskiwało 5,9 mln osób mających 60 lat i więcej (tj. o 2,1% więcej niż rok wcześniej), z czego 61,2% stanowiły kobiety. Osób w wieku senioralnym pobierających renty z tytułu niezdolności do pracy z ZUS było 329,2 tys., czyli o 5,2% mniej w porównaniu z 2019 r. Większość z nich, tj. 77,2% stanowili mężczyźni. Z Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego (KRUS) emerytury otrzymywało 823,2 tys. osób w wieku 60 lat i więcej, a renty – 103,5 tys. W stosunku do roku poprzedniego ich liczba zmniejszyła się odpowiednio o 3,9% i o 7,0%. Z pozostałych źródeł, tzn. Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji (MSWiA), Ministerstwa Obrony Narodowej (MON) oraz Ministerstwa Sprawiedliwości (MS) świadczenia emerytalne pobierało łącznie 175,1 tys. osób w wieku 60 lat i więcej, a renty – 17,2 tys. (wobec 169,6 tys. i 17,6 tys. w roku 2019).

W 2020 r. przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto wypłacana z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych kształtowała się na poziomie 2455 zł i wzrosła o 5,5% w stosunku do roku 2019. Zdecydowanie niższa była przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto rolników indywidualnych, która osiągnęła wielkość 1376 zł (wzrost o 6,5% w skali roku).

Analizując wartość przeciętnej miesięcznej emerytury oraz renty z tytułu niezdolności do pracy w czasie można zauważyć ich systematyczny wzrost. W 2020 r. przeciętna emerytura z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych wyniosła 2545 zł i w porównaniu do roku poprzedniego wzrosła o 124 zł, tj. o 5,1%, a przeciętna renta z tytułu niezdolności do pracy osiągnęła wartość 2042 zł i zwiększyła się o 131 zł, czyli o 6,9%. W stosunku do roku 2015 przeciętna emerytura wzrosła o 374 zł, tj. o 17,2%, natomiast renta – o 406 zł, tj. o 24,8%.

W 2020 r. został zahamowany trend spadkowy relacji przeciętnej miesięcznej emerytury brutto z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych do przeciętnego wynagrodzenia brutto w gospodarce narodowej. Relacja ta, podobnie jak w roku poprzednim, kształtowała się na poziomie 56,4%.

Wykres 24. Przepiętna miesięczna emerytura brutto z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych i jej relacja do przepiętnego wynagrodzenia w gospodarce narodowej^a

a Do obliczenia relacji przyjęto za podstawę (mianownik) przepiętne miesięczne wynagrodzenie brutto pomniejszone o składki na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne płacone przez ubezpieczonego pracownika.

Dodatkowym źródłem dochodów osób starszych, w przypadku seniorów wymagających pomocy finansowej, mogą być różnego rodzaju świadczenia pieniężne otrzymywane z pomocy społecznej. Podstawowym z nich są zasiłki stałe. W 2020 r. z zasiłków stałych korzystało 82,9 tys. osób w wieku 60 lat i więcej, z czego większość to seniorzy samotnie gospodarujący (83,2%). Pozostałe 16,8% korzystających z zasiłków stałych to osoby starsze wchodzące w skład gospodarstw wieloosobowych. Wartość zasiłków stałych wypłaconych osobom starszym w 2020 r. wyniosła 384,2 mln zł, z czego 94,0% trafiło do seniorów samotnie gospodarujących. W stosunku do roku poprzedniego liczba seniorów pobierających zasiłki stałe zmalała o 8,3%, a kwota wypłaconych im świadczeń zmniejszyła się o 3,9%.

Wykres 25. Liczba świadczeniobiorców zasiłków stałych w wieku 60 lat i więcej przypadająca na 10 tysięcy osób w wieku 60 lat i więcej według województw w 2020 r.

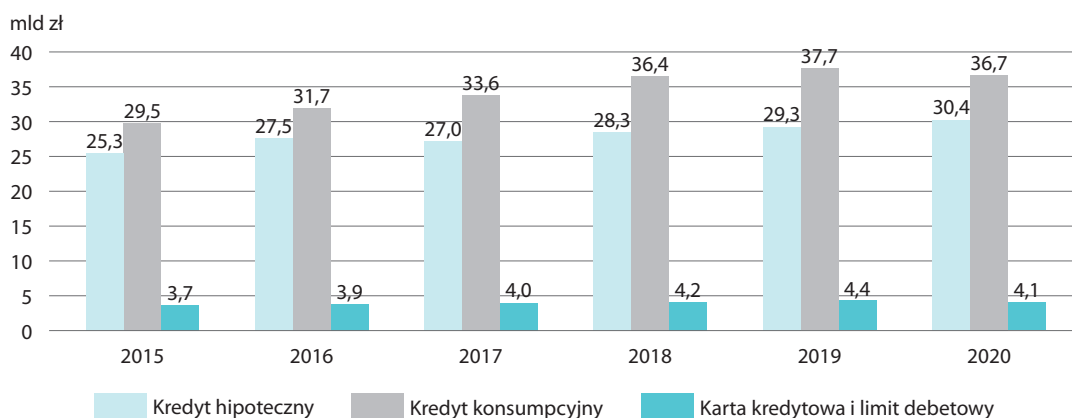

Największy udział osób w wieku 60 lat i więcej pobierających zasiłki stałe w populacji seniorów wystąpił w województwie lubuskim, pomorskim i warmińsko-mazurskim (odpowiednio: 119, 115 i 116 seniorów na 10 tys. mieszkańców w wieku 60 lat i więcej). Najmniej seniorów pobierających zasiłki stałe w stosunku do ogólnej liczby seniorów było w województwie wielkopolskim i śląskim. Tam na 10 tys. osób starszych przypadało 65 seniorów pobierających zasiłki stałe.

Na sytuację finansową osób w wieku 60 lat i więcej istotny wpływ ma ich poziom zadłużenia. Według danych Biura Informacji Kredytowej (BIK) na koniec 2020 r. 19,1% seniorów posiadało zobowiązania z tytułu kredytu konsumpcyjnego (spadek o 1,9 p. proc w stosunku do roku poprzedniego), a 3,7% – z tytułu kredytu hipotecznego (spadek o 0,1 p. proc.). Seniorzy stanowili 23,2% kredytobiorców kredytów konsumpcyjnych i 9,0% mających kredyt hipoteczny.

W 2020 r. zobowiązania kredytowe osób starszych z tytułu kredytów konsumpcyjnych, hipotecznych oraz zadłużenie z tytułu kart kredytowych i wykorzystanych limitów debetowych wyniosły 71,2 mld zł, co oznacza nieznaczny spadek w stosunku do roku 2019. W odniesieniu do roku 2015 zobowiązania te zwiększyły się o 21,7%. Udział zobowiązań kredytowych posiadanych przez osoby starsze w ogólnej ich wartości wyniósł 10,2%, co oznacza niewielki spadek zarówno w stosunku do roku poprzedniego, jak i w relacji do roku 2015.

Wykres 26. Wartość zobowiązań kredytowych osób w wieku 60 lat i więcej Stan w dniu 31 grudnia

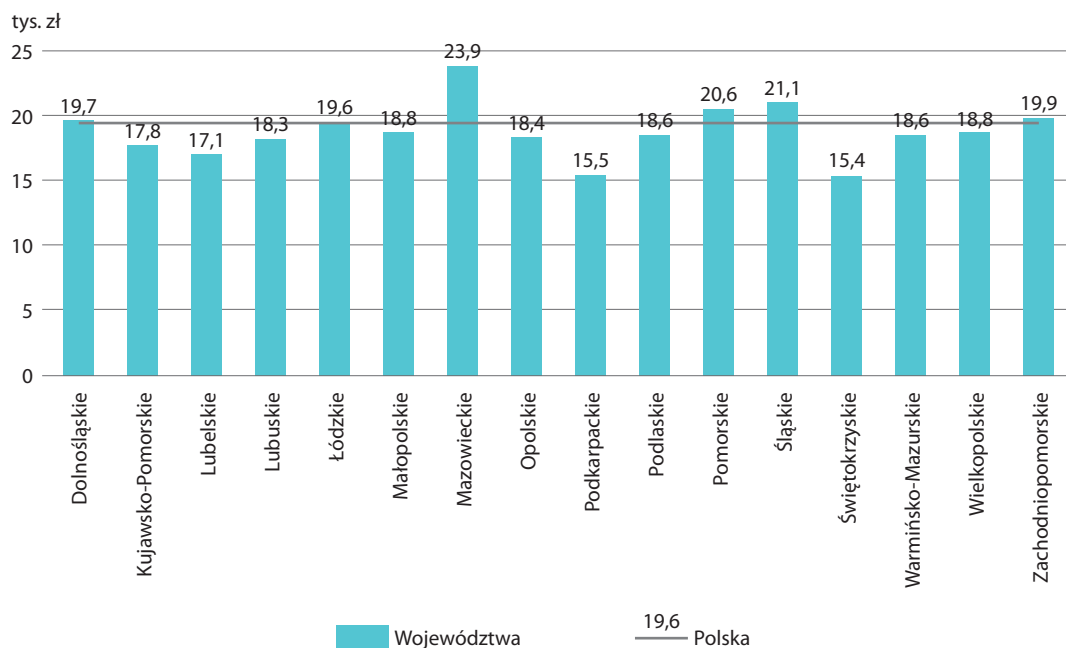

Źródło: dane BIK.

Z danych BIK wynika, iż osoby w wieku 60 lat i więcej najchętniej korzystały z kredytów konsumpcyjnych, chociaż liczba tych osób w 2020 r. wyraźnie zmalała. W analizowanym roku z tego produktu bankowego skorzystało 1,9 mln seniorów, tj. o 7,9% mniej niż rok wcześniej. Wartość kredytów konsumpcyjnych osób w wieku 60 lat i więcej wyniosła 36,7 mld zł i zmniejszała się blisko o 3%. W 2020 r. przeciętne zadłużenie kredytobiorcy w wieku 60 lat i więcej, wynikające z posiadanego kredytu konsumpcyjnego, wyniosło 19,6 tys. zł i w porównaniu do 2019 r. wzrosło o 5,8%, natomiast w stosunku do roku 2015 – o 40,6%.

Podobnie jak w latach ubiegłych, najwyższą wartość zadłużenia z tytułu kredytów konsumpcyjnych przypadającą na jednego kredytobiorcę w wieku senioralnym, odnotowano w województwie mazowieckim (23,9 tys. zł). Najmniej przeciętnie zadłużeni byli seniorzy w województwie podkarpackim (15,5 tys. zł) i świętokrzyskim (15,4 tys. zł). W skali roku wzrost przeciętnego zadłużenia wystąpił we wszystkich województwach z wyjątkiem województwa kujawsko-pomorskiego.

Wykres 27. Przeciętne zadłużenie 1 kredytobiorcy w wieku 60 lat i więcej z tytułu kredytów konsumpcyjnych według województw w 2020 r. Stan w dniu 31 grudnia

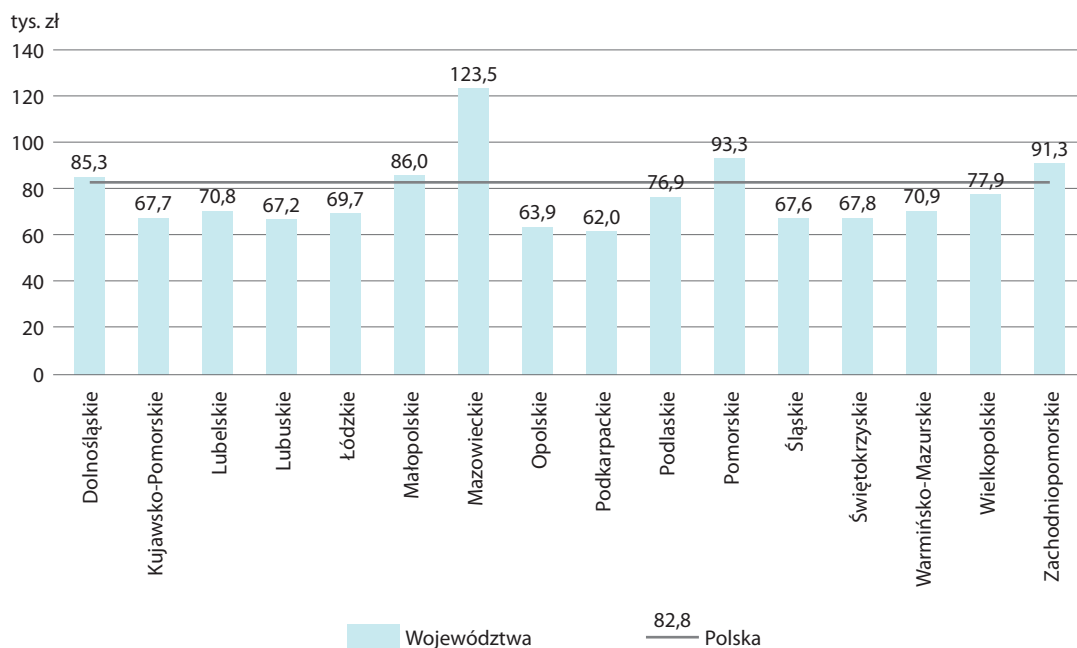

Źródło: dane BIK.

Rok 2020 nie przyniósł istotnych zmian w liczbie seniorów korzystających z kredytów hipotecznych. W analizowanym roku odnotowano ich blisko 367 tys. Saldo kredytów hipotecznych posiadanych przez te osoby osiągnęło wartość 30,4 mld zł (o 3,7% więcej niż w roku poprzednim), a zadłużenie z tego tytułu wynosiło przeciętnie 82,8 tys. zł. W porównaniu z 2015 r. liczba kredytobiorców kredytu hipotecznego w wieku 60 lat i więcej wzrosła o 17,8%, a wartość zadłużenia zwiększyła się o 19,8%.

Podobnie jak w przypadku kredytów konsumpcyjnych najwyższa wartość zadłużenia z tytułu kredytów hipotecznych na jednego kredytobiorcę w wieku 60 lat i więcej notowana była w województwie mazowieckim, gdzie przeciętnie osiągnęła poziom 123,5 tys. zł, najmniejsza zaś w województwie podkarpackim – 62,0 tys. zł. Wzrost przeciętnego zadłużenia seniorów z tego tytułu nastąpił we wszystkich województwach.

Wykres 28. Przeciętne zadłużenie 1 kredytobiorcy w wieku 60 lat i więcej z tytułu kredytów hipotecznych według województw w 2020 r. Stan w dniu 31 grudnia

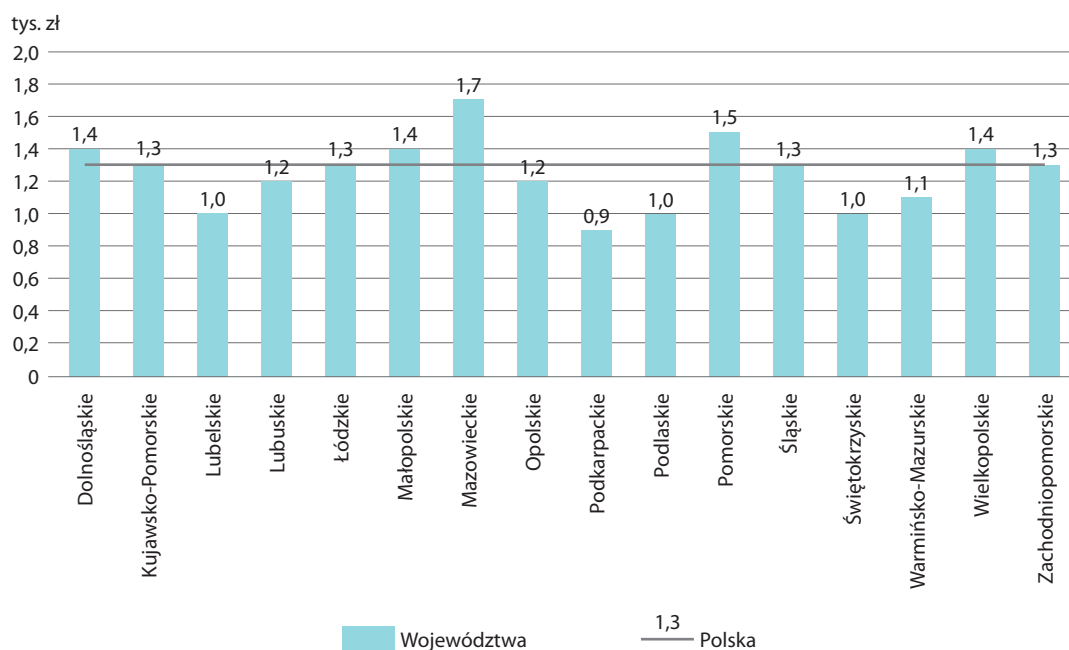

Źródło: dane BIK.

W 2020 r. seniorzy ograniczyli swoje zadłużenie z tytułu kart kredytowych i wykorzystanych limitów debetowych. Wartość zadłużenia osób starszych z tego tytułu wyniosła łącznie 4,1 mld zł i w stosunku do roku poprzedniego zmniejszyła się o 6,2%. Przeciętne zadłużenie seniorów posiadających karty kredytowe i limity debetowe w 2020 r. ukształtowało się na poziomie nieco ponad 1,3 tys. zł.

Z tytułu kart kredytowych i wykorzystanych limitów debetowych najbardziej zadłużeni byli seniorzy mieszkający w województwie mazowieckim, gdzie średnie zadłużenie z tego tytułu w 2020 r. wyniosło 1,7 tys. zł, natomiast najmniej – mieszkańcy województwa podkarpackiego ze średnim zadłużeniem niższym niż 1 tys. zł.

Wykres 29. Przeciętne zadłużenie 1 kredytobiorcy w wieku 60 lat i więcej z tytułu kart kredytowych i limitów debetowych według województw w 2020 r. Stan w dniu 31 grudnia

Źródło: dane BIK.

2.3. Sytuacja mieszkaniowa

W 2020 r., podobnie jak w latach poprzednich, blisko dwie trzecie (62,1%) gospodarstw domowych złożonych wyłącznie z osób w wieku 60 lat i więcej zamieszkiwało budynki wielorodzinne, a ponad jedna trzecia (37,8%) – domy jednorodzinne. W domach wielorodzinnych znacznie częściej mieszkali seniorzy w miastach (78,0% gospodarstw wyłącznie z osobami w wieku 60 lat i więcej) niż na wsi (15,5%).

Na jedno gospodarstwo domowe osób w wieku senioralnym przypadło średnio 69,1 m² powierzchni użytkowej mieszkania, przy czym w miastach było to 62,7 m², a na wsi – 87,6 m². W przypadku samotnie mieszkających seniorów przeciętna powierzchnia zajmowanego przez nich mieszkania wynosiła 60,6 m², natomiast dla gospodarstw 2-osobowych złożonych wyłącznie z osób starszych osiągnęła wielkość 78,6 m².

W 2020 r. odnotowano dalszą poprawę w zakresie wyposażenia mieszkań seniorów w instalacje techniczne. Najbardziej wzrósł odsetek gospodarstw domowych osób starszych, posiadających łazienkę i ciepłą wodę bieżącą (odpowiednio z 97,2% i 98,0% w 2019 r. do 97,9% i 98,7%). Niewielkie spadki odnotowano natomiast w zakresie wyposażenia mieszkań seniorów w gaz i piece.

Tablica 12. Gospodarstwa domowe wyłącznie z osobami w wieku 60 lat i więcej w mieszkaniach wyposażonych w instalacje w 2020 r.

Wyszczególnienie	Ogółem	Miasta	Wieś
	w % gospodarstw domowych danej grupy		
Wodociąg	99,8	99,9	99,3
Ustęp spłukiwany	98,2	99,3	95,1
Łazienka	97,9	99,0	94,9
Ciepła woda bieżąca	98,7	99,4	96,7
Gaz	92,3	92,0	93,0
z sieci	63,1	76,8	23,1
z butli	29,2	15,2	69,9
Klimatyzacja	1,8	1,9	1,5
Centralne ogrzewanie	86,6	88,5	80,9
Piec	13,3	11,4	18,9

Warunki techniczno-sanitarne mieszkań seniorów w miastach są nadal lepsze niż na wsi, chociaż sytuacja mieszkańców wsi stale się poprawia. Seniorzy na wsi są w gorszej sytuacji szczególnie w zakresie wyposażenia ich mieszkań w łazienkę, ustęp spłukiwany i ciepłą bieżącą wodę. W 2020 r. posiadanie łazienki i ustępu spłukiwanego deklarowało odpowiednio o 4,1 p. proc. i 4,2 p. proc. mniej gospodarstw złożonych wyłącznie z osób starszych na wsi niż w mieście, a dostępu do ciepłej bieżącej wody – o 2,7 p. proc. mniej.

Według subiektywnej oceny osób starszych większość mieszkań przez nie użytkowanych posiada odpowiednie warunki techniczno-sanitarne. W 2020 r. taką opinię odnotowano w 94,8% gospodarstw domowych złożonych wyłącznie z seniorów, co oznacza wzrost tego odsetka o 2,9 p. proc. w stosunku do roku poprzedniego. W przypadku mieszkańców miast odsetek ten wyniósł 96,4% i był wyższy o 6,5 p. proc. w porównaniu z gospodarstwami domowymi seniorów na wsi. Równie dobrze oceniają seniorzy swoje mieszkania ze względu na zapewnienie komfortu termicznego. Odsetek gospodarstw seniorów, w których zadeklarowano, że ich mieszkanie jest wystarczająco ciepłe w zimie wyniósł w 2020 r. 95,6%, a wystarczająco chłodne w lecie – 95,0%.

W 2020 r. był kolejnym rokiem, w którym odnotowano spadek odsetka gospodarstw domowych seniorów, deklarujących, że ich mieszkanie znajdują się w budynku posiadającym bariery architektoniczne utrudniające do niego dostęp (z 31,4% w 2019 r. do 29,1%). Pod tym względem mieszkańcy miast są nadal w gorszej sytuacji niż mieszkańcy wsi, ale w obu przypadkach w porównaniu do roku poprzedniego nastąpiła poprawa. W 2020 r. 32,4% (wobec 35,5% w roku poprzednim) gospodarstw domowych osób starszych w miastach i 19,4% (19,7% rok wcześniej) gospodarstw seniorów na wsi wskazało, że ich mieszkania znajdują się w budynkach mających tego typu bariery.

Tablica 13. Subiektywna ocena użytkowanego mieszkania w 2020 r.

Wyszczególnienie	Gospodarstwa domowe w % danej grupy gospodarstw			
	bez osób w wieku 60 lat i więcej	wyłącznie z osobami w wieku 60 lat i więcej		
		razem	w tym	
			1-osobowe	2-osobowe
Ogółem				
Posiada odpowiednie warunki techniczno-sanitarne	95,6	94,8	92,9	97,1
Jest położone w hałaśliwym lub zanieczyszczonym otoczeniu	11,3	11,1	11,5	10,8
Jest położone w rejonie szczególnie zagrożonym przestępczością, przemocą, wandalizmem, w pobliżu melin	2,5	2,0	2,6	1,2
Jest położone w rejonie o złej infrastrukturze	4,8	4,0	4,1	3,9
Jest położone w rejonie o szczególnych zaletach	9,5	9,5	9,2	9,8
Posiada balkon (taras), ogródek	81,7	80,1	75,7	85,4
Jest wystarczająco ciepłe w zimie	96,4	95,6	94,2	97,3
Jest wystarczająco chłodne w lecie	95,0	95,0	94,0	96,0
Znajduje się w budynku posiadającym bariery architektoniczne utrudniające dostęp do mieszkania	25,8	29,1	30,7	26,9
miasta				
Posiada odpowiednie warunki techniczno-sanitarne	95,7	96,4	95,4	97,8
Jest położone w hałaśliwym lub zanieczyszczonym otoczeniu	13,0	12,5	12,8	12,2
Jest położone w rejonie szczególnie zagrożonym przestępczością, przemocą, wandalizmem, w pobliżu melin	3,3	2,4	3,2	1,5
Jest położone w rejonie o złej infrastrukturze	2,2	1,4	1,2	1,7
Jest położone w rejonie o szczególnych zaletach	11,3	10,8	10,4	11,1
Posiada balkon (taras), ogródek	76,6	76,9	71,9	82,7
Jest wystarczająco ciepłe w zimie	96,3	96,4	95,4	97,6
Jest wystarczająco chłodne w lecie	94,3	94,9	94,0	96,0
Znajduje się w budynku posiadającym bariery architektoniczne utrudniające dostęp do mieszkania	29,8	32,4	34,2	30,0
wieś				
Posiada odpowiednie warunki techniczno-sanitarne	95,3	89,9	85,8	94,9
Jest położone w hałaśliwym lub zanieczyszczonym otoczeniu	7,6	7,1	7,6	6,3
Jest położone w rejonie szczególnie zagrożonym przestępczością, przemocą, wandalizmem, w pobliżu melin	0,7	0,5	0,7	0,4
Jest położone w rejonie o złej infrastrukturze	10,9	11,5	12,3	10,4
Jest położone w rejonie o szczególnych zaletach	5,3	5,7	5,6	5,8
Posiada balkon (taras), ogródek	93,1	89,7	86,6	93,5
Jest wystarczająco ciepłe w zimie	96,5	93,5	91,0	96,4
Jest wystarczająco chłodne w lecie	96,7	95,0	94,0	96,0
Znajduje się w budynku posiadającym bariery architektoniczne utrudniające dostęp do mieszkania	16,9	19,4	20,7	17,9

W rejonach o złej infrastrukturze w 2020 r. zlokalizowanych było 4,0% mieszkań gospodarstw domowych osób starszych. Mieszkańcy wsi w porównaniu do mieszkańców miast wskazali, że pod tym względem są w zdecydowanie gorszej sytuacji, chociaż w obu przypadkach sytuacja poprawiła się w stosunku do roku poprzedniego. Na wsi w 2020 r. w rejonach o złej infrastrukturze położonych było 11,5% mieszkań gospodarstw domowych seniorów, a w miastach – 1,4%. Odmienna sytuacja wystąpiła w przypadku oceny mieszkań ze względu na położenie w rejonie szczególnie zagrożonym przestępczością, przemocą, wandalizmem, w pobliżu melin. W 2020 r. problem ten dotyczył 0,5% analizowanych gospodarstw na wsi i 2,4% w mieście. Odsetek gospodarstw domowych, które wskazały, że ich mieszkania położone są w rejonach o szczególnych zaletach był zdecydowanie niższy na wsi niż w mieście (odpowiednio 5,7% i 10,8%).

2.4. Subiektywna ocena sytuacji materialnej

Rok 2020 był kolejnym rokiem, w którym sytuacja materialna osób starszych, według ich subiektywnej oceny, uległa poprawie. Dobrą lub raczej dobrą sytuację materialną odnotowano w 39,9% gospodarstw domowych złożonych wyłącznie z osób starszych, co oznacza wzrost w stosunku do roku poprzedniego o 2,5 p. proc. W tym samym czasie odsetek gospodarstw domowych osób młodszych, deklarujących dobrą i raczej dobrą sytuację materialną wzrósł o 3,0 p. proc., osiągając wartość 59,5%. W ciągu ostatnich 5 lat odsetek gospodarstw domowych seniorów deklarujących dobrą lub raczej dobrą sytuację materialną wzrósł o 16,5 p. proc., a w przypadku gospodarstw osób młodszych wzrost ten wyniósł 27,1 p. proc.

Tablica 14. Subiektywna ocena sytuacji materialnej gospodarstw domowych w 2020 r.

Wyszczególnienie	Gospodarstwa domowe w % danej grupy gospodarstw			
	bez osób w wieku 60 lat i więcej	wyłącznie z osobami w wieku 60 lat i więcej		
		razem	w tym	
			1-osobowe	2-osobowe
Ogółem				
Dobra i raczej dobra	59,5	39,9	30,1	51,6
Przeciętna	36,0	51,6	57,2	45,0
Raczej zła i zła	4,5	8,5	12,7	3,4
miasta				
Dobra i raczej dobra	61,8	42,5	32,4	54,6
Przeciętna	33,7	49,5	55,6	42,1
Raczej zła i zła	4,5	8,0	12,0	3,3
wieś				
Dobra i raczej dobra	54,4	32,3	23,4	42,8
Przeciętna	41,1	58,0	61,9	53,6
Raczej zła i zła	4,5	9,7	14,7	3,6

W analizowanym roku wśród gospodarstw domowych seniorów zła lub raczej zła sytuacja materialna wskazana była w przypadku 8,5% tych gospodarstw (wobec 10,4% w roku poprzednim i 17,7% w roku 2015). Najczęściej, podobnie jak w latach poprzednich, seniorzy określali swoją sytuację materialną jako przeciętną. Taką ocenę wskazała ponad połowa gospodarstw domowych osób starszych.

W 2020 r. odsetek gospodarstw domowych seniorów zadowolonych ze swojej sytuacji materialnej wzrósł w wyższym stopniu w mieście niż na wsi, co pogłębiło różnice w zadowoleniu z sytuacji materialnej między mieszkańcami miast i wsi. W analizowanym roku w mieście dobrą lub raczej dobrą sytuację materialną odnotowano w 42,5% gospodarstw seniorów, tj. o 2,7 p. proc. więcej niż rok wcześniej. Na wsi takich gospodarstw było 32,3% (wzrost o 1,8 p. proc. w porównaniu z rokiem poprzednim). W 2020 r. zmniejszyła się natomiast różnica między odsetkiem gospodarstw domowych seniorów deklarujących złą lub raczej złą sytuację materialną w mieście i na wsi. Wśród mieszkańców miast odsetek ten wyniósł 8,0%, a na wsi – 9,7%. W roku poprzednim było to odpowiednio 9,6% i 12,6%.

Samoocena sytuacji materialnej seniorów zależy w znacznym stopniu od wielkości gospodarstwa domowego. W gospodarstwach 1-osobowych, seniorzy znacznie częściej określają ją jako złą lub raczej złą. W 2020 r. nadal szczególnie negatywnie swoją sytuację oceniali seniorzy mieszkający samotnie na wsi, mimo że ich odsetek zmniejszył się o 4,5 p. proc i wyniósł 14,7%. Podobnie jak w latach poprzednich, najbardziej zadowoleni ze swojej sytuacji materialnej byli seniorzy tworzący 2-sobowe gospodarstwa domowe w mieście. W 2020 r. odsetek tego typu gospodarstw wzrósł do 54,6% z 50,9% w roku poprzednim.

Rozdział 3

Stan i ochrona zdrowia oraz pomoc społeczna – wybrane zagadnienia dotyczące osób starszych

3.1. Ambulatoryjna opieka zdrowotna

Ambulatoryjna opieka zdrowotna obejmuje świadczenia udzielane w zakresie porad lekarskich podstawowej i specjalistycznej opieki zdrowotnej oraz porad stomatologicznych w przychodniach i w ramach praktyk lekarskich.

W końcu 2020 r. w ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej funkcjonowało 21496 przychodni, 729 praktyk lekarskich oraz 3319 praktyk stomatologicznych. Zgodnie ze sprawozdawczością placówek ochrony zdrowia w 2020 r. udzielono 283,1 mln porad, w tym osobom w wieku 65 lat i więcej – 89,8 mln. Porady udzielone osobom w wieku 65 lat i więcej stanowiły 31,7% ogólnej ich liczby (w roku poprzednim było to 30,3%). Większość porad osobom starszym udzielono w miastach – 75,7 mln, podczas gdy na wsi było ich 14,1 mln.

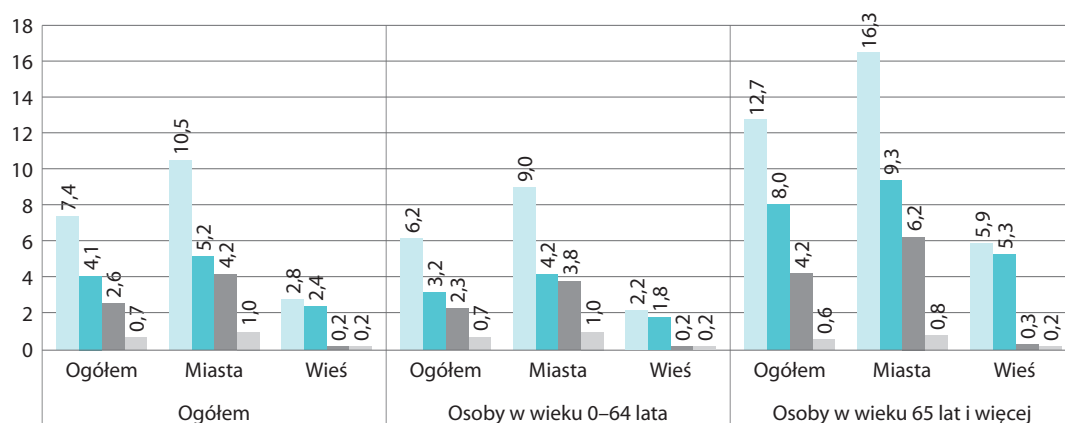
W podstawowej opiece zdrowotnej lekarze udzieli osobom w wieku 65 lat i więcej 56,2 mln porad, tj. ponad jedną trzecią ogólnej liczby porad tego rodzaju (36,0% wobec 33,9% w roku 2019). W opiece specjalistycznej odnotowano 29,4 mln porad udzielonych osobom we wskazanym wieku, tj. 29,3% wszystkich porad specjalistycznych (o 0,1 p. proc mniej niż rok wcześniej). Lekarze dentyści udzieli tej grupie osób 4,2 mln porad, co stanowiło 15,8% wszystkich porad stomatologicznych (15,7% w roku poprzednim).

Tablica 15. Porady udzielone w ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej^a w 2020 r.

Wyszczególnienie	Ogółem	Lekarskie		Stomatologiczne
		podstawowej opieki zdrowotnej	specjalistyczne	
	w tys.			
Ogółem	283104,3	156171,2	100456,5	26476,6
miasta	240422,5	119984,2	97643,8	22794,5
wieś	42681,8	36187,0	2812,6	3682,2
Osoby w wieku 0–64 lata	193336,5	99975,0	71058,5	22303,0
miasta	164747,9	76656,9	68927,2	19163,8
wieś	28588,6	23318,1	2131,3	3139,2
Osoby w wieku 65 lat i więcej	89767,9	56196,2	29398,0	4173,6
miasta	75674,6	43327,3	28716,6	3630,6
wieś	14093,3	12868,9	681,3	543,0

a Łącznie z poradami nocnej i świątecznej opieki zdrowotnej; bez porad udzielonych w izbach przyjęć szpitali ogólnych.

W 2020 r. przeciętna liczba porad udzielonych w ambulatoryjnej opiece zdrowotnej w przeliczeniu na jednego mieszkańca wyniosła 7,4 porady. Osoby w wieku 65 lat i więcej korzystały z porad częściej niż osoby młodsze. W 2020 r. osoba starsza skorzystała średnio z 12,7 porady, tj. z ponad 2-krotnie większej liczby porad niż osoby w grupie wieku 0–64 lata.

Wykres 30. Przeciętna liczba porad udzielonych w ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej przypadająca na 1 mieszkańca w 2020 r.

Porady:

■ ogółem
 ■ podstawowej opieki zdrowotnej
 ■ specjalistyczne lekarskie
 ■ stomatologiczne

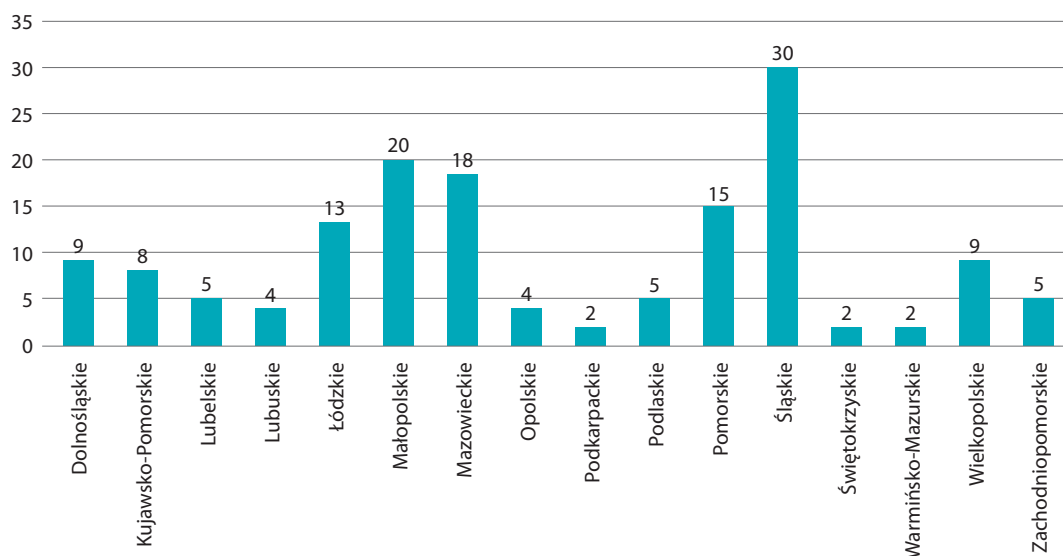
W strukturze porad udzielonych osobom starszym dominowały porady w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej. W 2020 r. stanowiły one 62,6% udzielonych porad ambulatoryjnych. W przypadku porad udzielonych w miastach udział ten wyniósł 57,3%, natomiast na wsi – 91,3%.

Tablica 16. Struktura porad ambulatoryjnych udzielonych osobom w wieku 65 lat i więcej według rodzaju porad w 2020 r.

Wyszczególnienie	Ogółem	Lekarskie		Stomatologiczne
		podstawowej opieki zdrowotnej	specjalistyczne	
	w %			
Ogółem	100,0	62,6	32,7	4,6
Miasta	100,0	57,3	37,9	4,8
Wieś	100,0	91,3	4,8	3,9

W grudniu 2020 r. w Polsce działało 151 poradni geriatrycznych, tj. o 5 mniej niż rok wcześniej. Najwięcej z nich zlokalizowanych było w województwie śląskim – 30, kolejnymi województwami pod względem liczebności tego typu placówek były województwa małopolskie (20 poradni) oraz mazowieckie (18 poradni). Najmniej poradni geriatrycznych funkcjonowało w województwach warmińsko-mazurskim oraz świętokrzyskim i podkarpackim (po 2 poradnie). Biorąc pod uwagę liczbę ludności w wieku senioralnym przypadającą na jedną poradnię geriatryczną można stwierdzić, że najlepszą sytuacją w dostępie do tych poradni charakteryzowało się województwo pomorskie, gdzie na jedną poradnię przypadało 37,6 tys. osób w wieku 60 lat i więcej. Najgorzej pod tym względem było w województwie podkarpackim. Tam na jedną poradnię przypadało 254,3 tys. seniorów.

**Wykres 31. Poradnie geriatryczne według województw w 2020 r.
Stan w dniu 31 grudnia**

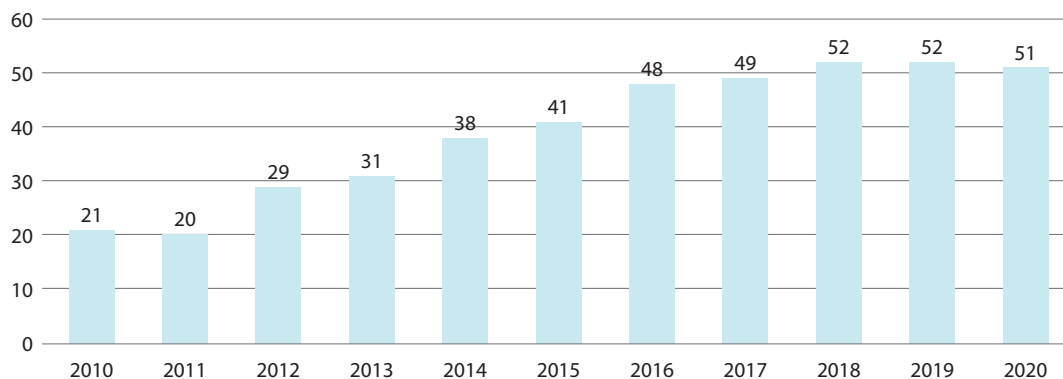

W 2020 r. w poradniach geriatrycznych udzielono łącznie 59,7 tys. porad lekarskich, w tym kobietom – 42,2 tys. (70,7%). Najwięcej porad odnotowano w województwie śląskim – 11,7 tys. oraz w województwie małopolskim – 11,3 tys. W dwóch województwach o najwyższej liczbie porad geriatrycznych udzielono łącznie 38,4 % ich ogólnej liczby.

3.2. Stacjonarna i uzdrowiskowa opieka zdrowotna

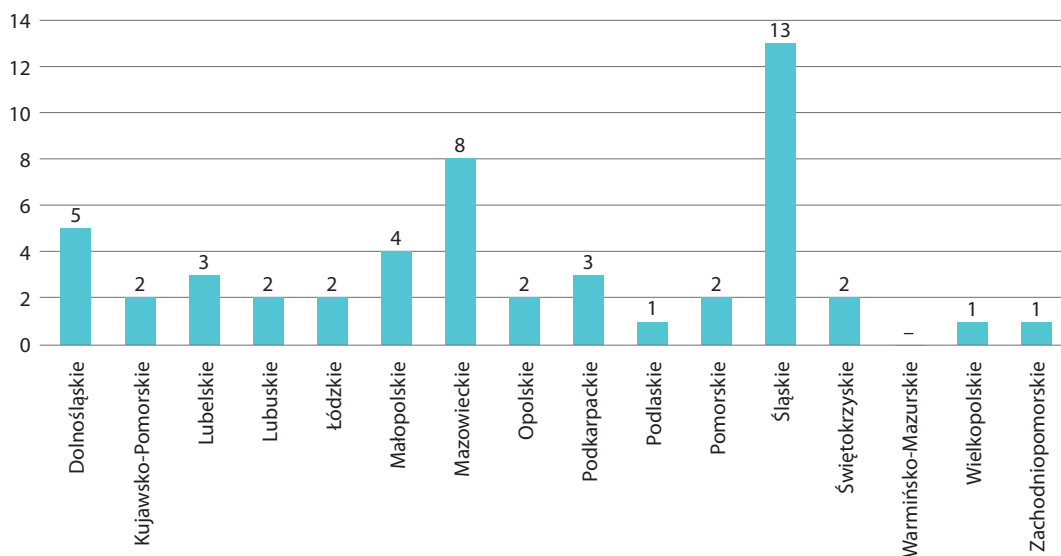
Stacjonarną opiekę zdrowotną w Polsce w 2020 r. zapewniało 898 szpitali ogólnych z liczbą łóżek wynoszącą 167567. W opiece stacjonarnej oddziałami szpitalnymi zapewniającymi kompleksową opiekę medyczną i usługi pielęgniarskie osobom w starszym wieku są oddziały geriatryczne. Liczba tych oddziałów do 2018 r. systematycznie rosła. W 2010 r. w Polsce było 21 oddziałów geriatrycznych w szpitalach ogólnych. W 2018 i 2019 r. liczba tych oddziałów ukształtowała się na poziomie 52, a w 2020 r. spadła do poziomu 51.

**Wykres 32. Oddziały geriatryczne
Stan w dniu 31 grudnia**

Na koniec 2020 r. oddziały geriatryczne dysponowały 1045 łózkami, na których w ciągu roku leczono 21,9 tys. osób. W stosunku do roku poprzedniego liczba łózek na analizowanych oddziałach zmniejszyła się o 4,7%, a liczba leczonych osób spadła o 32,7%. Najwięcej oddziałów geriatrycznych zlokalizowanych było w województwie śląskim – 13 oddziałów, co stanowiło 25,5% ogólnej liczby oddziałów geriatrycznych w Polsce. Drugim pod względem liczebności oddziałów geriatrycznych województwem było mazowieckie, w którym usytuowanych było 8 z nich. W trzech województwach funkcjonowało jedynie po 1 oddziale geriatrycznym, a w województwie warmińsko-mazurskim nie było żadnego oddziału geriatrycznego.

Wykres 33. Oddziały geriatryczne według województw w 2020 r. Stan w dniu 31 grudnia

Do oddziałów, na których ze względu na swoją specyfikę leczone są przede wszystkim osoby w wieku senioralnym należą także oddziały długoterminowej i hospicyjno-paliatywnej stacjonarnej opieki zdrowotnej. Zalicza się do nich zakłady opiekuńczo-lecznicze, zakłady pielęgnacyjno-opiekuńcze, hospicja i oddziały paliatywne. W ciągu 2020 r. zakłady te udzieliły pomocy 92,5 tys. osób, w tym 70,9 tys. osób w wieku 65 lat i więcej. W 2020 r. osoby w wieku 65 lat i więcej stanowiły więc 76,7% ich pacjentów. W przypadku osób w tej grupie wieku, leczenia potrzebowało 22,1 tys. mężczyzn oraz 48,8 tys. kobiet. W przeliczeniu na 10 tys. ludności w wieku 65 lat i więcej 101 pacjentów skorzystało z tej formy leczenia.

Tablica 17. Pacjenci długoterminowej i hospicyjno-paliatywnej stacjonarnej opieki zdrowotnej^a w 2020 r.

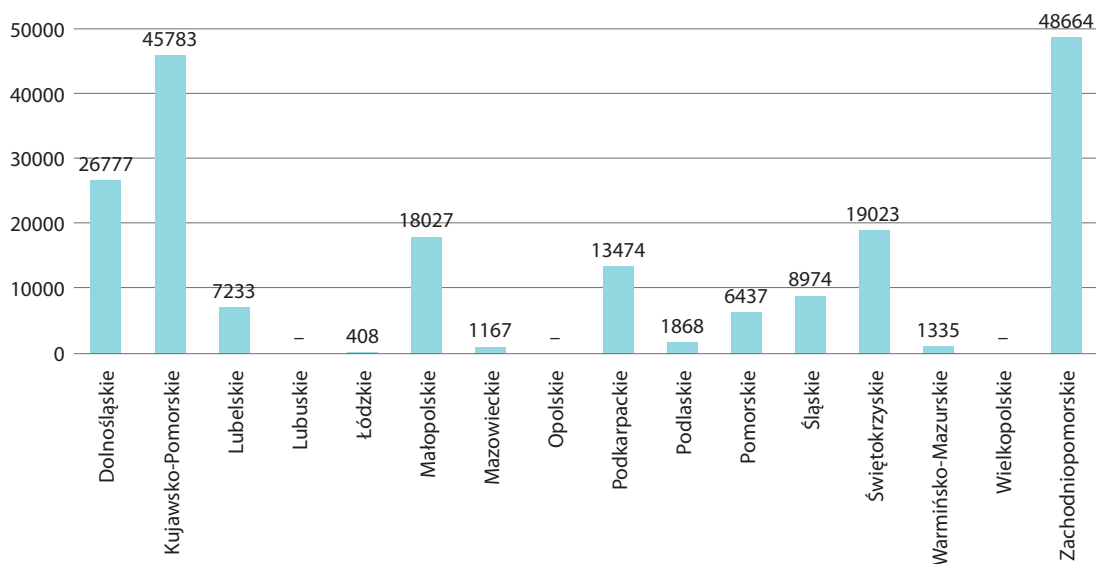
Wyszczególnienie	Ogółem	W tym w wieku	
		0–64 lata	65 lat i więcej
W liczbach bezwzględnych			
Ogółem	92517	21591	70926
Mężczyźni	36224	14094	22130
Kobiety	56293	7497	48796
Na 10 tys. ludności w danej grupie			
Ogółem	24,1	6,9	100,5
Mężczyźni	19,5	9,0	78,5
Kobiety	28,4	4,8	115,1

a W ciągu roku.

Seniorzy znacznie częściej niż pozostałe osoby korzystają z lecznictwa uzdrowiskowego. W 2020 r. odnotowano 199,2 tys. kuracjuszy lecznictwa uzdrowiskowego w wieku 65 lat i więcej, którzy stanowili 46,5% ogółu kuracjuszy. Z uwagi na ograniczenia spowodowane epidemią COVID-19 liczba kuracjuszy w stosunku do roku poprzedniego spadła o 51,7%. Po odliczeniu cudzoziemców leczonych stacjonarnie, liczba kuracjuszy w wieku 65 lat i więcej ukształtowała się na poziomie 187,3 tys. Odsetek osób korzystających z uzdrowisk w populacji osób w tej grupie wieku wyniósł 2,7%, natomiast wśród osób młodszych – 0,7%.

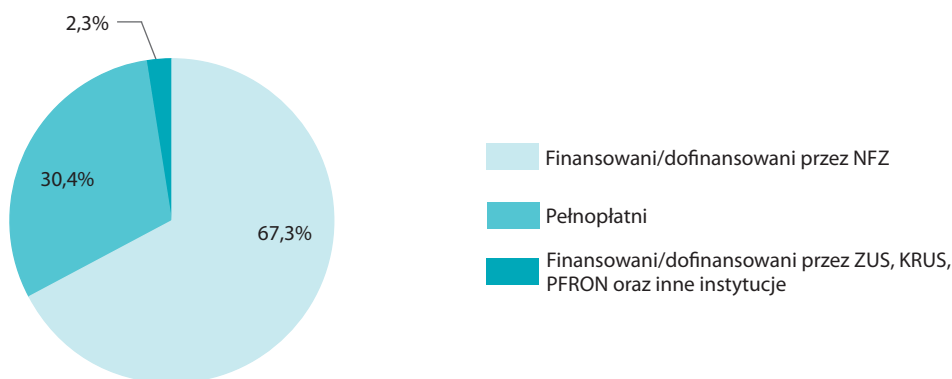
Podobnie jak rok wcześniej, najwięcej osób w wieku 65 lat i więcej leczyło się w województwie zachodniopomorskim – 24,4% ogólnej ich liczby oraz kujawsko-pomorskim – 23,0%, najmniej zaś w województwie łódzkim – 0,2%. W trzech województwach: lubuskim, opolskim oraz wielkopolskim nie było zlokalizowanego żadnego zakładu uzdrowiskowego.

Wykres 34. Kuracjusze zakładów uzdrowiskowych w wieku 65 lat i więcej według województw w 2020 r.

Większość kuracjuszy opieki uzdrowiskowej leczonych jest w trybie stacjonarnym. W 2020 r. takich pacjentów w wieku 65 lat i więcej było 185,0 tys., co stanowiło 92,9% ogólnej liczby kuracjuszy w tym wieku. W trybie ambulatoryjnym leczonych było 14,1 tys. osób w wieku 65 lat i więcej (7,1% ogólnej liczby pacjentów w tym wieku).

Wykres 35. Struktura kuracjuszy zakładów uzdrowiskowych w wieku 65 lat i więcej w opiece stacjonarnej według sposobu finansowania w 2020 r.

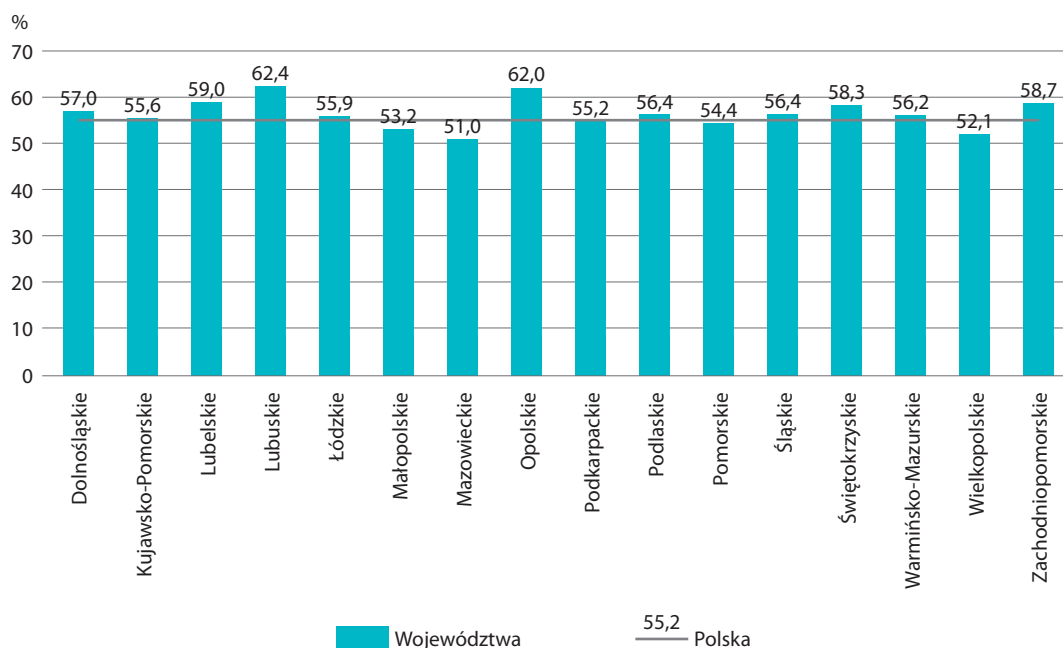
W 2020 r. 67,3% (wobec 59,2% w roku poprzednim) kuracjuszy w wieku 65 lat i więcej korzystało z finansowania lub dofinansowania NFZ, a 30,4% osób samodzielnie opłacało swoje leczenie (o 7,5 p. proc. mniej niż w 2019 r.). Pozostałe 2,3% seniorów korzystało z finansowania lub dofinansowania pobytu przez ZUS, KRUS, PFRON lub inne instytucje, co oznacza spadek o 0,6 p. proc. w stosunku do roku poprzedniego.

3.3. Wydatki publiczne na ochronę zdrowia

Wydatki publiczne na ochronę zdrowia obejmują wydatki Narodowego Funduszu Zdrowia, budżetu państwa oraz jednostek samorządu terytorialnego. W strukturze tych wydatków dominują wydatki NFZ. Według danych ze sprawozdania finansowego NFZ koszty świadczeń zdrowotnych w 2020 r. wyniosły 98,0 mld zł i w stosunku do roku poprzedniego wzrosły o 8,2 mld zł, tj. o 9,1%.

Znaczną część wydatków na opiekę zdrowotną stanowią wydatki ponoszone na rzecz osób w wieku 60 lat i więcej. Według danych Narodowego Funduszu Zdrowia w 2020 r. koszty refundacji świadczeń leczenia szpitalnego osób w wieku 60 lat i więcej stanowiły 55,2% ogólnej kwoty refundacji tych świadczeń. Najwyższy udział wydatków na refundację leczenia szpitalnego osób starszych odnotowano w województwie lubuskim, gdzie wyniósł on 62,4%, a najniższy w województwie mazowieckim – 51,0%.

Wykres 36. Udział kosztów refundacji leczenia szpitalnego osób w wieku 60 lat i więcej w kosztach refundacji leczenia szpitalnego ogółem według województw w 2020 r.

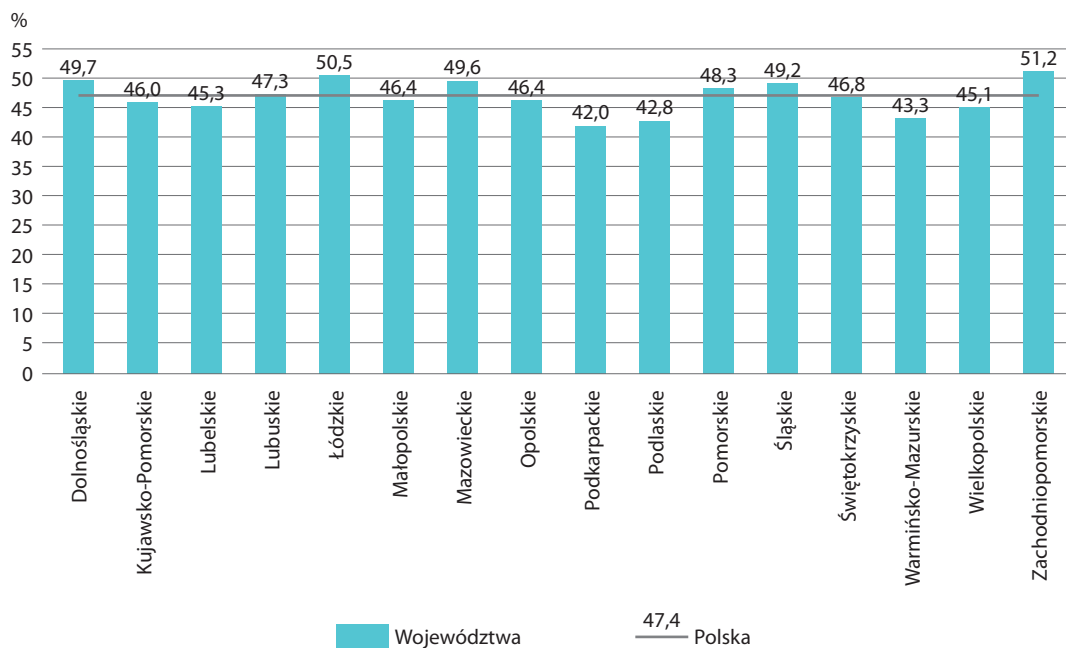

Źródło: dane NFZ.

W 2020 r. najwyższe wydatki Narodowego Funduszu Zdrowia na refundację leczenia szpitalnego osób w wieku 60 lat i więcej generowały oddziały kardiologiczne i chorób wewnętrznych. Koszty te stanowiły odpowiednio 76,6% i 78,3% ogólnej kwoty refundacji świadczeń na tych oddziałach, a w odniesieniu do ogólnej wartości refundacji leczenia szpitalnego seniorów – 12,7% i 9,5%. Wartość refundacji leczenia szpitalnego osób starszych na oddziale geriatrycznym ukształtowała się na poziomie 76,8 mln zł, co stanowiło 0,4% ogólnej kwoty refundacji leczenia szpitalnego osób w wieku senioralnym.

W przypadku ambulatoryjnych świadczeń specjalistycznych, wartość tego rodzaju świadczeń udzielonych osobom w wieku 60 lat i więcej stanowiła 47,4% ogólnej kwoty refundacji w tym zakresie. Najwyższy udział kosztów tych świadczeń obserwowany był w województwie zachodniopomorskim – 51,2%, a najniższy w województwie podkarpackim – 42,0%.

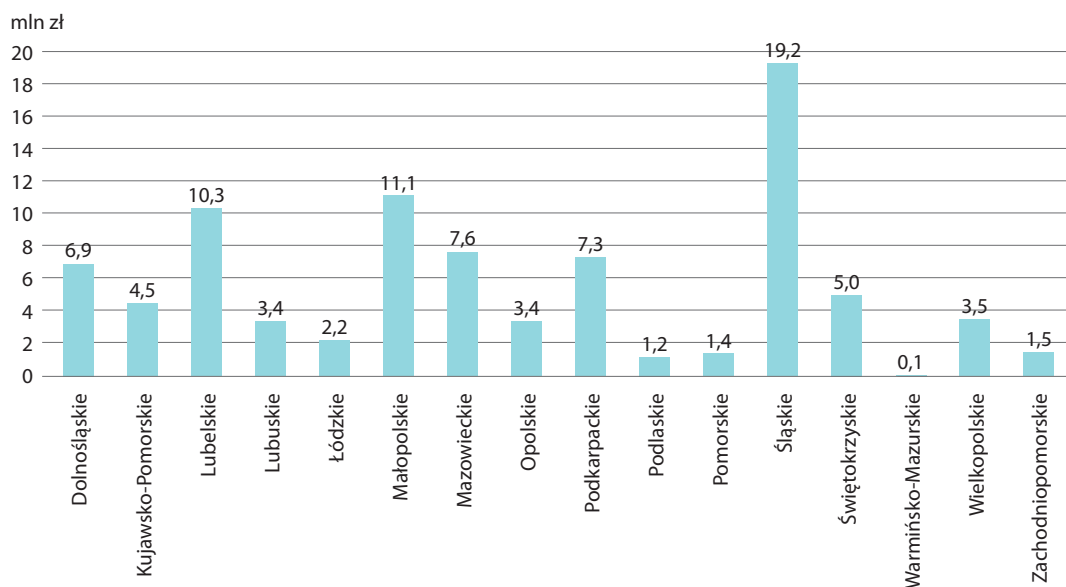
Wykres 37. Udział kosztów refundacji ambulatoryjnych świadczeń specjalistycznych udzielonych osobom w wieku 60 lat i więcej w kosztach refundacji ambulatoryjnych świadczeń specjalistycznych ogółem według województw w 2020 r.

Źródło: dane NFZ.

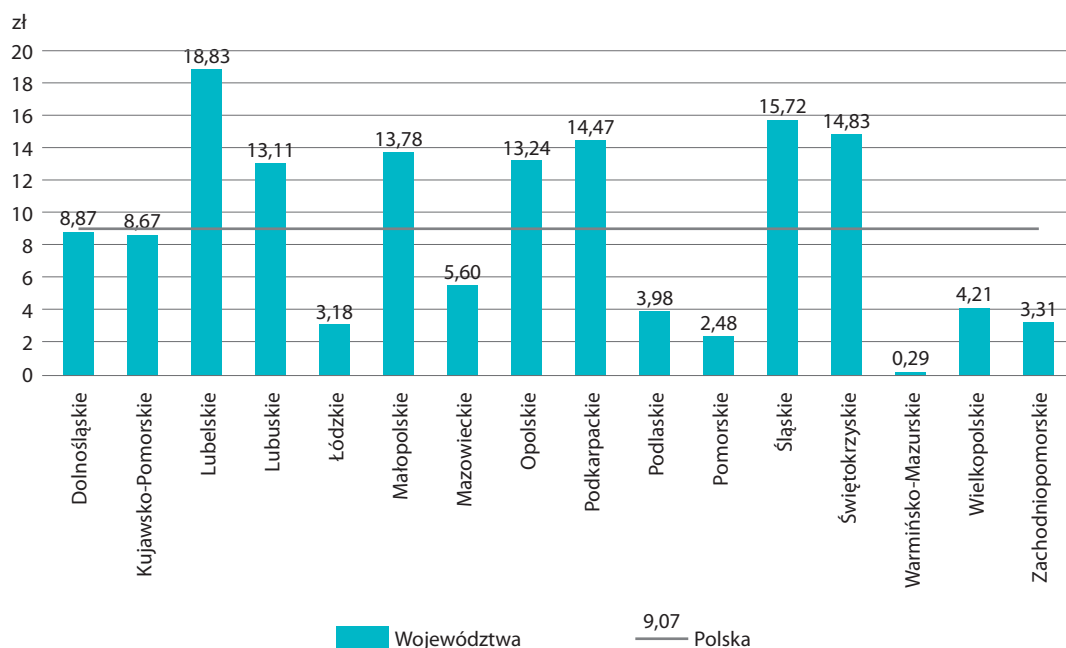
Koszty leczenia osób w wieku 60 lat i więcej w podstawowej opiece zdrowotnej, refundowane przez Narodowy Fundusz Zdrowia, generowały 38,3% ogólnej kwoty tych świadczeń. Największy udział tych kosztów obserwowany był w województwie świętokrzyskim, gdzie ukształtował się na poziomie 41,8%, najniższy w województwie wielkopolskim – 35,2%.

Środki finansowe przeznaczone na realizację świadczeń w zakresie geriatry w ramach ambulatoryjnej opieki specjalistycznej i leczenia szpitalnego, poniesione przez Narodowy Fundusz Zdrowia, w 2020 r. wyniosły 88,7 mln zł, z czego na szpitalną opiekę geriatryczną przeznaczono 96,6% tej kwoty. Wydatki te były znacznie zróżnicowane regionalnie. Najwięcej środków wydatkowano w województwie śląskim – 19,2 mln zł oraz małopolskim – 11,1 mln zł. Najmniej na świadczenia geriatryczne wydatkowano w województwie podlaskim – 1,2 mln zł oraz warmińsko-mazurskim – jedynie 0,1 mln zł, które jest jedynym województwem bez szpitalnego oddziału geriatrycznego.

Wykres 38. Wydatki Narodowego Funduszu Zdrowia na refundację świadczeń opieki zdrowotnej w zakresie geriatryi według województw w 2020 r.

Źródło: dane NFZ.

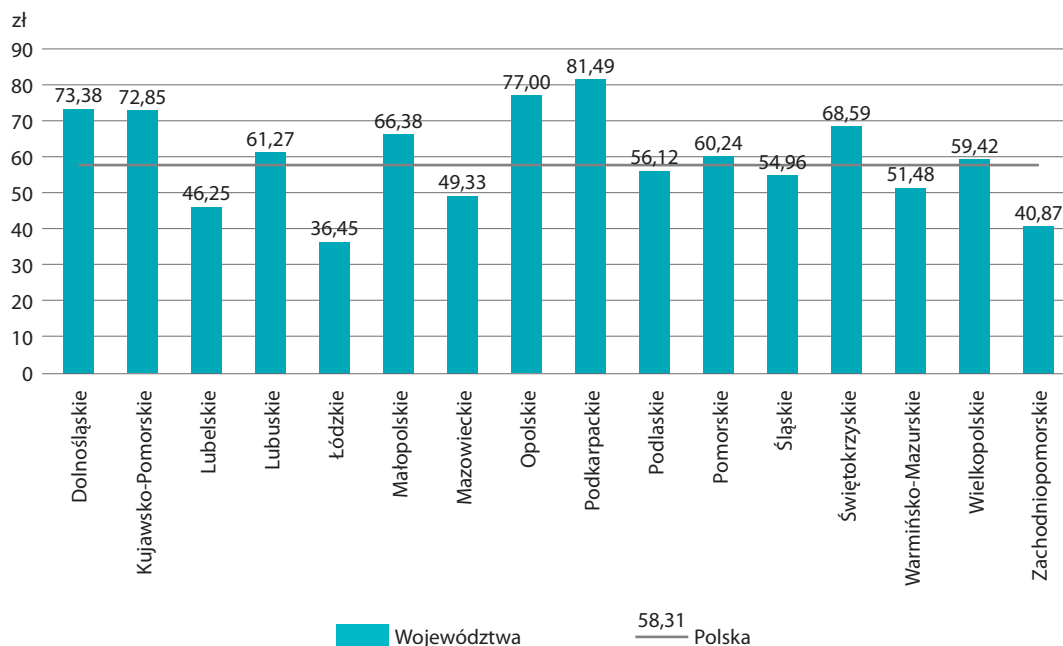
Na realizację świadczeń opieki zdrowotnej w zakresie geriatryi, Narodowy Fundusz Zdrowia przeznaczał w 2020 r. przeciętnie 9,07 zł na 1 osobę w wieku 60 lat i więcej, najwięcej w województwie lubelskim – 18,83 zł, najmniej w województwie warmińsko-mazurskim – zaledwie 29 gr.

Wykres 39. Wydatki Narodowego Funduszu Zdrowia na refundację świadczeń opieki zdrowotnej w zakresie geriatryi na 1 osobę w wieku 60 lat i więcej według województw w 2020 r.

Źródło: dane NFZ.

W przypadku osób starszych istotna jest opieka hospicyjna i paliatywna. W 2020 r., blisko 81% kosztów tego rodzaju świadczeń, refundowanych przez Narodowy Fundusz Zdrowia, dotyczyło osób w wieku 60 lat i więcej. Przeciętnie na jedną osobę w wieku 60 lat i więcej Narodowy Fundusz Zdrowia przeznaczał 58,31 zł. Najwięcej przeznaczono w województwie podkarpackim – 81,49 zł, najmniej w województwie łódzkim – 36,45 zł.

Wykres 40. Wydatki Narodowego Funduszu Zdrowia na refundację świadczeń opieki hospicyjnej i paliatywnej na 1 osobę w wieku 60 lat i więcej według województw w 2020 r.

Źródło: dane NFZ.

Wśród kosztów świadczeń z zakresu opieki hospicyjno-paliatywnej udzielonych osobom w wieku senioralnym najwyższy udział miały koszty świadczeń oddziałów medycyny paliatywnej/hospicjum stacjonarnego – 50,3% oraz hospicjum domowego – 49,3%. Porady w poradniach medycyny paliatywnej generowały 0,4% kosztów refundacji.

Według danych NFZ w 2020 r. na refundację leków dla osób w wieku senioralnym przeznaczono 5,9 mld zł, tj. prawie 63% ogółu kosztów refundacji leków w Polsce. Poziom wydatków na refundację leków dla osób w wieku 60 lat i więcej jest bezpośrednio powiązany z liczebnością tych osób w poszczególnych województwach. Najwięcej środków zostało przeznaczonych w województwie mazowieckim – 810,1 mln zł oraz śląskim – 755,1 mln zł, natomiast najmniej w województwach opolskim i lubuskim – odpowiednio 148,9 mln zł i 143,5 mln zł.

3.4. Pomoc społeczna

Zachodzące przemiany demograficzne skutkujące starzeniem się społeczeństwa prowadzą do wzrostu częstości występowania chorób przewlekłych oraz niepełnosprawności. Prowadzi to zarówno do konieczności zaspokojenia rosnących potrzeb zdrowotnych, co wiąże się ze znacznym wzrostem wydatków na ten cel, jak i koniecznością zaspokojenia coraz większego zapotrzebowania w zakresie potrzeb opiekuńczych.

Pod koniec 2020 r. funkcjonowało 1851 stacjonarnych zakładów pomocy społecznej (o 14 placówek więcej niż w 2019 r.), wśród których było 871 domów pomocy społecznej oraz 408 placówek zapewniających całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku. Najwięcej zakładów stacjonarnych pomocy społecznej zlokalizowanych było w województwie mazowieckim – 281 oraz w województwie śląskim – 228, czyli w dwóch województwach o największej liczbie mieszkańców w wieku 60 lat i więcej. Najmniej zaś znajdowało się w województwie lubuskim – 47 oraz podlaskim – 57.

Tablica 18. Zakłady stacjonarne pomocy społecznej w 2020 r. Stan w dniu 31 grudnia

Województwa	Ogółem	W tym	
		domy pomocy społecznej	placówki zapewniające całodobową opiekę ^a
Polska	1851	871	408
Dolnośląskie	119	57	30
Kujawsko-Pomorskie	92	49	17
Lubelskie	85	45	15
Lubuskie	47	23	5
Łódzkie	111	64	20
Małopolskie	163	92	36
Mazowieckie	281	106	105
Opolskie	62	28	15
Podkarpackie	84	48	7
Podlaskie	57	23	11
Pomorskie	120	46	35
Śląskie	228	102	49
Świętokrzyskie	71	37	8
Warmińsko-Mazurskie	93	47	16
Wielkopolskie	152	68	29
Zachodniopomorskie	86	36	10

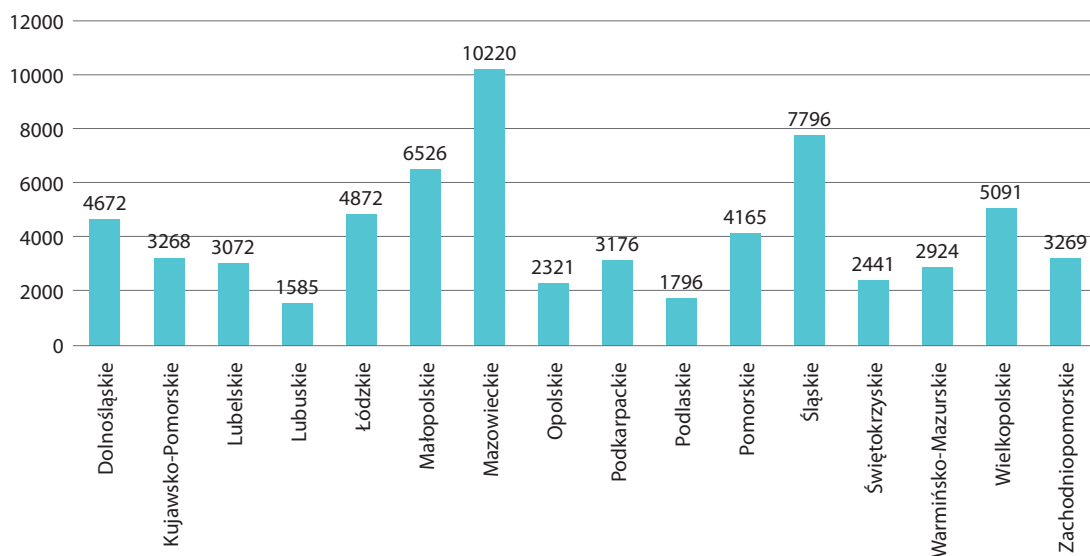
a Osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku w ramach działalności gospodarczej lub statutowej.

W końcu 2020 r. zakłady stacjonarne pomocy społecznej dysponowały podobną liczbą miejsc jak rok wcześniej, wynoszącą 119,3 tys., z czego najwięcej było w domach pomocy społecznej (82,7 tys.). Największa ilość miejsc w zakładach stacjonarnych pomocy społecznej była w województwie mazowieckim – 17,1 tys. oraz śląskim – 13,8 tys. Najmniej miejsc posiadały zakłady w województwach lubuskim – 3,0 tys. oraz podlaskim – 3,5 tys. Najlepszą sytuacją w zakresie dostępności zakładów stacjonarnych pomocy społecznej charakteryzowało się województwo opolskie, w którym na jedno miejsce w tych placówkach przypadało 61 osób starszych. Najgorsza sytuacja wystąpiła w województwie lubelskim, w którym wskaźnik ten ukształtował się na poziomie 93.

**Tablica 19. Miejsca w zakładach stacjonarnych pomocy społecznej w 2020 r.
Stan w dniu 31 grudnia**

Województwa	Ogółem	W tym	
		domy pomocy społecznej	placówki zapewniające całodobową opiekę ^a
Polska	119344	82660	15654
Dolnośląskie	8465	5631	1120
Kujawsko-Pomorskie	6003	4134	533
Lubelskie	5858	4499	505
Lubuskie	2989	2330	151
Łódzkie	8170	6469	569
Małopolskie	10691	8055	1487
Mazowieckie	17052	9941	4535
Opolskie	4283	2975	580
Podkarpackie	5981	4715	290
Podlaskie	3474	2386	484
Pomorskie	7460	4392	1120
Śląskie	13772	8961	1925
Świętokrzyskie	4449	3535	325
Warmińsko-Mazurskie	5457	3906	669
Wielkopolskie	9340	6497	1019
Zachodniopomorskie	5900	4234	342

a Osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku w ramach działalności gospodarczej lub statutowej.

**Wykres 41. Mieszkańcy zakładów stacjonarnych pomocy społecznej w wieku 60 lat i więcej według województw w 2020 r.
Stan w dniu 31 grudnia**

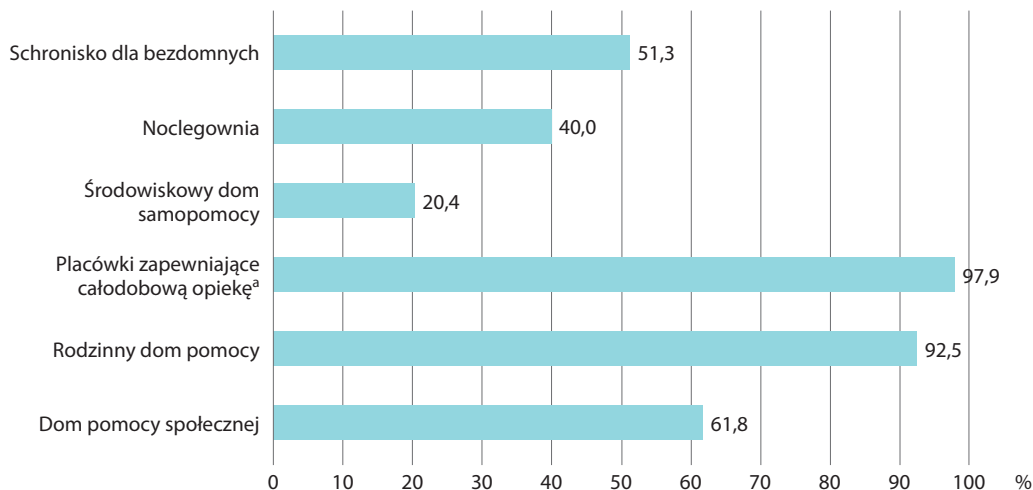
W końcu 2020 r. w zakładach stacjonarnych pomocy społecznej przebywało blisko 105,2 tys. osób, w tym w wieku 60 lat i więcej – 67,2 tys., co stanowiło 63,9% ogólnej liczby mieszkańców tych placówek. W roku 2019 było to odpowiednio 112,5 i 72,5 tys. osób. W stosunku do roku poprzedniego odsetek osób starszych wśród mieszkańców stacjonarnych zakładów pomocy społecznej zmniejszył się o 0,6 p. proc.

Regionalne zróżnicowanie zapotrzebowania na usługi opiekuńcze wynika m.in. z liczebności osób starszych w poszczególnych województwach. Najwięcej osób w wieku senioralnym korzystających z zakładów stacjonarnych pomocy społecznej odnotowano w województwie mazowieckim – 10,2 tys. osób oraz śląskim – 7,8 tys. osób. Województwami o najmniejszej liczbie osób starszych w zakładach stacjonarnych pomocy społecznej były województwa lubuskie – 1,6 tys. osób oraz podlaskie – 1,8 tys. osób.

Na koniec 2020 r., podobnie jak rok wcześniej, z zakładów stacjonarnych pomocy społecznej korzystało 7 osób w wieku senioralnym na 1000 ludności w tym wieku. Najwięcej osób korzystało z tego rodzaju wsparcia w województwie opolskim (blisko 9 osób na 1000), czyli w województwie o największej liczbie miejsc przypadających na osobę starszą. W ośmiu spośród województw Polski wskaźnik ten ukształtował się na poziomie 6 osób na 1000 ludności w tym wieku.

W 2020 r. w placówkach zapewniających całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku udział osób w wieku 60 lat i więcej w ogólnej liczbie mieszkańców tych placówek spadł z poziomu 98,2% do 97,9%, w rodzinnych domach pomocy z 96,2% do 92,5%, a w domach pomocy społecznej z 63,4% do 61,8%. W stosunku do roku poprzedniego największy spadek udziału osób starszych w ogólnej liczbie mieszkańców odnotowano w środowiskowych domach samopomocy (z 26,0% w 2019 r. do 20,4% w 2020 r.). Bardzo wysoki jest nadal udział osób w wieku senioralnym w liczbie mieszkańców schronisk dla bezdomnych, który w analizowanym roku wzrósł w stosunku do roku poprzedniego z 49,8% do 51,3%.

Wykres 42. Udział osób w wieku 60 lat i więcej w liczbie mieszkańców wybranych typów zakładów stacjonarnych pomocy społecznej w 2020 r. Stan w dniu 31 grudnia

a Osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku w ramach działalności gospodarczej lub statutowej.

W 2020 r. 86,6 tys. osób w wieku senioralnym skorzystało z usług opiekuńczych. Było to o 7,0% mniej w porównaniu z rokiem poprzednim. Na 1000 osób w wieku senioralnym z usług opiekuńczych skorzystało przeciętnie ok. 9 osób. Wartość usług opiekuńczych, z których skorzystali seniorzy wyniosła 543,8 mln zł, co oznacza wzrost w stosunku do roku poprzedniego o 1,1%. Średnia kwota świadczeń opiekuńczych na jedną osobę w wieku senioralnym, korzystającą z tego rodzaju wsparcia, wyniosła 6279 zł i była o 8,7% wyższa w stosunku do roku 2019.

Z usług opiekuńczych skorzystało najwięcej mieszkańców województwa wielkopolskiego (10,2 tys. osób w wieku 60 lat i więcej) oraz śląskiego (9,6 tys.), najmniej zaś z województwa podlaskiego (1,4 tys.). Najwyższa przeciętna wartość usług opiekuńczych przypadająca na jednego beneficjenta w wieku 60 lat i więcej wystąpiła w województwie świętokrzyskim i była o 65,2% wyższa od średniego wsparcia w Polsce, najniższa zaś w województwie śląskim (66,0% przeciętnego poziomu w Polsce).

Tablica 20. Usługi opiekuńcze dla osób w wieku 60 lat i więcej w 2020 r.

Województwa	Osoby korzystające z usług opiekuńczych	Wartość usług opiekuńczych w tys. zł	Średnia wartość usług opiekuńczych na 1 osobę korzystającą ze wsparcia w zł
Polska	86601	543780,9	6279
Dolnośląskie	5804	28882,6	4976
Kujawsko-Pomorskie	6782	43022,3	6344
Lubelskie	4872	39548,5	8118
Lubuskie	2194	11614,7	5294
Łódzkie	5881	31468,1	5351
Małopolskie	6116	39522,2	6462
Mazowieckie	8338	46686,9	5599
Opolskie	2488	13819,4	5554
Podkarpackie	3727	31053,5	8332
Podlaskie	1357	8378,8	6175
Pomorskie	6098	39631,8	6499
Śląskie	9583	39739,5	4147
Świętokrzyskie	3541	36725,9	10372
Warmińsko-Mazurskie	4702	26253,1	5583
Wielkopolskie	10189	75766,5	7436
Zachodniopomorskie	4929	31667,0	6425

Rozdział 4

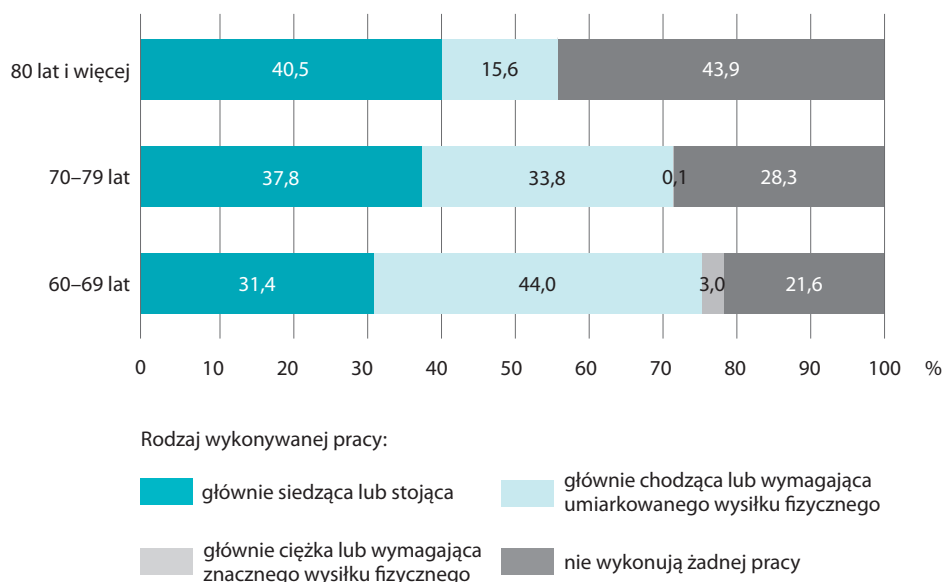
Aktywność osób starszych

4.1. Aktywność fizyczna

Aktywność fizyczna jest jednym z nieodłącznych elementów utrzymania satysfakcjonującego stanu zdrowia i sprawności funkcjonalnej osób starszych. Szeroka definicja aktywności fizycznej obejmuje wszelkie formy, tzn. nie ogranicza się wyłącznie do aktywności rekreacyjnej (np. sportu, tańca, fitness), ale obejmuje również aktywność zawodową oraz związaną z codziennym przemieszczaniem się (np. transport). Ocena aktywności fizycznej była elementem badania EHIS w 2019 r.¹

Wyniki badania wskazują, że osoby starsze charakteryzują się znacznie niższą aktywnością związaną z głównym zajęciem wykonywanym w życiu codziennym². Wśród osób w wieku 60–69 lat blisko 22% zadeklarowało, że nie ma żadnych obowiązków codziennych. Wśród 70-latków odsetek ten wyniósł 28%, podczas gdy w grupie osób w wieku 80 lat i więcej – blisko 44%. Dla porównania, w młodszych grupach wieku wśród dorosłych mieszkańców Polski, odsetek osób deklarujących, że nie ma żadnych obowiązków codziennych nie przekroczył 1%.

Wykres 43. Aktywność fizyczna związana z codzienną pracą według grup wieku w 2019 r.

W 2019 r. 31% 60-latków, 38% 70-latków i 41% osób w wieku 80 lat i więcej wykonywało codzienne zajęcie głównie na siedząco lub stojąco. Dla kolejnych 44% osób w wieku 60–69 lat, 34% w wieku 70–79 oraz 16% najstarszych seniorów codzienna praca wymagała chodzenia lub umiarkowanego wysiłku fizycznego. Wykonywanie ciężkiej lub wymagającej znacznego wysiłku fizycznego pracy wskazało jedynie 3% osób w wieku 60–69 lat.

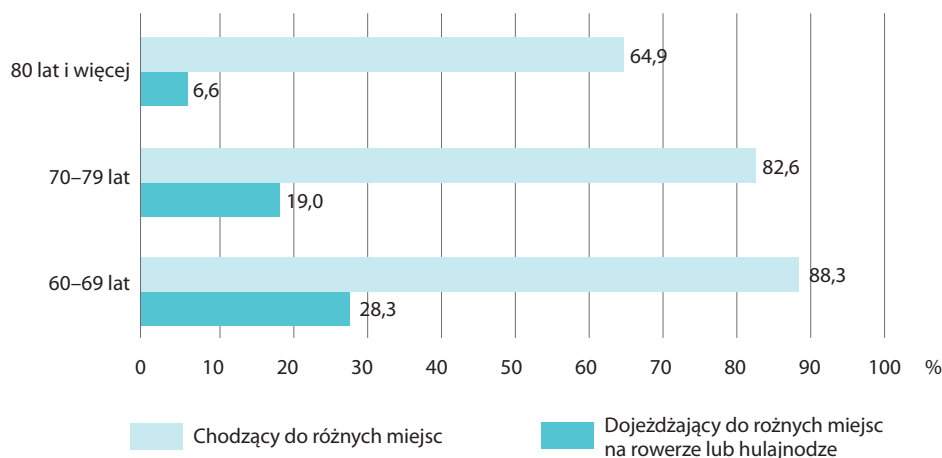
Nieco ponad 88% osób w grupie wieku 60–69 lat, blisko 83% 70-latków i niespełna 65% osób w wieku 85 lat i więcej docierało pieszo do różnych miejsc (np. do pracy, na zakupy). Średnio w społeczeństwie

¹ Informacje na temat metodologii tego badania znajdują się w publikacji „Stan zdrowia ludności Polski w 2019 r.”, GUS, Warszawa, 2021.

² Dla osób pracujących była to praca zawodowa, dla innych główne zajęcie (np. dla niepracujących i emerytów prowadzenie domu, opieka nad dziećmi i członkami rodziny, dla bezrobotnych – poszukiwanie pracy i obowiązki domowe).

(wśród osób w wieku 15 lat i więcej) wskaźnik ten wyniósł 88%, co wskazuje, że w najstarszej analizowanej grupie wieku (80 lat lub więcej) wyraźnie maleje chęć lub możliwość chodzenia. Średni czas poświęcony na chodzenie w typowym tygodniu wyniósł około 41 minut dziennie wśród 60-latków (podobnie jak średnia dla ogółu osób dorosłych), 35 minut dla 70-latków i 29 minut w przypadku najstarszych seniorów.

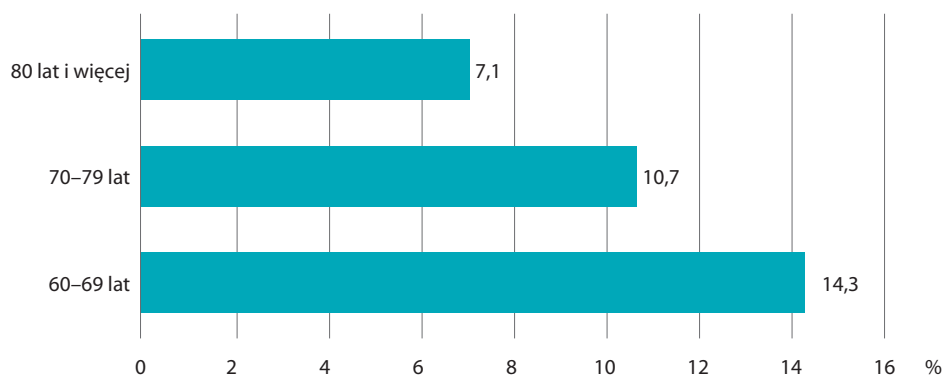
Wykres 44 Udział osób chodzących lub dojeżdżających do różnych miejsc na rowerze lub hulajnodze w liczbie osób danej grupy wieku w 2019 r.

Większe różnice wynikające z wieku zauważalne są w przypadku używania roweru lub hulajnogi w celu dojazdu do różnych miejsc (ale nie rekreacyjnym). W 2019 r. ponad 28% osób w wieku 15 lat i więcej dojeżdżało do różnych miejsc na rowerze lub hulajnodze. Podobny wskaźnik charakteryzował również grupę osób w wieku 60-69 lat, ale w przypadku 70-latków odsetek ten był już niższy o 9 p. proc., a dla grupy osób w wieku 80 lat i więcej osiągnął poziom niespełna 7%. Czas, jaki na tego typu zajęcia przeznaczają osoby starsze, to nieco ponad 2,5-godziny tygodniowo.

Z wiekiem maleje również powszechność uprawiania różnego rodzaju sportów. W okresie jesiennym³ 14% osób w wieku 60-69 lat, 11% w wieku 70-79 i 7% seniorów w wieku 80 lat i więcej swój czas wolny poświęciło na uprawianie sportu, fitnessu lub innej rekreacji fizycznej, tj. aktywności wymagającej co najmniej umiarkowanego wysiłku fizycznego. Średni czas ćwiczeń wyniósł odpowiednio 51, 46 i 30 minut w tygodniu. Ogółem w społeczeństwie ten sposób spędzania wolnego czasu wybierała nieco ponad jedna czwarta osób w wieku 15 lat i więcej, poświęcając na to ok. 63 minuty w tygodniu.

Wykres 45. Udział osób uprawiających sport, fitness, inną rekreację fizyczną, ćwiczenia na siłowni w liczbie osób danej grupy wieku w 2019 r.

³ Realizacja badania EHIS 2019 miała miejsce jesienią, zatem wyniki odniesiono do tego właśnie okresu.

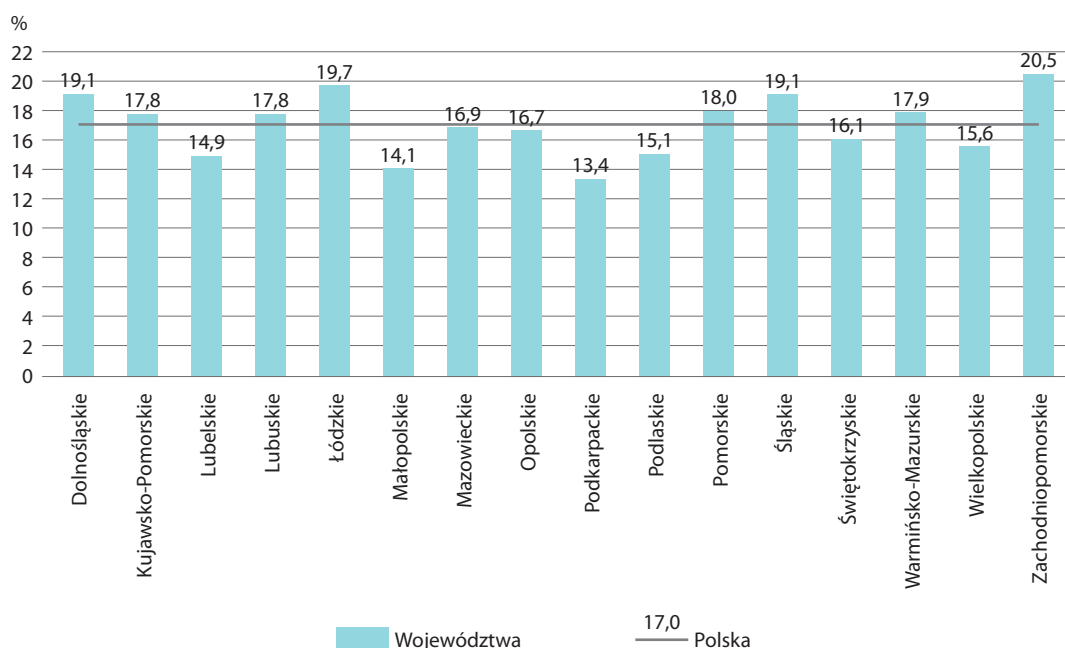
4.2. Uczestnictwo w kulturze

Pandemia COVID-19 miała negatywny wpływ na działalność kulturalną w Polsce. Większość instytucji kultury doświadczyło negatywnych skutków pandemii COVID-19, wynikających z wprowadzonych czasowych ograniczeń w prowadzeniu działalności. Ograniczenia te wpłynęły na możliwość korzystania z oferty tych instytucji, w tym również przez osoby starsze.

W 2020 r. z oferty bibliotek publicznych korzystało 835,7 tys. osób powyżej 60 roku życia, tj. o 7,7% mniej niż rok wcześniej. W przypadku ogółu czytelników bibliotek publicznych spadek był jeszcze większy i wyniósł 17,8%, co spowodowało, że udział osób starszych w ogólnej liczbie czytelników bibliotek publicznych wzrósł z 15,1% w 2019 r. do poziomu 17,0% w 2020 r. W porównaniu z rokiem 2015 odsetek osób powyżej 60 roku życia wśród czytelników bibliotek publicznych zwiększył się o 6,7 p. proc.

W 2020 r. najwyższy udział seniorów w ogólnej liczbie czytelników, podobnie jak w roku poprzednim, odnotowano w województwie zachodniopomorskim (20,5%), najniższy zaś w województwie podkarpackim (13,4%).

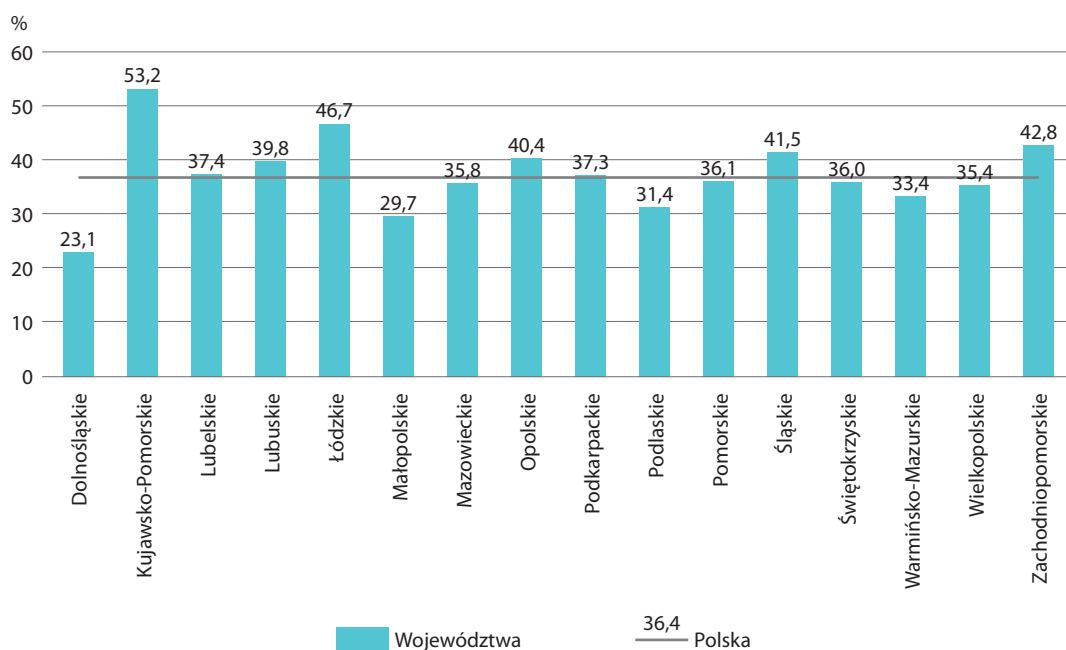
Wykres 46. Udział czytelników powyżej 60 roku życia zarejestrowanych w bibliotekach publicznych w ogólnej liczbie czytelników według województw w 2020 r.

W analizowanym roku znacznie mniej seniorów niż w latach poprzednich skorzystało z oferty kulturalnej centrów kultury, domów i ośrodków kultury oraz klubów i świetlic. W 2020 r. blisko 170 tys. osób powyżej 60 roku życia było członkami różnych kół, klubów lub sekcji, podczas gdy rok wcześniej zanotowano ponad 210 tys. takich osób. Oznacza to, że w skali roku liczba seniorów w tego typu instytucjach zmalała o 19,3%. Udział osób starszych w ogólnej liczbie członków kół ukształtował się na poziomie 36,4%, podobnie jak rok wcześniej, kiedy to wyniósł 36,6%.

Odsetek osób starszych w ogólnej liczbie uczestników kół, klubów, sekcji w centrach, domach i ośrodkach kultury, klubach i świetlicach jest zróżnicowany regionalnie. W 2020 r. najwyższy udział osób w wieku powyżej 60 roku życia wśród członków kół (klubów, sekcji) odnotowano w województwie kujawsko-pomorskim (53,2%), łódzkim (46,7%) oraz zachodniopomorskim (42,8%), najniższy zaś w województwie dolnośląskim i małopolskim (odpowiednio 23,1% i 29,7%).

Wykres 47. Udział osób powyżej 60 roku życia w ogólnej liczbie członków kół, klubów, sekcji w centrach, domach i ośrodkach kultury, klubach i świetlicach według województw w 2020 r. Stan w dniu 31 grudnia

Od lat dużą popularnością wśród osób starszych zarówno na wsi, jak i w mieście, cieszą się kluby seniora, prowadzone przez wyżej wspomniane instytucje. Na wsi w 2020 r. równie popularne były zajęcia organizowane przez koła gospodyń wiejskich. Wśród seniorów mieszkających w miastach często wybierane były również zajęcia turystyczne i sportowo-rekreacyjne.

Tablica 21. Członkowie kół, klubów lub sekcji w centrach, domach i ośrodkach kultury, klubach i świetlicach w 2020 r. Stan w dniu 31 grudnia

Wyszczególnienie	Ogółem	Miasta	Wieś	Z liczby ogółem powyżej 60 roku życia		
				razem	miasta	wieś
Ogółem	466305	306705	159600	169758	111121	58637
w tym:						
Plastycznych/technicznych	77245	53211	24034	6881	5244	1637
Tanecznych	70578	54544	16034	4169	3487	682
Muzycznych	39221	26826	12395	3445	2191	1254
Informatycznych	4164	2760	1404	1268	972	296
Fotograficznych i filmowych	5144	4408	736	770	685	85
Teatralnych	12692	8845	3847	1683	1108	575
Turystycznych i sportowo-rekreacyjnych	46716	32482	14234	14723	12181	2542
Seniora/Uniwersytetów Trzeciego Wieku	93430	69579	23851	88240	65836	22404
Dyskusyjnych klubów filmowych	3932	3660	272	1286	1188	98
Kół gospodyń wiejskich	67995	16175	51820	36153	9437	26716
Literackich	3070	2347	723	1316	1117	199

W 2020 r. w grupach artystycznych w centrach, domach i ośrodkach kultury, klubach i świetlicach aktywnie udzielało się 48,0 tys. osób powyżej 60 roku życia, co w porównaniu z rokiem poprzednim oznacza spadek o 12,2%. Udział osób starszych we wskazanych grupach przekroczył 20%, czyli co piąty członek grupy artystycznej to osoba w wieku senioralnym. Najwyższy odsetek osób powyżej 60 roku życia wśród członków grup artystycznych wystąpił w województwie dolnośląskim i zachodniopomorskim (odpowiednio 31,4% i 29,3%). Najniższy zaś odnotowano w województwie małopolskim (15,1%) i podkarpackim (15,4%).

Wykres 48. Udział osób powyżej 60 roku życia w ogólnej liczbie członków grup artystycznych w centrach, domach i ośrodkach kultury, klubach i świetlicach według województw w 2020 r. Stan w dniu 31 grudnia

W 2020 r., podobnie jak rok wcześniej, najwyższy udział seniorów wystąpił w grupach wokalnych i chórach (40,4% ogółu ich członków) oraz w grupach folklorystycznych (34,8%). Najniższym odsetkiem osób starszych charakteryzowały się natomiast grupy taneczne (4,0% ich członków to osoby w wieku powyżej 60 lat).

Wśród seniorów należących do grup artystycznych w miastach 43,9% udzielało się w grupach wokalnych i chórach, na wsi zaś największą popularnością wśród seniorów cieszyły się grupy folklorystyczne (48,7%).

Tablica 22. Członkowie grup artystycznych w centrach, domach i ośrodkach kultury, klubach i świetlicach w 2020 r. Stan w dniu 31 grudnia

Wyszczególnienie	Ogółem	Miasta	Wieś	Z liczby ogółem powyżej 60 roku życia		
				razem	miasta	wieś
Ogółem	230564	138953	91611	48011	27263	20748
w tym grup:						
Teatralnych	23108	14947	8161	3729	2494	1235
Muzyczno-instrumentalnych	36817	19764	17053	4234	2311	1923
Wokalnych i chórów	45873	29592	16281	18547	11970	6577
Folklorystycznych	48311	21253	27058	16831	6717	10114
Tanecznych	66977	46939	20038	2668	2277	391

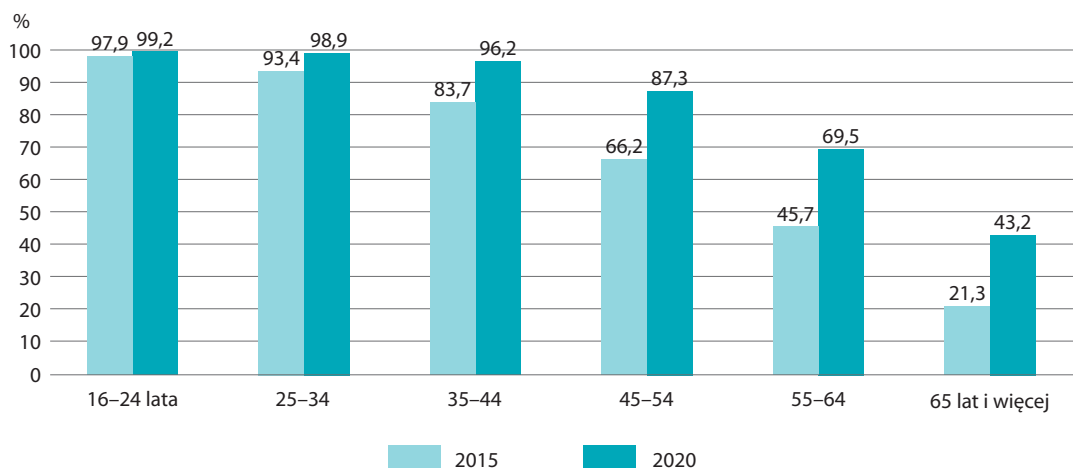
Domy, ośrodki, centra kultury, kluby i świetlice oferują również swoim członkom różnego rodzaju kursy. W 2020 r. skorzystało z nich niespełna 10,8 tys. osób w wieku powyżej 60 roku życia, tj. prawie dwukrotnie mniej niż rok wcześniej. Osoby starsze w 2020 r. stanowiły 16,6% ogólnej liczby ich absolwentów. Najwięcej seniorów ukończyło kursy języków obcych – blisko 3,3 tys. Popularne były również kursy komputerowe, których liczba absolwentów w wieku senioralnym w analizowanym roku wyniosła 2,6 tys.

4.3. Korzystanie z Internetu

W Polsce w 2020 r. według Badania wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych (ITC) w gospodarstwach domowych, z Internetu korzystała (w ciągu ostatnich trzech miesięcy poprzedzających badanie) ponad połowa osób w wieku 60–74 lata (51,4%). Udział użytkowników Internetu w tym wieku był nadal dużo niższy w porównaniu do osób młodszych, wśród których z Internetem łączyło się 93,1% osób.

Odsetek osób korzystających z Internetu maleje wraz z wiekiem. Z roku na rok jest on jednak coraz wyższy, zwłaszcza w starszych grupach wieku. W gronie osób w wieku 65–74 lata korzystający z sieci Internet stanowili w 2020 r. 43,2%, wobec 37,0% w roku poprzednim i 21,3% w roku 2015. Największy dystans dzielił seniorów w stosunku do osób w wieku 16–24 lata, w przypadku których 99,2% osób łączyło się z Internetem w ciągu ostatnich 3 miesięcy.

Wykres 49. Udział osób korzystających z Internetu w ciągu ostatnich 3 miesięcy w liczbie osób danej grupy wieku

Regularnie (co najmniej raz w tygodniu) z Internetu korzystało 48,3% osób mających 60–74 lata. Odsetek regularnych użytkowników Internetu był nieco wyższy wśród mężczyzn w tym wieku (49,3%) niż w gronie kobiet (47,5%). Częstotliwość korzystania z sieci internetowej w większym stopniu zależała od poziomu wykształcenia. Wśród seniorów w wieku 60–74 lata z wykształceniem podstawowym lub gimnazjalnym odsetek osób regularnie użytkujących Internet w 2020 r. osiągnął wartość 10,2%, podczas gdy dla osób z wykształceniem średnim wyniósł 46,0%, a wyższym – 88,8%.

Tablica 23. Udział osób korzystających z Internetu w ciągu ostatnich 3 miesięcy w liczbie osób danej grupy wieku w 2020 r.

Wyszczególnienie	Osoby w wieku 16–59 lata	Osoby w wieku 60–74 lata	
		ogółem	w tym w wieku 65–74 lata
w %			
Ogółem	93,1	51,4	43,2
codziennie lub prawie codziennie	83,8	35,3	27,6
przynajmniej raz w tygodniu, ale nie każdego dnia	7,8	13,0	12,8
rzadziej niż raz w tygodniu	1,4	3,1	2,8
W tym regularnie (co najmniej raz w tygodniu)	91,6	48,3	40,4

Osoby starsze najczęściej wykorzystywały Internet w sprawach prywatnych w celu czytania on-line wiadomości, gazet lub czasopism (39,6% osób w wieku 60–74 lata), wyszukiwania informacji o towarach lub usługach (31,2%), wyszukiwania informacji związanych ze zdrowiem (28,9%), wysyłania i odbierania poczty elektronicznej (28,4%), a także korzystania z usług bankowości internetowej (22,4%).

W 2020 r. 17,9% osób w wieku 60–74 lata korzystało (w ciągu ostatnich 12 miesięcy poprzedzających badanie) z usług administracji publicznej świadczonych przez Internet, podczas gdy wśród osób młodszych (w wieku 16–59 lat) już blisko połowa wybrała tę formę kontaktu z urzędami. W gronie osób starszych największym zainteresowaniem cieszyło się wypełnianie i wysyłanie formularzy przez Internet (12,7% osób w wieku 60–74 lata). Z wyszukiwania informacji na stronach internetowych administracji publicznej skorzystało 11,9% seniorów, a pobieranie formularzy urzędowych przez Internet zadeklarowało 9,4%.

Osoby starsze znacznie rzadziej niż osoby z młodszych grup wieku korzystały z możliwości robienia zakupów przez Internet. Odsetek osób w wieku 60–74 lata, które dokonywały zakupów do użytku prywatnego (w ciągu ostatnich 12 miesięcy) ukształtował się w 2020 r. na poziomie 22,0%. Wśród osób młodszych wskaźnik ten wyniósł 73,0%. W ciągu ostatnich 3 miesięcy poprzedzających badanie zakupy przez Internet robiło 15,0% osób w wieku 60–74 lata i 56,4% osób młodszych. Seniorzy najczęściej zamawiali odzież, obuwie i dodatki (6,3% osób w wieku 60–74 lata), kosmetyki, produkty do pielęgnacji zdrowia i urody (3,8%), a także meble, artykuły dekoracyjne i produkty do ogrodu (3,3%).

Wśród seniorów w wieku 60–74 lata 36,4% śledziło informacje o koronawirusie na stronach internetowych, 11,0% wykorzystywało w tym celu serwisy społecznościowe. Najczęściej jednak źródłem informacji o koronawirusie była dla nich telewizja (94,6%) i radio (49,9%).

Uwagi ogólne

1. Stosownie do uregulowań ustawy z dnia 11 września 2015 r. o osobach starszych prezentowane dane demograficzne oraz wyniki badań ankietowych dotyczą osób w wieku 60 lat i więcej. W przypadku braku możliwości wyodrębnienia danych dla tej grupy wieku, prezentowane są wyniki badań obejmujące najbliższą dostępną grupę wieku. Dla lepszego zobrazowania sytuacji omawianej zbiorowości, informacje przedstawiono na tle populacji ogółem bądź zestawiono je z danymi dotyczącymi osób w wieku poniżej 60 lat. W niektórych przypadkach w grupie osób starszych wyodrębniono dodatkowe kategorie wieku.
2. Podstawowym źródłem informacji prezentowanych w publikacji są wyniki badań statystycznych prowadzonych zgodnie z Programem badań statystycznych statystyki publicznej, zarówno przez Główny Urząd Statystyczny jak i w ramach statystyki resortowej. Źródłem uzupełniającym są dane administracyjne i opracowania zbiorcze pozyskane z Narodowego Funduszu Zdrowia i Biura Informacji Kredytowej. Informacje statystyczne pochodzące ze źródeł spoza statystyki publicznej opatrzone odpowiednimi notkami.
3. Ze względu na charakter publikacji (analiza wielodziedzinowa) oraz wtórne wykorzystanie danych, nie są prezentowane wyjaśnienia metodologiczne, ani objaśniane stosowane pojęcia. Informacje, definicje oraz szczegółowe wyjaśnienia metodologiczne dotyczące poszczególnych dziedzin statystyki prezentowanych w niniejszej publikacji znajdują się w publikacjach tematycznych GUS oraz w zeszytach metodologicznych (m. in. „Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności”, „Badanie budżetów gospodarstw domowych”, „Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej”, „Statystyka kultury”, „Ruch naturalny. Bilanse ludności”, „Statystyka rynku pracy i wynagrodzeń”, „Statystyka zdrowia i ochrony zdrowia – sprawozdawczość GUS”, „Wskaźniki społeczeństwa informacyjnego. Badania wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych”, „Pracujący w gospodarce narodowej według źródeł administracyjnych”).
4. Wartości względne (wskaźniki, odsetki) obliczono z reguły na podstawie danych bezwzględnych wyrażonych z większą dokładnością niż podano w tablicach.
5. Ze względu na zaokrąglenia danych, w niektórych przypadkach sumy składników mogą się nieznacznie różnić od podanych wielkości „ogółem”.
6. Do przeliczeń na 1 mieszkańca (1000 ludności itp.) danych według stanu w końcu roku przyjęto liczbę ludności według stanu w dniu 31 grudnia, a przy przeliczaniu danych charakteryzujących wielkość zjawiska w ciągu roku – według stanu w dniu 30 czerwca.